

A NÉV kötelez . . .

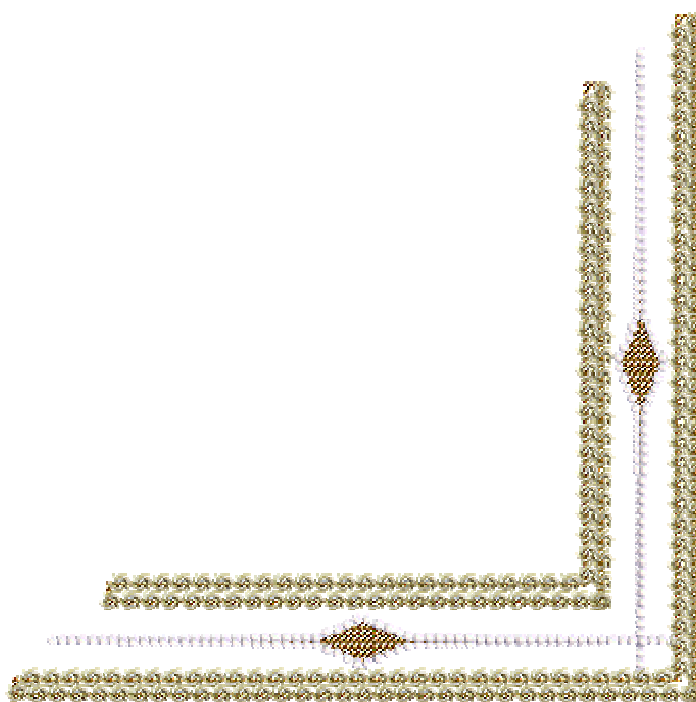

EÖTVÖS

(„Nomen, est ómen” - A név, előjel)

(Névben a sors - intő jel)

EÖTVÖS

1860. Eötvös József 12 éves fiával, Eötvös Loránddal

Egy név fontossága

EÖTVÖS

„A lányok csak félig tartoznak a családhoz. Mikorra eszök lesz, mint a fecske, ha szárnya nőtt, elrepülnek, s csak emléköket hagyják az apai házokban. - Még nevök is megváltozik, de, a fiú egy marad a családdal, s bármerre menjen, nem válhat el apjától, hozzákötve azáltal - mi jóra való ember előtt a legbecesebb -, neve által.”

Eötvös Lorándnak, Képviselőház, 1870. március 19. E. J. : Levelek/ Oltványi: 326

„Ha miután atyám szerencsétlensége történt, elfogadom a helyzetet, melybe jutottam - mint egy pillanatig akartam -, kívándorolok, valamennyi német universitasnak jelenleg talán legboldogabb professzora lehetnék.

De meg akartam küzdeni a sorsommal, helyreállítani neviünket, mely csorbát szenvedett, s most meg kell fizetni árát.”

Vachott Sándornénak, Svábhegy, 1861. augusztus 21. E. J. : Levelek/ Oltványi: 149

„El voltam határozva, hogy kizárólag az irodalom és tudományoknak élek. A politikai pálya reám nézve nem volt kecsegtető.

Szerettem atyámat, s politikai nézetei az enyéimel ellenkezők voltak, atyám maga népszerűtlen volt, s csaknem az egész ország előítéletét kelle legyőznöm, hogy magamnak azoknak sorába állást szerezzek, kik a szabadságért küzdöttek.

S mégis szembeszálltam minden nehézségekkel, leküzdöttem az akadályokat, s eltértem oly keserűségeket, minőkről fogalmad sincs, mert a gondolat, hogy nemzetemnek s az emberiségnek nagy szolgálatokat tehetek, s Nevet szerezhetek magamnak, nem hagytak nyugodni.

... **nem adhatok mást, mint nevet, mely tiszta most, s ha isten segít talán fényes lesz,** de annak ki ezt örökli, sem kényelmet, sem fényes állást nem biztosít.

- Ismerlek, s ezért tudom, Te soha nem fogsz vádolni ezért, mert családi érdekeimet elhanyagolva, életemet magasabb céloknak szentelém...”

Eötvös Lorándnak, Szent-Tornya, 1866. március 28., E. J. levelei fiához/ Benedek

EÖTVÖSÖK a csúcson

„18-án reggel az egyedül még itt tiszteletben tartott régi idegen könyvekben lapozgattam, s ott csakugyan **megtaláltam nevedet** 1836. aug. 9. dátummal. A kandalló tüze, a szomszéd templom orgonahangjai képzeletemet felizgatták, **láttam, hogy írod a könyvbe nevedet; látom aztán az én még nedves nevemet sárgán, s hozzá magamat ősz hajakkal, mindazt, mit addig tenni kötelességemnek tartom, s miből még semmit sem végeztem...**”

Eötvös Loránd **Eötvös** Józsefhez. Sion, 1866. szeptember 19.

(Kis Domokos Dániel: A természetszerető **Eötvös** Loránd

Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet, Budapest, 2017., 116. oldal, URL: <http://real.mtak.hu/50690>)

Lehetséges ősök (leírások és tanulmányok különböző korokból)

Arcanum:

Eötvös

Kézírástár

A Pallas nagy lexikona

E, É

Eötvös

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok>

„Eötvös-család (vásárosnaményi báró és nemes), Bereg- és Szatmár vmegyék egyik előkelő nemes családja

4. E. János, budai polgár, Albert király idejében.

Az elnyomott budai magyar polgárság érdekeinek hatalmas szószólója volt a város német polgáraival szemben.

Ez a népszerű ember az 1439-ki országgyűlés idején egyszerre csak eltűnt, s csak egy hét múlva vetette ki holttestét a Duna.

A tetem elárulta, hogy előbb megverték, súlyosan megsebesítették, tán meg is ölték, s úgy vetették a vízbe, követ kötve nyakába; a kötél azonban leoldódott, s a test a víz színére szállott.

Nem lehetett megállapítani, bosszú műve vagy közönséges rablógyilkosság forog-e fen?

Az eset elfogulatlan bírói megítélését lehetetlenné tette a városi magyarság és az országgyűlésre felsereglett katonaság magatartása, mely késpénzült vette a szörnyű gyanút, hogy a németek tették el láb alól félelmes ellenfelüket.

A magyar katonaság politikai gyilkosságnak minősítván E. halálát, megrohanta a német polgárokat, sokat felkoncolt közülök, házaikat és raktáraikat kirabolta.

Hiába csitította Jakab, a szentség hírében álló olasz minorita a felbőszült tömeget, hiába állította fegyverbe Garai László bán, a királyné rokona, a maga katonáit, a tömeg pusztításának gátat nem vethettek.

A zendülők megbüntetése nagyon kényes feladat lett volna épp oly fejedelemnek, mint Albert király, kinek legfőbb hibájául idegen és éppen német voltát rótták fel. Így történt, hogy a budai zendülés nem hogy büntetve lett volna, hanem még jutalomban részesült; mert az országgyűlés kétségkívül ezen események hatása alatt csikarta ki az idegenek ellen szóló szigorú törvényeket.

S E. ügye, valamint a király németisége magyarázza meg, hogy Buda városában, hol már rég idő óta vitt vezérszerepet a németiség, végre **1439. a magyar polgárság egyenjogúvá lesz a némettel.**

Ekkor hozták meg azt a statutumot, mely szerint Budán ezentúl egyik évben magyar, másikban német legyen a bíró, s az esküdtek közé hat magyar és hat német választassék.”

Arcanum:

Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

Kézikönyvtár

Nagy Iván: Magyarország családai

NEGYEDIK KÖTET

Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok>

„Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

E néven történeteinkben kétségkívül legelső azon budai polgár **Eötvös (Euthves) János**, kit a német-ajkú lakosok boszujokban 1437-ben a Dunába öltek *. Ez nevét aranyműves mesterségéről nyeré. Hogy azonban ezen János az itt tárgyalandó vásáros-naményi **Eötvös családnak őse lett volna?**, valamint okadatolni nem tudnók, úgy állítani sem mernők.”

Eötvös hite

Egy hiteles ember, közéleti hatékonysága

2014. Agora Kiadó, - Tanulmányok

Czeininger Tamás: A családból hozott hit fontossága Báró **Eötvös** József életében

22. oldal

„**Eötvös** elég szófukar volt őseivel kapcsolatban. **Tisztelte felmenőit, de nem nagyon hivatkozott a család ősi vérségi kapcsolataival...**

Az első ismert őseket - Lehoczky Tivadar kutatásai nyomán -, így vázolhatjuk fel:

István fia **Eötvös János**, **foglalkozására nézve ötvös volt**, és 1426-ban kapott nemességet, ami Bereg vármegyében lett kihirdetve.

Nevezett János budai lakos volt és a város bírása, de egy lázadás miatt életét veszítette 1439-ben.

Az ő nyolcadik leszármazottja volt Márton, akinek a fia már, az 1860-as évektől vagyonosnak számító vásárosnaményi nemes idősebb **Eötvös** Miklós volt, akinek a fia vásárosnaményi nemes ifjabb **Eötvös** Miklós, **Eötvös** József „szépapja”.”

Falk Miksa: Kor- és jellemrajzok / Báró **Eötvös** József életéből

Bp., 1903., Révai Testvérek, 206. oldal

„Nem követem még tovább hátrafelé az Eötvös-család genealógiáját, s nem akarom hosszan vitatni: vajon e család ősapja volt-e amaz **Eötvös**, akinek neve Magyarország történetében először 1439-ben fordul elő, midőn a budavárosi német és magyar polgárok közti civakodásban **Eötvös János** nevű magyart, az ellenfél megtámadta és megöle, holt tetemét pedig a Dunába veté.

Valószínű, hogy az **Eötvös**-család, amint neve is mutatja, eredetileg polgári származású volt, ami a család értékét éppoly kevésbé csökkenti, amily kevésbé növelte azt, a családnak nemesi rangra emeltetése.”

THURÓCZYJános: Chronica Hungarorum
(A magyarok krónikája)
1488., Brünn és Augsburg (XXV. fejezet)

Fordította: Horváth János
Helikon Kiadó, Bp., 1986. (257. oldal)

URL: <https://mek.oszk.hu/10600/10633/10633.htm>

„XXV. fejezet

Albert király koronázásáról és a Buda városában történt prédálásról

Országának Zsigmond császár egyetlen örökösét hagyott: Erzsébet nevezetű leányát, ki második feleségétől származott, a felséges Borbála királynétól, néhai tekintetes Cillei Hermann gróf leányától. Leányát a császár még életében keresztényi házastársul adta Albert osztrák herceghez azzal a kikötéssel, hogy veje és lánya együtt kövessék a trónon. És minthogy ez a rendelkezés a magyar

nemzetnek is nagyon tetszett, mihelyt a császárt eltemették, Albert herceget azonnal behozták, s a következő esztendő első vasárnapján, az Úr körülmeteltetésének ünnepén az **1438.** esztendőben, az első magyar király módjára, dicsőséges pompával, szerencsésen megkoronázták.

E király országlásának első évében Buda városában óriási zendülés támadt. A várost ugyanis kétféle nép lakja: magyar és német. A németek felfuvalkodtak, amiért maguk nyelvvel élő a fejedelem. A magyarokat mindenképpen elnyomták s meg akarták szüntetni a városban hajdantól fogva fennálló szokást, mely szerint az egyik esztendőben magyart, a másikban pedig németet választanak bírónak. Most alkalmasnak látták erre az időt, mocskolták, meg is támadták a magyarokat. A magyarok pedig ősidők óta olyanok, hogy lassan indulnak fel a bosszúállásra, végül azonban ha felkelnek, hogy elégtételt vegyenek bántalmazóikon: később bosszúállásuk hatalmas, mint a forgószél; mindenképpen úgy tettek, mintha mélyen aludnának, csak nézték, mi fog kerekedni a németek elhamarkodott hetykeségéből.

Élt ekkor a városban egy ötvös János nevű nagytekintélyű magyar ember, az első polgárok egyike. Ez kivált nehezen tűrte a magyar lakosok gyalázatát, szóval és tettel egyedül ő állt ki a magyar polgárok becsületéért, amennyire tőle tellett. A németek váltig görbe szemmel nézték: alkalommal élve, titkon elfogták és fogva házuk [a városháza] belsejében mindenféle kínzó-eszközzel gyötörték; végül is a kínzások tortúrájától meghalt. Nehéz követ akasztottak a nyakába és a Dunába süllyesztették. Nyolc napig maradt rejtve a hallatlan gaztett; végre levált a kőnehezék, és a vízpartra vetette a holttestet. A tetemet megtalálták, látszottak a kínzás sebhelyei és gyilkosai felől hiteles tanúságot tettek.

Sok nemes volt abban az időben, a királyi palotában. Ezért a magyarok a hallatlan gaztett láttára felzajdultak, és egy akarattal, nagy lármával összecsődültek; nagy haragjukban bosszút szomjazva rohantak a városba. És miután a gyilkosokat meg nem találhatták, palotáikra törtek, bezúzták vasalt kapuikat s mohón prédálták a németek kincsét.

Volt ama napokban, Buda városában egy Jakab nevű ferences fráter: ájtatos és szerzetes voltában tökéletes olasz, kinek prédikációs tanításait itt váltig hallgatták a magyarok. Felriadt a nagy zajra, és amikor megtudta, mi legyen a dolog, felragadta a feszületet és mezítláb a magyarok közé vetette magát, Krisztus képét mutatta nekik. Könyörgő hangon kérte őket, mit elkezdettek, hagyják abba, azért, ki értük így a keresztre szegeztetett. Erre még nagyobb zendülés támadt, és azt mondták neki: - Isten is velünk van! - Csak fosztogattak és mit sem hallgattak kérésére. A barát látta, hogy semmit sem végzett, sőt még nagyobb zendülést támasztott; visszament, ahonnan jött, Szent János evangélista klostromába.

A magyarok így megállották bosszújukat a németek nagy gonoszságáért. Mikor meg már több holmit nem találtak náluk, abbahagyták a fosztogatást.”

.....

? IOHANES EWTHWEWS - - - ? (EÖTVÖS)

Vásárosnaményi báró Eötvösök
(a dokumentálható származásokról, sokféleképpen)

Lehoczky Tivadar kétrészes tanulmánya

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1894-7A52/1894-2-7C73/a-vasaros-namenyi-eotvos-csalad-also-kozlemeny-7D5F/>

Arcanum:
Kézinkönyvtár
Turul 1894-2. száma

„A VÁSÁROS-NAMÉNYI **EÖTVÖS**-CSALÁD. (Első közlemény.)

A vásáros-naményi **Eötvös**-család, mely különösen a XVIII. század elején kezdett hazánkban jelentőségre emelkedni, a mint irattárában levő jegyzetei mutatják, első nevezetes őseül azon **Eötvös Jánost**, Buda város biráját tartja, kit a fellázadt budai németajkú lakosok 1437. évben bosszújokban a Dunába fulasztottak. Ezen budai polgár nevét aranyműves mesterségéről nyeré, mely iparüzlet akkor és a megelőző századokban hazánkban előkelő volt, és nem egy ily műves még fejedelmi kitüntetésben is részesülvén, díjazásúl a magyar nemesek közé felvétetett. Így például Beregmegyében is, mely az Eötvös-családnak is hazája, 1426. évben Longodári István aranyművesnek fia, János a többi atyafiaival együtt új adományt kapott az itteni longodári birtokra nézve,* mely akkor helység volt a Szernyetó keleti partján, most pedig terjedelmes pusztá Nagy-Bereg közelében.

A családi egyszerű jegyzetek szerint ezen **Eötvös Jánosnak** fia lett volna 1456-ban József, ennek Lázár, ennek István, ennek Antal, ennek Ferencz, ennek József, kinek nejeül Tholdy Erzsébet említetik, ennek Mihály, ennek Márton és ennek I. Miklós, kiről a további leszármazás már hiteles adatokkal igazolható.

Úgy látszik, hogy ezen Miklós elődei a XVII. században Munkácson laktak, hol a kiváltságolt nemesek közt foglaltak helyet. Így azon úrbéri összeírásban, melyet I. Rákóczy György elhunytá után annak özvegye, Lorántffy Zsuzsánna 1649. munkácsi uradalmára nézve eszközöltetett, a munkácsi szabadházak birtokosai közt előfordúl **Eötvös Mózes** és 1663. évben **Eötvös István**. Ezen évben ugyanis hadadi Wesselényi Ferencz enyiczkei kastélyában június 22. kelt íratában utasítá a leleszi conventet, hogy klacsanói Horváth Jánost és nejét, Szentmariai Máriát a hű szolgálatai jutalmául nyert munkácsi udvarházába és egy Laukán fekvő szabadszülő-birtokába iktassa be. E birtok azelőtt Kolcsik, másképp Borbély Péteré volt, kiről magtalan kimúltával a koronára szállt. Ez okíratban ajánlottak a beiktatáshoz királyi emberekül: Lövey János és Sámuel, Pap István és János, Szabó Pál, Kerepeczy Ferencz, Péchy János, Kádas Mihály, Fazekas János és Ignéczy András. A beiktatás meg is történt, de azon többen ellenmondással éltek, így Batra Péter nagy-iványi bíró Báthory Zsófia fejedelemasszony és munkácsi vár birtokosnője nevében; azután a nemesek közül Eötvös István és Csizmadia Katalin s Munkács város részéről annak bírja, erszényes János.*

A Beregszász városban birtokolt nemesek közt is előfordúlt a XVII. század végén **Eötvös** családbeli. Valjon a fönnebb említett **Eötvös Mózes** vagy **István** őse volt **Eötvös Miklósnak**, ki a tizenhetedik század végén s a következő elején szerepelt, bizonytalan; annyi való, hogy ezen I. Miklós ez időben már vagyonos ember volt. Így 1680. április 13-án kelt irat szerint **Eötvös Miklós** bizonyos Kalmár Szabó István nevű hadnagynak élte tartamáig Gődén házat és Szabolcsmegyében Geszterédén hét telket használatul átengede; említvén ez okmányban Nagy Miklóst apósául, kinek leányát, Erzsébetet feleségül birta.* 1684-dik évben szeptember 27-én Debreczenben kelt eladási szerződés

szerint vett Pályi-Ujlakon Szántó Mihálytól egy szőlőt, mely iratban Miklós néniéül említettik Borsos Erzsébet.

Mi összeköttetésben volt e Miklós Mező Lászlóval, ki 1689-ben Kelesy István leányát Klárát nőül vette s kinek kiházásításánál ő közreműködött, bizonytalan. Érdekes azonban a menyasszony kelen-gyéjének a feljegyzése, mely szerint 2 ezüstkannalat, 2 ezüst poharat, 1 gyöngyös pártát, 8 sor gyöngyöt, 1 sor veres klárist, 2 aranyos főkötőt, 2 arany boglárt, 1 ezüst övet, 1 ezüst hajtút, 4 óntalat, 8 brassói abroszt, 3 vászon abroszt, 6 asztalkendőt, 2 derékalyt, 4 vánkost, 1 borjas tehenet s egyéb apróságot kapott.

I. Miklós a XVIII. század elején húnyt el s úgy látszik, hogy Ecseden temettetett el, hol gyakran tartózkodott.

Fia **II. Miklós** már akkor szintén előkelő állást foglalt el Szathmármegyében s családi összekötteté-seinél fogva vagyoniilag is emelkedett. Ő még 1691. január 14-én jegyzé volt el a szathmármegyei birtokos nemes családok közt kiváló helyet elfoglaló irinyi Irinyi-család egyik sarját, Borbálát,* a mikor neki hitbérül és jegyajándékul «arany és ezüst marháit» és szabolcsi birtokát ezer ezüst tallérig leköté, mi akkor nem megvetendő tekintélyes összeget képezett, mi abból is meglátszik, hogy ugyanazon évben Ecsedről keltezve, ápril 4-én Baranyai Mihálynak egy debreczeni nagy szőlőjét eladta 135 frtéért. E szőlőt bizonyára atyjától öröklé, ki Debreczenben és Ecseden gyakran megfordult, s a birtok értékére nézve az is jellemző, hogy 1692. évben Hosszú-Pályiban Miklósnak Kél János egy kaszálókertet egy forintnyi adósságért adott zálogba.

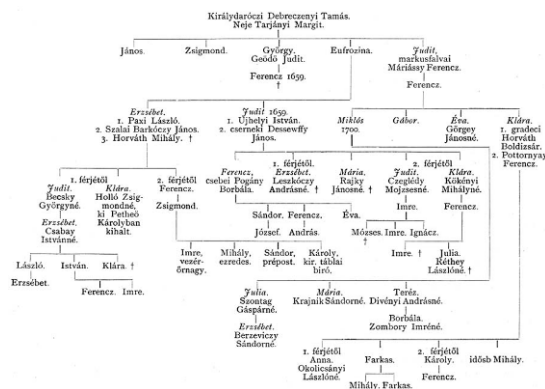
II. Miklós Szatmármegyében közhivatalt is viselt; így 1696. évben mint szolgabíró és 1699-ben mint adórovó (perceptor) működött; majd midőn 1704-ben II. Rákóczy Ferencz alatt a háború kiütött, **Eötvös** Miklós hadbiztosául szerepelt, bizonyára okosan, saját anyagi előnyeit is előmozdítván, a mellett, hogy a politikai téren sem botlott meg, mi onnan is kitűnik, hogy még a hadjárat lezajlása előtt, 1710-ben választatott meg alispánnak Witkay Mihálylyal együtt, ki már 1703-tól 1705-ig vitte volt az alispáni díszes hivatalt. Miklós azután még 1712- és 1714-ben is ilyenül működött. E közben vagyonát mindinkább szaporítá; így 1695-ben Pályi-Ujlakon vett Szántó Katától 32 forintért egy szőlőt; 1700. évben november 2-án D.-Ujlakon, Biharmegyében vett Virágos György és neje Oláh Erzsébettől szintén egy szőlőt száz forintért és egy kősoért. Még kereskedelmi üzletbe is bocsátkozott, így egy fenmaradt szerződés szerint, 1703-ban Nagy-Károlyban Alvinczi Szabó Demeternek eladott 340 gyapjút 81 forintért és 1709-ben Nyiregyházán 67 ökröt hitelre 737 tallérért; másoknak pénzt kölcsönzött, így a többi közt 1706-ban Kökényesdy Ferencznek száz forintot; 1707-ben Kis-Varsányban Gyulai János és neje Bay Évának 100 magyar forintot kölcsönözvén, azért adtak neki zálogba két telket; 1710-ben Mohóczi Péter enyedi plébános vett tőle kölcsön ötven forintot, Irinyi Zsigmond Nagy-Károlyban 74 frtot és 1711-ben aug. 16. Munkácson Szanyi János 125 német forintot.

1703 táján nagy szomorúság érte Miklóst, elhúnyván neje, kitől négy kiskorú gyermeke maradt, úgymint Éva, József, Krisztina és (III.) Miklós. A gyászév elmúltával azonban keresett és talált új jó hitestársat a Szatmármegyében élt birtokos és nemes királydaróczi Debreczeni családból való Debreczeni Péter leányában, Máriában.* E családnak egyik kiváló tagja volt Debreczeni Tamás, ki előbb Bethlen Gábor erdélyi fejedelem, majd I. Rákóczy György s végre ennek özvegye, Lorántffy Zsuzsánnának volt gondos és buzgó főnöke, összes jószágaiknak kezelője és tizedeiknek bérlője. Mint ily prefektus lakott a munkácsi várban is. Már Bethlen fejedelem is megjutalmazá hű szolgálatait, mennyiben a radnóti táborban 1625. július 12-én kelt okírata szerint neki Ombod és Amacz nevű Szatmármegyében fekvő s az ecsedi várhoz tartozott birtokot adományozta, megjegyezvén, hogy azokat előbb előde, Báthory Gábor az ecsedi vártól elszakítá és Ombódot négyezer forintban kánoki Witkay Istvánnak (kitől az Lónyai Menyhértre és Gergelyre szállt) és váradi Ztepan Istvánnak; Amaczt pedig Szilágyi Jánosnak adományozta. 1627-ben kapta ő és neje Tarjányi Margit Pálfalvát

és 1638-ban Encsencset királyi adományúl, mely birtokokat később, mint látni fogjuk, mind II. Eötvös Miklós megszerzé.

A Debreczeni-családnak Tamástól kezdődő egyszázadbeli leszármazását és elágazását 1760-ig a következő táblázat mutatja:

Királydaróczi Debreczeni Tamás. Neje Tarjányi Margit. János. Zsigmond. György. Geödö Judit. Eufrozina. Judit. markusfalvai Máriássy Ferencz. Ferencz 1659. † Ferencz. Erzsébet. 1. Paxi László. 2. Szalai Barkóczy János. 3. Horváth Mihály. † Judit 1659. 1. Ujhelyi István. 2. cserneki Dessewffy János. Miklós. 1700. Gábor. Éva. Görgey Jánosné. Klára. 1. gradeci Horváth Boldizsár. 2. Pottornyay Ferencz. 1. férjétől Judit. Becsky Györgyné. Klára. Holló Zsigmondné, ki Petheő Károlyban kihalt. 2. férjétől Ferencz. Ferencz, csebei Pogány Borbála. 1. férjétől. Erzsébet. Leszkóczy Andrásné. † Mária. Rajky Jánosné. † 2. férjétől. Judit. Czeglédy Mojzsesné. Klára. Kökényi Mihályné. Erzsébet. Csabay Istvánné. Zsigmond. Sándor. Ferencz. Éva. Imre. Ferencz. József. András. Mózes. † Imre. Ignác. László. István. Klára. † Imre, vezérőrnagy. Mihály, ezredes. Sándor, prépost. Károly, kir. táblai bíró. Imre. † Julia. Réthey Lászlóné. † Erzsébet. Ferencz. Imre. Julia. Szontag Gáspárné. Mária. Krajnik Sándorné. Teréz. Divényi Andrásné. Erzsébet. Berzeviczy Sándorné. Borbála. Zombory Imréné. 1. férjétől. Anna. Okolicsányi Lászlóné. Farkas. 2. férjétől Károly. idősb Mihály. Mihály. Farkas. Ferenc.

A Rákóczy-háború elmúlva, II. Miklós ifjú nejevel, Debreczeni Máriával főgondját vagyonszerzésre fordítá, elegendő pénzmaggal rendelkezvén e célra. Mindenekelőtt arra fordíták igyekezetüket, hogy a Debreczeni Tamástól szerzett pálfalvai, ombódi, korogyi, veresmarti és egyéb jószágot acquirálják, mely annak utódaitól zálogul idegen kézre jutott. Egy-egy része Barkóczy Ferenczről esett zálogul a szatmári jezsuitákra, ezekről pedig sóvári Soós Jánosra; 1712-ben tehát ettől szerzé meg a részt, adván neki elébb 800 frtot, később pedig Soós Istvánnak auctioúl 700 frtot; a Máriássy-féle just szintén megszerzé Miklós Soós Jánostól; a Csabay István-félét annak neje, Becsky Erzsébettől, az oláh-hódosi részt ugyanettől illetőleg Soós János zálogbirtokostól. 1712. márczius 11-én Szatmáron elismeré íratilag Soós István, hogy a pálfalvi jószágot E. Miklósnak és nejeének négyezer forintért az összes Szatmármegyében levő részekkel együtt nekik örökösen átadta oly joggal, hogy az elzálogosított birtokrészeket is kiválthassák.

Igaz, hogy e tetemes birtok akkor teljesen elhanyagolt, elpusztult állapotban volt; Pálfalván, mely a Szamos folyó mellett, közel Szatmár-Németi városhoz fekszik, sem kert, sem lakóépület nem volt, mert az egész helységet a kurucok a Rákóczi-hadjárat kezdetén felégették és elpusztították, így az akkor fennállott urasági igénytelen faépület is teljesen elhamvasztott. E pusztítást a kuruc-csapatok azért tevék, hogy az a szatmári császári presidiumnak védelmeül ne szolgáljon. Az elpusztított falu helyét csakhamar gaz, sűrű cserje és bokor nőtte be, melyen egy lakos sem tartózkodott, úgy, hogy az arra utazók is csak a legnagyobb óvatossággal mentek át, nehogy a gazban leسلkedő kurucok s más kóborlók kezébe essenek s kifosztassanak; s így csak azután, midőn a béke és rend helyreállt, szállottak rá. E. Miklós és neje s építettek kőházat, melyben azután állandóan laktak.*

1719-ben szeptember 20-án Bagoson, Bagosy Éva Derecsenyi Péter neje, mostoha atyjával Kökönyösd Györggyel egy udvarházat és telket elcserélvén, annak felét vejének Eötvös Miklósnak és nejének D. Máriának és két ágon levő gyermekeinek átengedi használatul.

1717-ben Eötvös Miklós és neje még nagyobb szerzeményhez jutnak, még pedig Beregmegyében Vásáros-Naményben, hol a Lónyai-Kemény-féle terjedelmes birtokot megveszik.

Ugyanis Lónyai Anna, Kemény János erdélyi fejedelem neje az I. Lipót császár és király ellen felkelt magyarokkal és bujdosókkal tartván és különösen 1669. évben az akkori kurucz hadjáratban aranyos-medgyesi várában tervezett támadások hő előmozdítója lévén, e miatt vagyona elvesztésére ítéltetett s naményi váracska is leromboltatott. A király mégis, különös kegyelemből, 1689. június 10-én birtokát haláláig tartó használatul neki átengedé. 1693. évben a birtokot Szalay Zsigmond munkácsi harminczados megbecsülvén, a naményi, ugornyai, atyai, somi és kaszonyi részek Beregben és a nagyvarsányi, kovács-apátii és ilkei szatmármegyei birtok 13,720 frtra, a rajta levő javítás pedig 8700 forintra becsültetett; két év multán ismét felbecsültette a kincstár s akkor értékét 24,702 frtra tevék, beleértve még a barabási, zászonyi, rafajna-ujfalvi, szernyei, szetyeni, csarodai, benei, csetfalvai és buczaí részeket is.

Ezen konfiskált s a koronára szállt vagyont 1696. február 11-én Bécsben kelt oklevél szerint Lipót király Absolon Dániel cs. kir. hadi bizottsági titkár és tanácsosnak és neje Czanner Karitás Konstancziának hű szolgálatai jutalmazásául a neki ígért s már 1694. évben a szepesi kamaránál részére utalványozott 15 ezer rénes vagyis 18 ezer magyar forintban, melyeket neki az említett kamara Kassán, 1695. április 30-án kelt íratában ismételten biztosított, adományozta; megjegyezvén, hogy jóllehet e birtok hivatalosan 24,702 frtra becsültetett, az neki mégis a megígért összegben adatik azért, mert a birtok pusztulásnak indult. 1697-ben pedig külön királyi parancs következtében abba Absolon és neje be is iktattattak Kende Mihály kiküldött királyi ember és a leleszi konvent részéről megjelent Bálintffy András áldozár által, mely alkalommal különösen a Lónyayak közül többen ellenmondtak. Absolon azonban, ki e donációt bizonyára a munkácsi várnak 1688-ban történt elárulása díjául kapta, nem sokáig élvezheté annak gyümölcsét, mert csakhamar elhunyt, özvegye pedig Löffelholz cs. k. tábornokhoz ment nőül s mint ilyen, e tájról végleg elköltözvén, az adományi jószágot 1717-ben áruba bocsátá s így azt Eötvös Miklós és neje azon évi január 1-én Bay Ferencz beregi alispán és Lövey Sámuel táblabíró jelenlétében, saját magánpecsétjével megerősített okírat mellett, 24 ezer forintért megvásárolta.

Ugyanők 1720-ban megszerezték a Farmosy László hagyatékát képező madai és kis-varsányi birtokrészeket, melyekről gróf Pálffy Miklós nádor Pozsonyban 1720. május 20-án állítá ki adománylevelét.

Később Miklós megint egy más tetemes vagyont szerzett. Ugyanis 1727. november 23-án Madán kelt szerződés szerint megvette örökáron huszezer forintért báró Splényi Lászlótól és Gábortól a szatmármegyei csengeri jószágot, melyhez a jánosi, csengerújfalvi, tunyogi, angyalosi, sályi, sarkadi, ökörítői, sándori, kocsordi, atyai, gyülvészi, szinyérváraljai, gebei, paraszaji és Szabolcsmegyében a pályii részirtokok tartoztak. Mivel pedig a vevő, Eötvös Miklós királyi tanácsos* és a tiszántúli kerület biztosa, magát a birtokba beiktattatni óhajtá, 1730-ban meginteté a szatmármegyei törvényhatóság útján báró Splényi László özvegyét, Berényi Zsófiát és báró Splényi Gábort, a czingenbergi ezred alezredesét, hogy a beiktatást szorgalmazzák és siettessék.

E közben azonban II. Miklós elgyengülvén, Pálfalván 1731. november 7-én végrendeletet készített, mely szerint kijelenté, hogy nejének, kivel 22 évig élt, holtaiiglan való használatul hagyja az egész pálfalvi jószágot, úgymint Pálfalvát a szatmári földekkel együtt, Ombódot, Amacztot, Hodost, az erdődi szőlőket, Monostort, a kiskocsi, apátii, s.-udvardi, gyülvészi, vetési és óvári részeket. Fiának, Józsefnek a húsz év óta kezén levő vagyont, leányának, Krisztinának férjezett felsőpulyai Bükk Andrásnénak 3500 frtot vagy annyit érő más jószágot; III. Miklós fiának, hogy az egész sommát egyszerre el ne vesztegethesse, évenként 180 frtot, s ha gazdálkodni akarna, a károlyi házat s Vitkán és

Varsányban telkeket; Mária (a végrendelet szavai szerint Manca) leányának férjezett Teleki Sámuel grófnénak, ki úgyis elegendő vagyonnal birt, 3500 frtot; a többi vagyont és jószágokat pedig második házasságából származott négy kiskorú fiának: Sándor, Imre, László és Lajosnak; meghagyván nejének, hogy fiait a római katolikus hitben nevelje, különben essék el a vagyontól s a gyámság másra kerüljön.

A végrendelező még azon évben elhunyt Pálfalván, hol özvegye azután állandóan tartott lakást; a nagykorú fiúk és leányok pedig a végrendelezést sérelmesnek találván, az egri püspökség, mint illetékes szentszék előtt, annak megsemmisítését kérték. 1734. évben Éva férjezett Lehoczky Ferenczné és fivére, József, valamint Krisztina özvegy anyjuk ellen a királyi táblánál keresetet adtak be, melyben kijelentik, hogy atyjuk a testamentomban az Irinyi-féle ősi vagyonról is intézkedett második nejének gyermekei javára is, miért őt ezen ősi vagyon hit alatti bevallására, az illető íratok felmutatására szoríttatni s a végrendeletet érvényteleníttetni kérik. Báró Grassalkovics Antal perszonális erre 1734 július 10. megidéztette az özvegyet. Előző évben pedig Eötvös Sándor, Imre és László «iuvenes» az egri káptalan előtt megjelenvén, ott óvásukat jelenték ki az atyjok által 1727-ben báró Splényitől vásárolt birtokra nézve. A szentszék különben 1733-ban a végrendeletet jogérvényesnek állapította meg, kijelentvén határozatában, hogy az 56,080 frtot érő szerzemény feles keresőjének csakugyan az özvegy Debreczeni Mária tekintendő.

A végrendelet értelmében III. Miklós csakugyan Nagy-Károlyban telepedett le s ott kedélyesen élt, koronkint birtoka egyes részeit elzálogosítván; így 1737 ápril 9-én Pályi helységben egy telket Ujfalussy Tamásnak 30 frtéért hat évre elzálogosított; majd pedig feljött Beregmegyébe s itt hivataloskodott. Ellenben József folyvást megyei hivataloskodásban lelvén kedvét, már 1738-ban a megye alispánjává lett. Felesége Szalay Anna Mária volt. 1740. évben kapott nádori donációt az általa szerzett porteleki birtokra.

Ezalatt a beregmegyei öröklött vagyon sok gondot kezdett okozni II. Miklós fiörököseinek, mert a királyi fiskus értesülvén arról, hogy a Lónyay-Kemény-féle vagyon Absolonnéról királyi beleegyezés nélkül szállott E. Miklósról s hogy Absolon utódok nélkül hunyt el, a jószág visszabocsátása iránt pert indított az Eötvös-család ellen, melynek következtében a naményi s ahoz tartozó, fönnebb részletezett jószág rész Tusomi Keresztély számvevő és Nagy György számtiszt által felbecsültetvén, összesen 17,875 frt 10 krra rénes pénzben, vagyis 21,450 magyar forint és 20 denárba becsültetett.

A koronai per hamar lebonyolított; az ítélet szerint Eötvös Miklós örökösei arra köteleztettek, hogy a Lónyai-Kemény-féle birtokot, a Czanner Karitásznak tényleg lefizetett 16,000 forint megtérítése mellett, a kincstárnak adják vissza. Ekkor Eötvös Sándor, ki beregmegyei alispán volt, a királynőhöz, Mária Teréziához folyamodott, ki 1755. április 19-én kelt kibocsátványában akép intézkedett, hogy a vagyont meghagyja a családnál azon esetre, ha a 21,249 frt 25 krt érte a kincstárnak leteszi, nem vevén figyelembe E. Sándornak azon alázatos előterjesztését, hogy az elkobzott birtok voltaképpen 17,875 frtot ér, a 7916 frt 15 kr. pedig értéke azon javításnak, melyet az Eötvös-család ideiglenes birtoklata alatt jóhiszeműleg beruházott. Egyszersmind elrendelé a királynő, hogy Lónyay Lászlónak ez ügyben tett fáradozásai és kiadásai fejében ezer és Zsitkovszky ügyvédnek kegydíj fejében kétezer forint fizetessék ki.

E rendelkezés következtében Eötvös Sándor, ki többi testvérei: József, Imre és László nevében is meghatalmazottúl járt el, - a Czanner Karitásznak fizetett összeg betudása mellett, a kötelezett pénzt letévén, Mária Terézia Bécsben, 1756 augusztus 27-én kelt diplomája szerint, az adományt a birtokra nézve az Eötvös-családnak megadta, még pedig a fiágra nézve örökösen, a leányágra nézve pedig visszaválthatási jogának fenntartása mellett. E függő-peccsétel ellátott okiratban előadatik, hogy az adományozásnál legnagyobb figyelembe vétettek az Eötvös-család többbizben tanusított érdemei és a közjóra tett hasznos szolgálatai. Kiemeli különösen néhai Eötvös Miklóst, ki mint királyi tanácsos és tiszakerületi biztos, erélyesen működött; ennek fiát, Józsefet, ki Szatmármegyében hosszú ideig megyei hivatalt s az 1741-iki nemesi fölkelésnél ezredesi tisztséget viselt, 1742-ben pedig mint

alispán elhunyt. Kiemeli Miklós és Sándor beregmegyei tisztviseleket, Imrét, ki nemrég a Festetich-féle lovas-ezredben kapitányul szolgált és meghalt; Lászlót, ki azon ezredben mint hadnagy és Szatmármegyében mint táblabíró működött; Lászlót és másik Miklóst (IV.) ki, a Splényi-lovasezredben ezredesül és parancsnokul szolgált és az előbbi Miklós fiának, Józsefnek fiait: Józsefet és Lászlót. Felhozzatik ez okiratban továbbá, hogy a birtokot Eötvös Sándor beregmegyei alispánnak s testvérei Miklós és Lászlónak és elhunyt József fiának, Miklós ezredesnek, József és Lászlónak s ha Eötvös Imre özvegye (gróf Conspurg Anna Mária) figyermeket nemzene, ennek is és örököseinek adományozza, még pedig mint említett, a fiágra nézve visszavonhatatlanul, a nőágra pedig akép, hogy a kincstár az érintett 16,000 magyar forint (mi rénes pénzben 13,333 frt 20 krt. tesz) és a javítás címén járó 7916 frt 15 kr. s így összesen 21,249 frt 35 kr. megtérítése mellett visszaválthassa.

Majd 1756. augusztus 27-én megparancsolta Mária Terézia a leleszi konventnek, hogy az **Eötvös**-családot az adományozott birtokba ünnepélyesen iktassa be. Ennek következtében Vitkay Mihály királyi ember és Somlódi László leleszi konventbeli pap 1757. július 6-án a naményi kastélyban a meghívott érdekeltek jelenlétében megtevék a szokásos beiktatást. Innen június 10-én Ilkre, 11-én Nagy-Varsányba kirándultak, hol a Bay család részéről ellenmondás történt, s megjelentek gróf Gyulay Ferencz, Erdőhegyi, Horváth, Udvarhelyi, Baji Patay Sámuel s neje Szuhay Erzsébet. Június 13-án átmentek Mező-Kászonyba, hol megjelentek a beiktatáshoz Zárý László helybeli plébános, Besseney György, Szentlélek Antal, ki gróf Haller Sándor özvegyének gelénesi tisztje volt, Barabásról Gerzsenyi János, Nagy-Bégányból Mezey József, Zászónból Telegdy Ferencz, Lónyay Ferencz, Dolinay másképp Draskóczy Gábor fia Miklós, kinek anyja volt Csomaközy Julia, ki a Matuznayaktól származott s e jogon emelt igényt és végre Lónyay László, ki a beiktatásnak szintén ellenmondott, nyilatkozatában még azt is felhozván önvédelmére s jogai támogatására, hogy a beiktatott Eötvös-család őse Szűknek neveztetett s mint aranyműves a közrendű iparos-osztályból származott. Majd Kulin István, mint Büdy utódja tiltakozott szintén a beiktatás ellen, ki valamint a többi ellenmondó, a rendes perútra utasíttatott.

1756. október 24. Bécsből kelt íratban igazolja Jaszvicz Ferencz kancelláriai tanácsos, hogy a donacionalis 300 forintnyi díjt (taxát) ő felsége E. Sándornak «szegénysége» miatt elengedte; a többi családtagok azonban július 30-án e czímen 729 frtot fizettek be Bécsben a cs. kir. pénztárba.

Az ügyben meghatalmazottul is eljáró Eötvös Sándor maga és rokonai ellenében biztosíttatni kívánván előjogát a birtokhoz, kijelentette, hogy a 7916 frt 15 krt ő a magáéból fedezte, mit azonban testvérei elismerni vonakodtak s ellenmondottak igényének, minek per lett a következése, sőt 1763. évben őt az osztály iránt is megperelték. Mely pernél még Eötvös Imre özvegye gróf Conspurg Anna Mária is jelentkezett, állítván, hogy neki férje elhunytá után csakugyan született gyermeke s így a donatio alapján őt is illeti gyermeke után a birtokból rész. Erre nézve 1766-ban megkeresésére az erdélyi belső-szolnoki hatóság kihallgatta férjének, a kapitánynak volt egykori katona-szolgáját, Szalkai András kecseti lakost, ki hit alatt vallotta, hogy ő Eötvös Imre kapitánynál a Festetich-ezredben ura haláláig szolgálván, tudja, hogy nejétől, gróf Conspurg Annától élő gyermeke nem maradt; mert egy leánya, bár megkereszteltetett, egy hét múlva meghalt; a kapitány halálakor pedig a nő teherben maradván, később Kolozsváron nagy kínok közt szült egy holt gyermeket, melyet Szalkai köpönyege alatt kivitt a Hazungarnak nevezett temetőbe s ott eltemette. Az özvegy pedig nemsokára bizonyos Banóczky úrhoz ment nőül.

E közben az özvegy Debreczenyi Mária Pálfalván folytatta a gazdálkodást s gyermekei neveltetését, miben különösen Mária leánya, gróf Teleki Samu neje volt segedelmére, kit gyermekei közül legjobban kedvelt és szeretett. 1736-ban az özvegy közbenjárására megegyeztek nagykorú gyermekei abban, hogy az Irinyi Borbálától született Miklós az atyai vagyonból a nagykárolyi házat, a margitai szőlőt s egyéb e tájbeli birtokot kapja osztályrészül; 1737-ben pedig az özvegy zálogba adá jánkí birtokát báró Barkóczynek hétezer forintban, pénzt akarván szerezni a Burian-féle vagyon megszerzésére és a naményi ügy költségeire; ez okiratban Sándor, Imre, László és Lajos nevű fiairól is

történik említés, mint olyanokról, kik iskolába járnak. 1740. évben Debreczeni Mária fiainak részére biztosítani kívánván a vett pálfalvai jószágot, adományért folyamodott, melynek következtében gróf Pálffy János nádor azon évi május hó 16-án Királyfalváról kelt okíratban, tekintetbe véve az elhunyt Eötvös Miklós érdemeit, a pálfalvai, ököritői, vasvári és remetei részeket László, Sándor és Imre testvéreknek adományozta; megjegyezvén, hogy e birtokokat 1626. évben augusztus 26. Gyulafejérvárról kelt írat szerint Bethlen Gábor fejedelem mint olyanokat, melyek Burián Ferencz fia, Sándor magtalan kimúltával a koronára szálltak, annak neje, Ujhelyi Erzsébetnek 1200 forintban adományozta volt. Majd 1750. szeptember 1-én Pestről kelezve gróf Batthyány Lajos nádor új adományi oklevelet állított ki ezen birtokra Eötvös Sándor és László testvérek részére.

Midőn 1740. évben Károly elhunyt s Mária Terézia ellenében a bajor Károly a trónra való igényét fegyverrel szándékozott kivívni, II. Frigyes porosz király tekintélyes hadaival Sziléziát, mint brandenburgi örökségét, követelvén, megszállotta s a francia udvar az osztrák birodalom felosztását tervezte; ennyi ellenséggel szemben az ifjú királynő a magyarokba veté bizalmát s pozsonyi felhívása következtében azok csakhamar lelkesen felajánlák védelmüket s a megyék nemesi fölkelést szervezvén, Szatmármegyében különösen Eötvös József tüntette ki magát buzgó eljárásával, ki mint az általa szervezett csapat alezredese vett részt a hadjáratban; nemsokára azonban 1746-ban mint alispán elhunyt, hagyván maga után nejétől, Szalay Annától nemzett (II.) József, László és Miklós fiait. Ezek mind kitűnő szerepet vittek a köztéren, László alispán lett, József kapitány és Miklós tábornok, és mint ilyen, érdemei jutalmazásául, báróságra is emeltetett. Nemsokára elhunyt testvére: Imre is, ki kapitányul szolgált a Festetich-féle lovasezredben, melyben öccse, László is hadnagy volt. Katonai felavatásuk pedig úgy történt, hogy 1744. évben az osztrák örökösödési háború folyamában sógoruk, széki gróf Teleki Sámuel tábornok* három századot önköltségén (melyhez E. Józseftől is kölcsönöztek bizonyos összeget) alakított, mely csapathoz azután sógora, Imre 3000 forintért vett kapitányi rangot és László hadnagyi tisztséget. László azután visszatérvén a hadjáratból, melyei hivatalt viselt s 1758. évben mint szatmármegyei alispán halt meg Pálfalván s december 31-én a Szatmár városi templomban temettetett el a Xavér-oltárnál; öccse, Lajos pedig még előbb, kiskorúságában, némely adatok szerint 1744. táján hunyt el.

Ekkép immár I. Miklós hat fia közül csupán Sándor maradt életben, kinek neje uzoni Bélydy Sára grófnő volt, s kinek gyermekei következők valának: Antal, Lajos, (II.) Imre, Ferencz, Teréz gróf Bélydy Kelemenné, Mária Szögyényi Józsefné, Sára, Szeleczy Jánosné és (II.) Sándor, szatmári alispán.

Az elhunyt László hitbuzgóságát mutatja az is, hogy Pálfalván, mely helység közel esik Szatmárnémetihez, 1748-ban lakóházában kápolnát alakított s udvari lelkészt tartott; jóllehet már 1726-ban is említették Eötvös Miklós káplánjául Verseghi Márton páter, ki egyszersmind jánki plébános is volt. 1748. június 15-én gróf Barkóczy Ferencz egri püspök feljogosítja Eötvös Lászlót, hogy pálfalvi lakóházában azért, mert a gyakori vízáradások a közlekedést lehetetlenné teszik, egyelőre három évig kápolnát nyithasson s abban, kivéve a főbb ünnepeket, misét is tartathasson.* Úgy látszik, hogy e László jó viszonyban élt a jezsuitákkal is, mert 1756. szeptember 2-án Hosszúfalváról megkereste őt sógora, gróf Teleki Sámuel tábornok, hogy igyekezzék részére a kassai jezsuitáktól kétezer forintnyi kölcsönt szerezni.

LEHOCZKY TIVADAR.”

.....

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1894-7A52/1894-3-7DEF/a-vasaros-namenyi-eotvos-csalad-masodik-es-befejezo-kozlemeny-7E6C/>

Arcanum:
Kézikönyvtár
Turul 1894-3. száma

„A VÁSÁROS-NAMÉNYI **EÖTVÖS**-CSALÁD. (Második és befejező közlemény.)

1757. évben Eötvös Sándor beregi alispán, határjárást eszközöltetett Beregmegyében, Nagy-Luczka és Sztrabiczó helységek között, a mikor megállapítottatott, hogy határvonalul a Gerzsenő nevű patak szolgál. A Sztrabiczói jószágot ugyanis még 1682. évben kapta zálogul Eötvös Miklós ötezer forintban s azóta itt külön gazdatisztet tartott. Így 1732. évben volt Miklós özvegye Debreczeni Mária ispánja bizonyos Kassai Ferencz, kivel az történt, hogy szép felesége beleszeretett a helybeli ruthén papba, kit Nalivajko Jánosnak hittak; a tiltott viszonyról végre az ispán meggyőződván, felindulásában rátámadt a papra s testvére Gergely és hívei segedelmével megrohanván a paplakot, ott megütlegelte a Don Juant, marháit pedig elhajtotta. Ennek folytán Ragyóczy Ferencz birtokos 24 forintnyi bírság terhe alatt megtiltotta a lakosoknak a templomba való menést, míg a vétkes pap illően megbüntettetik.

A zálogbirtokot később 1778-ban a munkácsi uradalom új adományosa, a gróf Schönborn család váltotta vissza 4166 forinton.

1758. szept. 1-én Mária Terézia királynő nevében gróf Batthyány Lajos nádor új donációt állított ki Eötvös Sándor és László részére Ombód és Amac helységekre nézve, megjegyezvén, hogy az azokban való birtok a 32 telket felül nem múlhatja.

E közben az özvegy, Debreczeni Mária, elbetegesedvén, Pálfalván 1764. márczius 8-kán végrendeletet íratott, melyben a betegmegyei jószágokat fiának Sándornak, illetőleg ennek két fia Antal és Lajosnak, a pálfalvai vagyont leánya Máriának gróf Telekinének és Sándor most nevezett két fiának; a többi közt Antalnak még hat lovát és kocsiját és ezüstműit is, meg a rézedényeket menyének, Bély Sárának hagyta stb.

Természetes, hogy ez intézkedés, melynek híre kiszivárgott, különösen Sándort felingerlé, mit is anyjával súlyos betegségében is éreztetni el nem mulasztá; annyira, hogy ez elkeseredésében, 1764. június 20-kán betegszobájába kéreté Krasznay Imre szolgabíró és Biró Antal esküdtjét s azok előtt kijelenté, hogy fia irányában kiméletlenül viselkedik s «vexálásaival s folytonos követeléseivel gyötrelmeit szaporítja»; miért is kérte a magisztratust, hogy őt intse meg, hogy a «boszantással és mortifikálással» hagyjon fel. Hasonló nyilatkozatot állított ki 1765. május 4-kén Zathureczky Zsuzsánna, ki fiának, III. Miklósnak özvegye volt s mint ilyen gyakran megfordulván beteg anyósa körül, látta, mennyi zaklatással, túlkövetelésekkel illette őt Sándor, kinek udvartartására ő sokat költvén, néha annyira megszorult, hogy a legszükségesebb életműit is el kellett adnia, úgy hogy sokszor teljesen kifogyott buzakészlete; mely alkalommal csupán leánya Mária gróf Telekiné segíté ki, ki hozzá nyájassággal s gyöngédséggel viseltetett s így ő a nagyasszony bizalmát és szeretetét teljesen bírta.*

Ily állapotban tölte az öreg tisztas nő majd egy esztendő, midőn végre Pálfalván 1767. november 12-ikén elhunyt.

Eötvös Sándor akkor a pozsonyi országgyűlésen mint beregmegyei követ lévén, a temetésen részt nem vehetett; mind a mellett sógora Teleki tartván attól, hogy már a temetés alkalmával is a kijátszott rokonoktól megtámadtathatnék, Kővár vidékéről negyven oláh jobbágyát rendelte be Pálfalvára, kikkel a kastélyt őriztette s kiket azután hazabocsátott. Sándor azután értesülvén anyjának elhunytáról s végrendeletéről, nem késett az akkori törvényszabta modor szerint hiteles helyeken ellenmondását és óvatolását kijelenteni s tiltakozásait különösen sógora, gróf Teleki Sámuel tábornokkal közölni, ki

ennek következtében 1765. január 10-ikén a szatmármegyei közgyűléshez beadott visszaintetést és protestatiót, melyre másnap Sándor felelt, a többi közt állítván, hogy valótlan nővére Máriának a grófnénak azon kijelentése, hogy deficiált három öcscse (Imre, László és Lajos) után ő, a nővér lenne az öröklésre jogosított s tiltakozott az ellen, hogy ő és sógora erőszakkal behelyezkedtek a pálfalvai jószág felerészébe.

Később hatóságilag tudatta, hogy ő is önerejüleg fog igyekezni törvényes örökébe behatolni s ha másképp nem, erőszakkal foglalja el az őt illető vagyont, azért felhivatta sógorát, hogy a birtokot önként engedje át.

Teleki tábornok és neje pedig, hogy a törvény azon axiomájának, mely azt mondja, hogy «beati possidentes», hogy annál a jog, kinél a birtoklás - megfelelően s a pálfalvai jószág felerészenek tényleges birtoklását kimutathassák, azt követték el, hogy a pálfalvai kúriát környező palánkot, melyet Sándor állíttatott volt, elmozdították és azt úgy emeltették fel az udvar közepén, hogy a kerítés kétfelé rekeszté azt, melynek egyik felét a grófék, a másik felét pedig Antal és Lajos ifiak használták, kik ott egy kisebb melléképületben meghúzódtak. Lajos különben a katonai pályára lépett volt, mert még 1764. évi október 21-ikén kelt szerződés szerint megvette Tokajban bizonyos Neuendorff Károly cs. és kir. hadnagytól ennek tisztii helyét, rangját s most szabadságon otthon tartózkodott.

1765. április 18-ikán Sándor Pálfalvára érkezvén, nevezett fiaihoz szállt; megérkezését azonnal bejelenté Telekinek a gróf öreg jágere, ki azzal bízott meg, hogy minden támadási jelenségre vigyázzon. Ennek következtében a gróf lakását azonnal védelmi állapotba helyezé, lö- és vágó fegyverkészletét rendbe hozatta, a puskákat megtölté s szolgaszemélyzetet készenlétben tartotta.

Sándor pedig, miután az átengedésre való felhívásra kedvező feleletet nem kapott, elhatározta, hogy erőt alkalmaz s mindenekelőtt a kúriát kétfelé osztó palánkot ledönteti. E végből másnapra berendelteté embereit, s jobbágyait, kikhez felvilágosításul és buzdításul ily szavakat intézett: * «Barátim! Azt akartam értétekre adni, hogy isten és a világ tudja azt, hogy én mind az én atyámnak, mind az anyámnak természet szerint való gyermeke vagyok és hogy ezen pálfalvai jószághoz a nénémnek jussa nincs. Tudva van az is, hogy e jószág egyedül engem illet törvényesen; hogy szegény anyámat boldogult atyám végrendelete szerint, csupán a haszonvétel illetve s így végrendelkezése törvénytelen lévén, néném jogtalanul szállt beléje akkor, midőn én, mint beregmegyei követ innen távol Pozsonyban az országgyűlésen voltam s ennél fogva csak úgy áll a dolog, mintha anyám csak tegnapelőtt este, midőn ide a jószágra érkeztem, halt volna meg. Az időmúlás jogaim hátrányára nem szolgálhat s így midőn most a jószág egyik részébe belépek, kívánom a másik felét is, melyet ő nagyságok elrekesztettek, birtokomba venni és azt az elválasztó rekesztől megszabadítani. Én fegyverkezni nem akarok; de ha szabad volt ő nagyságéknak távollétemben akaratom ellen a palánkot a maga helyéről elmozdítani és udvaromat elrekeszteni ezen jószág emberei által, hasonlóképen nekem is szabad azok által azt az előbbeni helyére visszatétni és udvaromat a rekesztől felszabadítani. Én tehát azt akarom most: hogy hányjátok el azon palánkot az udvar közepéről és állítsátok fel a régi helyére. Én megüzentem jelenlevő esküdtureimék által ő nagyságéknak, hogy fegyveresen fellépni nem szándékszem, mert az tiltva van és ámbár két-három puskás emberem lészen is, azok nem arra valók, hogy fegyverkezzenek, hanem csak jelzésül annak, ne ő nagyságék fegyverkezzenek; a minthogy nem is gondolhatom, hogy ők fegyverkezésre fakadjanak, mivel semmi törvényteleniségre nem igyekszem. Azért is senki, akinél puska van, lövést ne tegyen, hanem csak a palánkot hányják el, mivel tudom, hogy ő nagyságék sem nyulnak fegyverhez!»

S e szavak után Eötvös Sándor pipaszó mellett két fiával, Antallal és Lajossal megindult emberei élén az udvart elrekesztő palánk végéhez az istálló felé, hogy ott a kerítés elbontásához fogjanak.

De halljuk az első tanu, nemes Hajnal Szerencsi Sámuel 27 éves embernek vallomását a további történetekről, ki pedig a grófék bizalmasa volt, mert a kastélyból jött a támadás színhelyére. Ő ekép vall: «Sem az ur, (Sándor) sem a jobbágyok kezeiben nem volt sem bot, sem semminemű fegyver s láttam, hogy hozzá is fogott a palánk elhányásához, és akik hozzányulni vonakodtak, egyik ember

kezeből kikapván egy pálczát, azzal ütötte őket; a praetendált palánkon túl pedig gróf Teleki Sámuelné Eötvös Mária asszony ő nagysága udvarának földjére sem magok az urak, sem pedig emberei közül egyik sem lépett át, hanem az Eötvös Sándor úr a maga részére hagyatott udvara felől kezdé elhányatni a palánkot. Ez Szent-György hava 18-dik napján történt, a mit méltóságos imperiális gróf széki Teleki Sámuel úr és neje ő nagysága látván, mindketten előlmentek a palánkhoz; maga a gróf úr fegyveresen kardosan és puskával, nyolcz hasonló fegyverben felkészült cselédjével együtt a maga praetendált udvara felől. Akkor Varga András nevű szegény ember a palánkhoz hozzányulván, hogy kirántsa, de a méltóságos grófné eltaszította a kezét, mondván, menj el, András, nem kívánom rosszat. A gróf is hasonlóul monda neki, azzal recedált az ember, miért azonban Sándor úr egy pálczával megütötte s újra a palánkhoz hajtotta. Akkor láttam, hogy a gróf úr vagy kétszer hozzádöfött a puskával, de még akkor, hogy puskát csappangatott volna hozzá, nem láttam s nem hallottam. Nemsokára azonban egy puskaszó hamar esett a döfés után, de tudom, hogy akkor senki sem sérült meg s az első lövés után azt mondotta a méltóságos gróf uram: No hát csak lőd! Azzal a puskalövés folyvást ment egymás után, kik között a gróf is kirántván puskáját az emberek kezéből, névszerint Verebélyi Jánoséból is lőtt Eötvös Sándor úr embereire s akkor hallottam jajgatásokat és sírásokat a túlsó udvar felől, de a meglőtt embereknek lehullásukat nem láthattam a palánkon át. Hallottam azt is füleimmel, hogy a gróf úr megparancsolta cselédjeinek, hogy addig ne lőjjetek, míg én nem parancsolom meg, de Eötvös Sándor urat és öcsémet ne lőjjetek, ha szintén annyira kél is a dolog. Azt nem hallottam sehol, hogy valaki mondott volna innen vagy onnan, hogy az urat lőd.

Ki lőtte agyon az embert, (Varga Andrást), nem tudom; de gróf Teleki urat azért gondolom, hogy ő lőtte agyon, mivel homloktetőn esett rajta a lövés szemben; a többi sebeseket a sok puskás között nem tudom névszerint, kik lövöldözték meg, hanem tudom azt, hogy öten sebesültek meg Eötvös Sándor úr emberei közül, a hatodik pedig mindjárt meghalt; a hetedik a gróf ur emberei közül úgy sérült meg, hogy midőn a gróf hatodszor akarta megtölteni puskáját, véletlenül kisült és farba lőtt egy embert. Az bizonyos, hogy a gróf minden cselédjénél volt 2-3 lőfegyver s azonkívül a házban az ő nagyságék asztalán is voltak feles töltött puskák és pisztolyok készen azóta, a mint E. Sándor uramtól Biró Antal és Pelei Ferencz jurassor uraimék valamelyik üzenettel mentek a gróf urhoz, melyre ő azt monda: «No ha úgy van a dolog, most az ő felsége kardját felkötöm; íme hívjátok be a jágeret, töltegetek meg a puskákat és megparancsolta az öreg jágernek azt is, hogy ébren vigyázzon és ha Sándor ur jön, adja neki rögtön hírrül. Különbén igaz az is, hogy a gróf a nagyasszony temetésekor felhajtott kővárvidéki oláh jobbágynak elbocsátásukkor azt monda, hogyha Eötvös ur emberei a grófék ellen feltámadnának, Kővár vidékről száz puskást hozat és őket mind gyermekestől az erdői tömlöczbe hordatja.»

Egy más tanu Molnár Sándor, ottani molnár azt vallá még, hogy a grófné maga, midőn a palánkhoz jött urával a gróffal és puskákkal s karddal felfegyverzett cselédeivel, előbb kérte a túlsó oldali embereket, hogy az istenért, menjetek el, mert meglőnek benneteket; s a gróf ur is monda haragosan, takarodjatok el, ördög teremtetten, mert mindjárt meglőlek; de nemsokára a grófné megsértvén valahogyan a palánkon kezét, ezen megharagudt s így szóla a grófhhoz: lőd meg szívem! s akkor lőtt a gróf először a palánkon át. Majd midőn a puskával döfött, Károly Pál nevezetű jobbágy megfogta a kinyujtott puskáját s azon huzakodtak, de belülről három is segítvén a grófnak, ő akkor lőtt s megsebzé Budi András nevű ombodi jobbágyot, a mire az öreg jáger és a cselédség is kezdte a gróf parancsára lövöldözni, a jobbágyok pedig futásnak eredtek.

Némely tanu azt is állítá, hogy a támadás elején, az első lövés után, a gróf célba vette sógorát is; a minthogy viszont Sándor ur is kikapván egyik embere kezéből a puskát, szintén ráfogta azt, de erre megijedvén a grófné, aggodalmasan, rémulten s felkiáltva kérte az urát, mondván: «jaj kedvesem, a véretem ne lőd!» S akkor erre mindkét fél lebecsátá a fegyvert.

A megkísérelt kerítésbontás tehát nem sikerült, mert a lövésektől megriadt népség széteszlett; s így önerejűleg nem vehette birtokába Eötvös Sándor Pálfalva másik felét; de ez iránt megindítá a pert, mely sokáig elhúzódott; az április 18-iki emberölés miatt pedig gróf Teleki Sámuel tábornok, büntető eljárás alá vétetvén, azért nemsokára minden fórumon «hat heti áristomra» ítéltetett.

Eötvös Sándor kir. tanácsos pedig nejével, uzoni Bély Sárával egyéb terjedelmes birtokait kezelvén, gyakran megfordult Naményban is, hol 1766-ban fölkerlte őt Beregszászból Melczér Pál kincstári ügyész az iránt, hogy mivel a kormány Naményban sóhivatalt és raktárt szándékszik emeltetni, jelöljön ki e célra telket; Sándor erre késznek is nyilatkozott, de bér fejében kívánt bizonyos kősomennységet. Arra jul. 14-ikén Melczér azt válaszolá neki, hogy az állam nem veheti magára a szokatlan terhet, mert egyáltalában nincs szokásban, hogy census fejében sőt adjon, hanem kéri őt, hogy ex amore unice servitii regii szabjon ki bizonyos olcsó bért, mert hisz a kincstár által megperelt vagyona elnyerése előtt ő bizonyára szívesen engedett volna ingyen is e célra helyiséget. Mely ügy azután méltányosan rendeztetett is. Sándor állíttatott ott Naményban katolikus kápolnát is, kőoltárral s a kellő felszereléssel, melyeket 1771. június 16. átvett használatul Jancsó Ferencz minoritaszerzetes. Sőt Sándor folyvást szaporítá birtokait; így 1770. báró E. Miklóstól megvette ő és neje Bély Sára tizenkétezer forintért a csengeri, cs.-ujfalusi, jánosi, tunyogi, angyalosi, sályi, sonkádi, ökörítői, sándori, kocsordi, atyai és gyűlvéshi részeket, melyeket Eötvös László haszonbérlet.

Még ugyanazon 1771. évben hunyt el ezen Eötvös Sándor, a midőn azután testvérei július 19. a naményi kastélyban összejövén, névszerint Eötvös Miklós báró és tábornok és Imre, mint édes anyja és testvérei meghatalmazottja is, a peres kérdéseket egyességre elintézték; az okiratot előttemezvén Eötvös József kerületi táblai bíró is. Majd november 28-ikán Pálfalván gróf Teleki Sámuel és Eötvös Imre, ez úgy is mint fi- és nővérei meghatalmazottja, külön egyességet kötöttek a pálfalvai, ombódi és amaci birtok felosztására nézve. Elintéztetett azon ügy is, melyre nézve Eötvös Miklós még 1763. évben pert indított Eötvös Sándor, József, László és Zathureczky Zsuzsánna mint Miklós özvegye s gyermekei ellen tizenhatezer forintnyi követelése iránt s melyben még 1769. szept. 9-ikén hozatott volt az első ítélet.

Sándor gyermekei akkor mind éltek, névszerint Antal és Lajos, ki mint hadnagy szolgált s 1770. Arsdorfon Csehországban állomásozván, onnan gyakran kért szüleitől pénzt, így május 10-ikén is írta, hogy 216 forintnyi adóssága lévén Magyar névű ezredesének, kéri azt akép rendeztetni, hogy a mennyiben Magyar bizonyos Nikli Károly névű kovácsnak Munkácson, ki annak előtte a nemes Török névű lovasezredben Gvadányi József századában (escadron) szolgált, 200 forinttal adósa, törlesszék szülei ezt a nevezett kovácsnál s küldjék fel neki a nyugtát vagy kötvényt, mit a jószívű, igen művelt és előzékeny ezredes köszönettel fog venni. 1773-ban a Nándorffy-lovasezredben szolgált.

Lajos később hazakerülvén, nőül vette Lethenyey Borbálát, kivel 1789. táján bekövetkezett haláláig boldogul élt; 1790. május 17-ikén József nádor oltalmi levelet adott ez özvegyasszonynak arra nézve, hogy özvegyi joga élvezésében ne háborgattassék. Mint ilyen sokáig élt, mennyiben még 1804. évben sógora E. Imrével Cemplárban egyességet kötött csengeri birtoklási ügyben. Ez okiratot az özvegy nemcsak aláírta, hanem a családi (Eötvös-féle) címerrel meg is pecsételte. Úgy látszik, hogy gyermeke nem volt, mert a családi iratokban erről említés nem történik.

I. Sándor harmadik gyermeke a sokszor említett (II.) Imre kerületi táblai bírónak első neje volt Mészáros János ezredes és Diószeghi Mária leánya, kivel azonban nem sokáig élhetett, mert az 1770-es években már Klobusiczky Cecil említették nejéül. Atyja, Klobusiczky József, előkelő hivatalt viselt Máramaros-Szigeten. Úgy látszik, hogy e házasságból sem születtek gyermekek.*

A negyedik gyermek: Ferencz, a papi pályára lépén, Egerben és Nagybányán - itt plébánosul - lakott s öröksége jövedelmeit is élvezé. 1782-ben kéri bátyját, Imrét, hogy a közelebb felmért jószágot igazságosan ossza fel ötfelé.

Huga Teréz (Sándor ötödik gyermeke) 1762-ben hajadonul említetik és 1770 táján ment férjhez gróf Bély Kelemenhez Erdélybe. 1771. nov. 4-ikén kelt iratban elismeri, hogy 2049 frtra becsült kelengyével láttatott el, mely bizonyítványt később Debreczenben 1783. márczius 6-ikán Becsky László kerületi táblai jegyző és Péchy Antal juratus is megerősített. Egyetlen leánygyermekét Máriát elvette később bulyi Jákey István, kitől születtek Menyhért, Mária (Fráter Lászlóné) és István.

Hatodik gyermeke Eötvös Sándornak volt Mária, ki Szögyényi József szabolcsi törvényszéki elnökhöz ment férjhez s kitől születtek Szögyényi Sándor † 1853, Lőrincz † 1858., Mária csíkmindszenti Czíkó Mihályné; József (neje Eördögh Mária); Gábor (neje Ujhelyi Emília); Eleonora, Pelei Imréné és Janka váczböszörményi Kelemen Ferencz neje.

Eötvös Sára (hetedik gyermek) neje lett Szeleczy Jánosnak, ki 1787-ben volt Nagybányán bánya-tanácsos és tanár, ennek egyetlen leánya Karolina neje lett altorjai báró Apor Lázárnak; végre a nyolczadik gyermeke volt.

Eötvös Sándor (II.) ki született 1767-ben, iskoláit Egerben elvégezván, hol testvérbátyja Ferencz, a pap viselte gondját, később II. József önkényes uralkodása alatt a hivatalnoki pályára lépett, ajánlván őt 1786-ban atyjának sógora, Klobusiczky József (mint az Eötvös Imréhez Máramaros-Szigetről okt. 18. kelt leveléből kitűnik) jegyzőül Rosenfeld máramarosi főispánnak, kit «egy drága, tudós, okos és értelmes embernek» jellemez. És Sándor valóban haladt tisztviselői pályáján, volt megyei jegyző, beregi szolgabíró, kincstári ügyész, később nagybányai felügyelőségi előadó és utóbb 1807-ben szatmármegyei alispán és kir. tanácsos.* Nőül birta szakaszi Vankay Katalint, kitől született négy gyermeke: Mihály, Tamás, Katalin és Emilia.

Mihály 19 korában katonai pályára lépén, mint hadapród 1816-ban atya halála előtt Velenczéből visszatért.* S később megyei hivatalt viselvén, volt Szatmármegyében alispán és 1848-ban kormánybiztos; Lorán Mária nejétől született Róbert, kinek neje Ujfalusy Ottilia s ennek gyermekei Klára, Jeney Károlyné, Sándor († 1885), Ilona Pap Kálmánné, Emília Jaeger N.-né, Irén, Róbert és Mihály.

Tamás Beregmegyében lakván, volt itt főispán és 1848-ban szintén kormánybiztos, később pedig képviselő. Neje ludányi Bay Teréztől született leánya Natália, Szilágyi István országos képviselő († 1894.) neje és Jenő, vásárosnaményi birtokos, kinek neje jenői Rác Ilonától születtek: Tamás, Sándor, Jenő és Ilona.

Katalin Schweizer Gábor főkamagróf neje lett.

Emilia pedig Ujfalusy Miklós főispán hitvestársa.

Megjegyzem, hogy az 1849-ki szabadságharcz, lezajlása után az önkényes kormány Eötvös Tamás és Mihály volt kormánybiztosok beregi, szabolcsi, szatmári, biharmegyei és erdélyi vagyonukat elkobozván, őket haditörvényszékieleg fogságra és vagyonvesztésre is ítélte. Később azonban birtokukat visszakapták.

II. Eötvös Miklósnak (I.) József fiától született három figyermek: József (II.), László (II.) és Miklós (III.), kik mindnyájan előkelő állást foglaltak el, sőt **Eötvös Miklós jeles, kitűnő tulajdonságai s érdemei következtében bárói rangra emeltetett.**

II. József fiatalabb korában katona volt, mint kapitány feküdt Vámos-Pércsen is; majd debreczeni kerületi táblai bíró lett s nejétől Jánoky Zsuzsánától született Károly 1750; Julia (1752-1822. Okolicsányi Józsefné); Amália szül. 1753. (Kubinyi Józsefné), III. József szül. 1759. (kinek neje lón Szaplóczay Teréz) és Zsuzsána 1760., ki Bagossy Mihály hitvestársa lett és 1787. előtt Mihály. Ezek közül különösen kiemelendő Károly, ki a harci pályán szerzett hervadhatlan koszorút és emléket.

Ő 16 éves korában, tehát 1766. évben. mint közlegény állt a huszárok közé és igyekezetével már a bajor örökösödési háboru kezdetén fölvitte hadnagyságig.* E háboru alatt 1778. október elején a poroszok előnyomulásának megakadályozására ő zárta el Falkenhayn vidékén a nagy zsilipet, mely a környék erdőségeiben levágott fát Porosz-Sziléziába usztatta; úgy tett egy másikkal is s a tizenötezer ölnyi fakészletet fölégette. 1788-ban lett kapitánynya s innen túl erélyét még inkább kezdé érvényesíteni.

A foksáni csatában az ő százada volt az elővédnél s kezdé nagy bátorsággal a győzelmes ütközetet. Nemsokára azután kémszemlére indult a Rimma vízen át s vitézül állott ellen a háromezer török kemény támadásának. Ezért s egyéb jelentékeny szolgálataiért jutalmul őrnagyi rangot kapott 1790-ben.

A francia háboru kezdetekor ezrede Németalföldre rendeltetvén, maradandó dicsőséget szerzett a valenciennesi ütközetben, hol a huszárok, kikhez a Sztáray-gyalogságból egy csapat önkéntes csatlakozott, egyetlen rohammal 12 francia ágyut és löszerkocsit foglaltak el. Két nap múlva az ellenség Preteau mellett egy magaslatot szállt meg, melyet földsánczokkal erősíteni kezdett. Itt ismét Eötvös Károly kapta a megbízást, hogy az ellenség megfészkelését ez előnyös helyzetében meggátolja, s az ő intézkedései oly célra vezetők voltak, hogy a huszárság (a Barko ezredbeliek) a francia lovasságot visszavetette, gyalogságába betört, nagy részét levágta s az állást a császári elővéd: Ottó vezérőrnagy alatt elfoglalhatta. Ezért, valamint a famarsi diadalból e vitéz huszárőrnagyra eső elismerés fejében a rendkáptalan megítélte neki a lovagkeresztet. 1794-ben Birch és Oldenhofen alatt, majd 1795-ben Mainznál s a következő évben az alsó Rajna vidékén Meinsdorfnál, Altenkirchennél és Ukeradnál oroszánbátorsággal harczolt, ekkor alezredessé kinevezetett s e minőségben vezette huszárait a neuhofti csatába 1797. április 22-ikén, hol halálos sebet kapván, ennek következtében a mainzi katonai kórházban 1797. július 29-ikén elhunyt.

Ki a magyar vitézségnek ennyi dicséretes, szép s általán elismert jeleit adta, méltán megérdemli, hogy emlékét tiszteletben tartsuk.

Eötvös (I) József fia II. László volt 1765-ben Szatmármegyében főszolgabíró s 1785-ben alispán. Első neje volt Thoroczkay Krisztina, második Becsky Klára. Gyermekai: Erzsébet, Kállay Leóné, III. László, kinek neje volt Kállay Cecil és János (sz. 1745-ben), ki a báró Vécsey családból birt feleséget és 1800-ban szolgabíró volt.

IV. Miklós, cs. és kir. tábornok élt 1716-1783 években; ő midőn Mária Terézia királynő ellen majd a fél Európa hatalmasai feltámadtak, annak hősi védelmezésében tevékeny részt vett és rendkívüli buzgóságot tanusított. Így előbb a szatmármegyei felkelt nemesség vezére, majd pedig mint cs. kir. tábornok szerzett elévülhetlen érdemeket, miknek jutalmazásul **1768. febr. 2. kelt diplomával bárói rangra emeltetett**. Ez okiratban megállapított az új bárói címér is, melynek alapja az Eötvös nemesi család eredeti címérében kék mezőben ágaskodó arany griff, mely jobbjaiban arany markolatu kivont kardot tart. Az új címér négyfelé osztott paizs, lent egy gulaalakú szelvénynyel s abban folyampólyával zöld mezőn, s a közepén levő paizsszal, melyben a griff ábrázoltatik. Az első és negyedik udvar ezüst mezejében a Splényi címérből vett fekete medve áll, első két lábában nyitott könyvet tartva, míg a második és harmadik udvar veres mezejében hátsó két lábán aranyoroszlán áll, első lábaival fejér liliomot tartva. A két egyszarvú által tartott paizson bárói korona s azon három nyitott sisak áll, ezeken jobbról a griff, balról az oroszlán s a középsőn egy ezüst-feketével és egy veres-arannyal vágott elefántagyar közt, melyeknek öblös végéből a jobboldalinál kék s a baloldalinál fejér zászlócska nyulik ki, áll a kinövő pánczélos vitéz, jobbjaival kivont kardot tart s balját csípőjére teszi s mely a nemesi család címérében is előfordul.

A báróságot nyert Miklósnak neje báró Splényi Annától született Ignác (1763-1838) és Gábor.

Ignác főpohárnoknak s abauji főispánnak nejétől báró Szepessy Máriától született II. Ignác, főtárnokmester és sárosi főispán († 1851. aug. 21.). Első neje volt báró Lilien Anna, második Fay N. Ezek gyermekei: Julia gróf Vieregg Károlyné, József (sz. 1813. szept. 3.) volt miniszter és Dénes. Báró **Eötvös** József miniszternek nejétől Rosty Ágnes-től született gyermekei: Ilona, földéaki Návay Lajosné, Jolán pallini Inkey Istvánné, Mária Plener Ernőné és Loránt, vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter, a M. Tud. Akadémia elnöke; kinek nejétől Horváth Gizellától született gyermekei Rolanda és Ilona.

Gábornak, gróf Almássy Annától csupán egy leánya született: Alojzia, (sz. 1791. szept. 25.; ki gróf Serényi nejévé lön.

Midőn a család 1824. évi június 16-ikán a csengeri birtokot maga közt felosztá, akkor négy ágat állapítottak meg; az első képezte néhai Eötvös Sándor ágazata Vankay Katalin özvegy négy gyermeke; a 2-dik ágat Szeleczy János özvegye Eötvös Sára gyermeke Karolina báró Apor Lázárné; a 3-dikat Jékey Istvánt mint elhunyt neje gróf Bély Máriaától született Jékey Menyhért, Mária és István gyámatyja; végre a 4-dik ágat néhai szögyényi Szögyényi József elhunyt neje Eötvös Máriaától született gyermekei Sándor, Lőrincz, Mária, József, Gábor, Eleonóra és Janka.

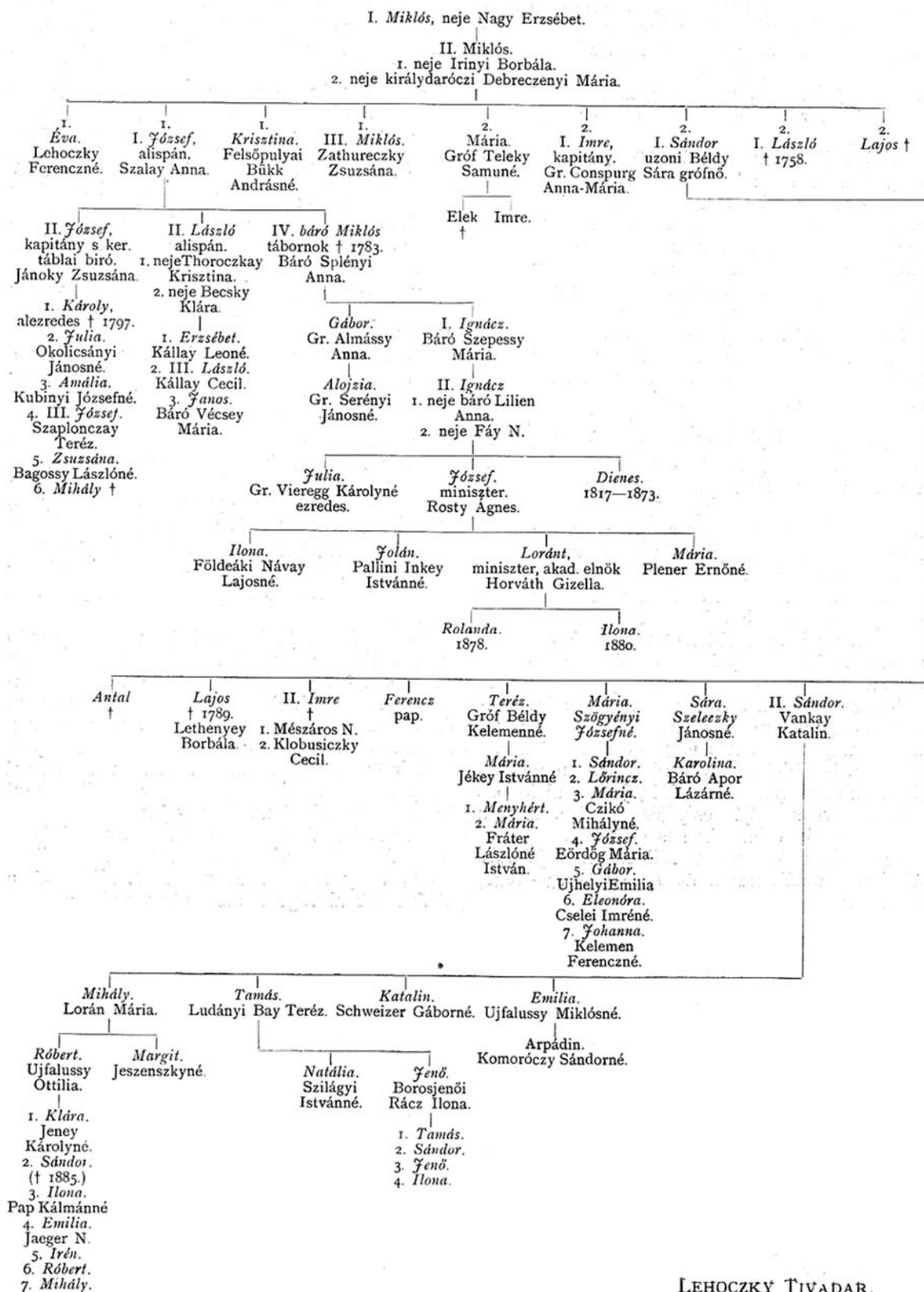
Azon évben június 23-ikán az osztály után Eötvös János, mint Eötvös Sára biztosa, Eötvös Mihály, mint anyja és testvérei meghatalmazottja és Szögyényi Sándor úgys mint Lőrincz és Mária testvérei megbízottja, abban is megállapodtak, hogy Jékey Istvánnak, illetőleg gyermekeinek átengedik 2500 forintban a csengeri nagy kőházat, míg az Eötvös Lajos-féle ottani kúria a Szögyényi utódoknak jutott.

Az egész **Eötvös**-családnak leszármazását és elágazását leghívebben feltünteti a mellékelt tábla, mely a nemzedékrendet I. Miklóstól, a XVII. század végétől mostanig tartalmazza.

Az **Eötvös**-család leszármazása.

I. Miklós, neje Nagy Erzsébet. II. Miklós. 1. neje Irinyi Borbála. 2. neje királydaróczi Debreczenyi Mária. 1. Éva. Lehoczky Ferenczné. 1. I. József, alispán. Szalay Anna. 1. Krisztina. Felsőpulyai Bükk Andrásné. 1. III. Miklós. Zathureczky Zsuzsánna. 2. Mária. Gróf Teleky Samuné. 2. I. Imre, kapitány. Gr. Conspurg Anna-Mária. 2. I. Sándor uzoni Bély Sára grófnő. 2. I. László † 1758. 2. Lajos † II. József, kapitány s ker. táblai bíró. Jánoky Zsuzsánna. II. László alispán. 1. neje Thoroczky Krisztina. 2. neje Becsky Klára. IV. báró Miklós tábornok † 1783. Báró Splényi Anna. Elek † Imre. 1. Károly, alezredes † 1797. 2. Julia. Okolicsányi Jánosné. 3. Amália. Kubinyi Józsefné. 4. III. József. Szaplanczay Teréz. 5. Zsuzsánna. Bagossy Lászlóné. 6. Mihály † 1. Erzsébet. Kállay Leoné. 2. III. László. Kállay Cecil. 3. János. Báró Vécsey Mária. Gábor. Gr. Almássy Anna. **I. Ignác.** Báró **Szepessy Mária.** Alojzia. Gr. Serényi Jánosné. **II. Ignác.** 1. neje báró Lilien Anna. 2. neje Fáy N. **Julia.** Gr. Vieregk Károlyné ezredes. **József. miniszter.** Rosty Ágnes. **Dienes.** 1817-1873. **Ilona.** Földeáki Náray Lajosné. **Jolán.** Pallini Inkey Istvánné. **Loránt, miniszter, akad. elnök** Horváth Gizella. **Mária.** Plener Ernőné. **Rolanda. 1878. Ilona. 1880.** Antal † Lajos † 1789. Lethenyey Borbála. II. Imre † 1. Mészáros N. 2. Klobusiczky Cecil. Ferencz pap. Teréz. Gróf Bély Kelemenné. Mária. Szögyényi Józsefné. Sára. Szeleczy Jánosné. II. Sándor. Vankay Katalin. Mária. Jékey Istvánné. 1. Sándor. 2. Lőrincz. 3. Mária. Cziko Mihályné. 4. József. Eördög Mária. 5. Gábor. Ujhelyi Emilia. 6. Eleonóra. Cselei Imréné. 7. Johanna. Kelemen Ferenczné. Sára. Szeleczy Jánosné. II. Sándor. Vankay Katalin. Mihály. Lorán Mária. Tamás. Ludányi Bay Teréz. Katalin. Schweizer Gáborné. Emilia. Ujfalussy Miklósné. Arpádin. Komoróczy Sándorné. Róbert. Ujfalussy Ottilia. Margit. Jeszenszky. Natália. Szilágyi Istvánné. Jenő. Borosjenői Rác Ilona. 1. Klára. Jeney Károlyné. 2. Sándor. († 1885.) 3. Ilona. Pap Kálmánné. 4. Emilia. Jaeger N. 5. Irén. 6. Róbert. 7. Mihály. 1. Tamás. 2. Sándor. 3. Jenő. 4. Ilona.

Az Eötvös-család leszármazása.

LEHOCZKY TIVADAR.”

.....
Arcanum:

Eötvös

Kézilykönyvtár

A Pallas nagy lexikona

E, É

Eötvös

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok>

„**Eötvös-család** (vásárosnaményi báró és nemes), Bereg- és Szatmár vmegyék egyik előkelő nemes családja, melynek eredete még nincs tisztán kiderítve.

Az E. első ismert őse **Miklós**, ki 1696-1717. Szatmár vármegyében különböző hivatalokat viselt, ennek fia **Miklós** a múlt század közepén a szatmári felkelt nemesség vezére, majd magy. kir. tábornok volt, s vitézségi érdemeiért Mária Teréziától báróságot kapott. Két fia maradt: Gábor, ki utód nélkül halt el és **Ignác** (l. o.), kinek fia Ignác (l. o.) volt. Ennek két fia **József** (l. o.) és Dienes és egy leánya Julia maradt, Józsefnek négy gyermeke született: Ilona, Jolánta, Loránd (l. o.) és Mária, ki Plener Ernő, a mostani osztrák pénzügyminiszter neje.

2. A nemesi ágazat. E vonalból kitűnt Tamás, ki tevékeny részt vett a szabadságharcban és fogságot is szenvedett, 1861. képviselővé választották. Egy fia maradt Jenő, kinek három fia született: Tamás, Sándor és Jenő. A szatmári vonalból Mihály (a Tamás testvére) szintén kitűnt a szabadságharcban, volt követ, alispán és kormánybiztos, (megh. 1874.)

E család a század elején a leggazdagabbak egyike volt Szatmár vmegyében, különösen Miklós tűnt ki a vagyonszerzésben. Miklósnak négy fia volt: Sándor, Miklós, László és József, kik mindnyájan nagy szerepet vittek megyéjükben. Sándornak két gyermeke maradt. 3. Sárovari bárói ág. Csak újabb időben mágnási rangot nyert nemesi család, melyet Eötvös Pál alapított, ki 1759. kapott nemességet. Pálnak két fia maradt: János (megh. 1822. mint az Eszterházy-uradalmak igazgatója) és Pál (szül. 1758., megh. 1837.) ki hosszú ideig a m. kir. kuria levéltári igazgatója volt. Gyermekei: Pál, Ferenc, József és Mária. Pál kamarás, Ferenc soproni alispán, majd kir. tanácsos volt. József (szül. 1798., megh. 1883 márc. 2.) nagyon kitűnt hivatalos pályán. Volt kir. főfiskus, kir. ügyek igazgatója, majd a hétszemélyes tábla ülnöke. 1877. magyar báróságot kapott: két ízben (1877-1880) a főrendiház korelnöke volt. Kétszer nősült. Első házasságából József, Lajos és Mária születtek, a másodikból egy leánya Iréne származott.”

1. E. Ignác (vásárosnaményi) báró, publicista, szül. Kassán, 1763 jan. 6., megh. Budán, 1838. jun. 12. Tanulmányait Kis-Szebenben, Vácott és N.-Szombatban végezte, majd Kassára ment jogot tanulni és 1779. bölcsészet doktorrá avatták. 1786. a II. József-féle új rendszer alatt a tiszáninneni kerületi tábla előadó titkárává nevezték ki; e hivatal a császár halálával megszűnván, E. a magánéletbe vonult vissza, de csak rövid időre, mert az 1790., 1792. és 1796. országgyűléseken ismét szerepelt. 1797. a kir. udv. kamara tiszteletbeli, majd valóságos tanácsosává és 1802. belső titkos tanácsosi ranggal a kincstári javak igazgatójává, 1806. pedig az udv. kamara alelnökévé neveztetett ki. E hivatalt 1812-ig viselte, mikor koronaőr, Gömör, később Hont vmegye főispáni helytartója, 1824. pedig Abaúj vmegye valóságos főispánja s kir. főpohárnokmester lön. Tevékeny részt vett az 1825-27., 1830. és 1832-36. országgyűléseken és a rendszeres munkálatok kidolgozásával megbízott országos választmány legtevékenyebb tagja volt s az úrbéri alosztály elnökségét is vitte. 1837. a Szt. István-rend középkeresztjét nyerte érdemei elismeréséül. Művei: Extractus synoptico-encyclopaedicus legum in Corpore Juris Hung. (Buda 1829) és Index synopticus Art Comit. ab. anno 1796-97. usque 1825-27 (u. o. 1829).

2. E. Ignác (vásárosnaményi) báró, az előbbinek fia, szül. Sályon, Borsod vmegyében 1786 február 25., megh. Velencén 1851 aug. 21. Tanulmányait Budán és Pesten végezte. 1802. bölcsészeti, 1805. jog doktorrá avatott. Működését, mint tiszteletbeli aljegyző Pest vmegyénél kezdte, majd az udvari kamarához fogalmazóvá, később titkárrá s előadó tanácsossá, 1826. az udvari kancellária előadó udvari tanácsosává, 1825. Sáros vmegye főispáni helytartójává, 1827. valóságos főispánná, 1830. másod udvari kancellárrá és belső titkos tanácsossá nevezetett ki. Mint kir. biztos, két ízben: a felvidéken támadt koleralázadás és az 1834. heves megyei tisztújítási mozgalmak alkalmával működött. E minőségében kérlelhetetlen szigorúsággal járt el. Pulszky Ferenc beszéli felőle azt az anekdotát, hogy Sárosban a lázítókkal igen szelíden beszélt, de a főcinkosnak megmondta: «Amice carissime cras pendebis» és az ítéletet másnap végre is hajtatta, de ez nem felel meg a ténynek. 1836. kir. főtárnokmester lón, mely méltóságáról 1841. lemondott. E. nagy tudományú férfiú volt, de rossz gazda, úgy hogy az ősi nagy vagyont nem hagyhatta híres fiára.

3. E. József (vásárosnaményi) báró, államférfiú és író, E. Ignác báró és Lilien báróné fia, szül. Budán 1813 szept. 13., megh. Pesten 1871 febr. 2-án. Tudós atyjánál kitűnő nevelésben részesült, különösen jótékony hatása volt a nagy tehetségű, korán érett ifjúra Pruzsinszky nevű nevelőjének, ki az akkori reakcionárius világ közepette sem titkolta a szabadelvű és nemzeti eszmék iránti lelkesedését. Korán belépett a községbe, 1834. aljegyző lett Fehér vmegyében, 1835. kancelláriai fogalmazó, amellyel atyja oldalán alkalmat nyílt megismerkednie a politikai körökkel is. Az 1832. országgyűlés alatt sokat tartózkodott Pozsonyban és Kölcsey naplójában egész elragadtatással ír «Pipsz»-ről. Tanulmányai befejezése után több évig tartó utazást tett a művelt nyugaton. Az utazása nemcsak irodalmi iránya és tehetsége kifejlesztésére nézve volt nagy befolyású, amennyiben megismertette őt a Franciaországban uralkodó szellemi áramlattal. a romanticizmussal s annak fő képviselőivel, hanem rendkívül tanulságos volt politikai pályájára nézve is. Élénk képzeletét megragadta a szabad és humánus törvények oltalma alatt minden téren észlelhető szellemi és anyagi haladás, és az ifjú törvényhozó azon szilárd elhatározással tért vissza hazájába, hogy a honi köz szellemet a nyugoti szabadelvű intézmények átvételének megnyerje. Ez időben készült első politikai műve a börtönreformról, melyet később Lukács Móriccallyal együtt átdolgozott Fogházjavítás cím alatt. Ebben a magánzár-rendszer mellett tör lándzsát. Az 1839-40. országgyűl. már feltűnést keltett szónoki tehetségével és tudományával. Egyik első beszédét a zsidók emancipációja érdekében tartotta, miről aztán röpiratot is írt: A zsidók egyenjogúsítása cím alatt (1841, 2. kiadás 1892). Az akkor nagyon vitatott házassági reverzális-kérdésben éppen, mint jó katolikus tiltakozott a reverzálisok és püspöki pásztorlevelek ellen. Az országgyűlés után sem szűnt meg érintkezése az ellenzékkel, és politikai működése. A Széchenyi és Kossuth közt kitört éles irodalmi harcban ő is állást foglalt, még pedig Kossuth mellett a Kelet népe és a Pesti Hírlap című művével. Eszméinek teljes kifejtésére azonban csak akkor nyílt alkalmat, midőn a Pesti Hírlap barátjának, Szalay Lászlónak vezetése alá jutott és így egészen az ellenzék doktrínájának árnyalatát szolgálta. Mint büntetőjogi műveiben már azelőtt, most is a megyei rendszert támadta meg gyöngeségeivel és borzasztó visszaéléseivel. A nemzet egyesítésének és haladásának biztosítását csak a közigazgatás központosításában és a nemzeti akaratot kifejező felelős kormányban látta. Ezen elveit a Pesti Hírlap-ban kiadott cikkeiben fejtegette, melyek azután könyv alakban is napvilágot láttak Reform cím alatt. E mű mai napig is megtartotta értékét, mint a parlamentáris rendszer világos és meggyőző apologiája. Ugyanezen eszmét szolgálta a Falu jegyzője című regénye is (1844-46), mely el is tekintve esztetikai becsétől. E. leghatásosabb politikai műveihez tartozik. Egyáltalában nála a szoros irodalmi tevékenység szoros kapcsolatban állott a politikai és társadalmi eszmékkel és Magyarország 1514-ben című regényén csak úgy meglátszik a politikai irány, mint vigjátékán az Éljen az Egyenlőség-en. Boldog családi élete - 1842-ben lépett házasságra Rosty Annával - nem tartotta őt vissza a nyilvános élettől. Mint író és politikus egyaránt, már a

negyvenes években, az elsőők között foglalt helyet. Mint szónok pedig oly nagy kedveltségnek örvendett, hogy József nádor, a főrendiház elnöke, midőn azt óhajtotta, hogy a főrendek nagy számmal jelenjenek meg a gyűlésen, őt kérte fel szólásra.

Miután a februáriusi forradalom és Kossuth 1848 márc. 3. beszéde következtében E. elvei diadalra jutottak és az első magyar felelős kormány megalakult, ő mint vallás- és közoktatásügyi miniszter belépett Batthyány kabinetjébe. Mint miniszter, nemcsak annyira elhanyagolt szakának szervezésén fáradozott, hanem befolyt az általános politikai kérdések megoldásába is, még pedig egész életpályáján át követett engesztelékeny és loyális szellemben. Széchenyivel és Deákkal együtt ő képviselte a minisztertanácsban az uralkodóhoz lehetőleg közeledő, békítő irányt. Hanem e törekvése csak oly kevésbé ért eredményt, mint az egyház és iskola reformját célzó tervei. Midőn Batthyány szeptember 11. lemondott, ő kétségbeesve elhagyta hazáját és Münchenben telepedett meg. «Egész életemben nem maradt meg más egészséges viszony, mint nőmhöz és gyermekeimhez» írta egy akkori levelében. Bár így a szabadságharc vihara elől félrevonult és huzamos időn át el volt zárva előtte a politikai küzdőtér, a távolban sem szűnt meg hazájának szentelni munkásságát. Aggódó, töprengő lelke a jelen csalódásai és csapásai közt nem szűnt meg kutatni a nemzeti lét és jövő mélyen fekvő, igazi alapjai után. E munkásságának eredménye: A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra című műve (2 kötet, Pest 1851-54. németül Bécs és Lipcse ugyanakkor). Ebben először a szabadság, egyenlőség és nemzetiség eszméit és azok jelentőségét tisztázza, azután az állam célját fejtegeti, meghatározza az egyéni szabadság biztosítékait, előtt adja a központosítás hasznát és veszélyeit, határt von az állam korlátatlansága és az egyesek és testületek joga közt. Legfontosabb azonban a munka VI. része, amelyben a haladás törvényeinek hatását taglalja az emberiségre és az államra nézve. A II. kötetben az állam berendezéséről szóló, de azok bizonyos megszorításával és korlátozásával, eszméit adja elő, a kor követelte elvek alapján. E műnek azonban, éppen elvont, bölcselkedő tartalma miatt, mai napig nem volt becsének megfelelő hatása közéletünkre és irodalmunkra. A nemzetiségekre vonatkozó nézeteit külön is kifejtette és a hazai viszonyokra alkalmazta A nemzetiségek egyenjogusításában (1851), amely azonban a szabadságharc által még izgatott közvéleményre nem hatott. Hazatérve, 1851 óta Pesten és svábhelyi villájában élt családjának és a tudománynak, teljesen visszahúzódva a politikai mozgalmaktól. Csak 1859., midőn egy jobb jövő kezdett derengeni, lépett ismét a nyilvánosság elé egy politikai értekezéssel Ausztria egységének és hatalmának garantiáiról (Die Garantien der Macht und Einheit Oesterreichs, Lipcse). Javaslatát határozottan alkotmányos és némileg átmenetet képez a személyes unió és felelős minisztérium közt, miknek elérésére akkor úgy sem lehetett gondolni, és másrészt a centralizáció közt. E terv az olasz háború után már éppen nem eléghette ki a magyarokat, minthogy igen sok ügyet tart fenn a birodalmi közös kormánynak, de az 1860. októberi diploma alkotói, úgy látszik, nagyon is felhasználták. Az 1861. országgyűlésen Deák hívei közt, a felirati párton foglalt helyet és beszéde a felirat mellett Bécsben is nagy feltűnést keltett. Kiegészítési terveit a provizorium alatt sem hagyta abba, és egyideig külön «Hetilap»-ot adott ki eszméi terjesztésére. Idővel azonban közjogi kérdésekben, teljesen azonosította magát Deák politikájával. A kényszerű politikai nyugalom ez éveiben újra tudományos és irodalmi hajlamának élt. Nagy érdemeket szerzett magának az Akadémia körül, melynek 1856 óta másodelnöke volt, 1866. pedig Dessewffy Emil gr. halála után, elnöke lett. A Kisfaludy-társaságot is, melynek 1847 óta elnöke volt, feltámasztotta halottaiból. Az 1865. országgyűlésen újra Deák oldalán küzdött az országgyűlésen és a 67-es bizottságban. Részt vett a Bécsben folytatott bizalmas tárgyalásokban. Az Andrássy-kabinet kinevezésekor pedig, 1867. febr. átvette a vallás- és közoktatásügyi tárcát, mint az egyetlen az 1848. miniszterek közt, ki e minőségben újra szolgálta hazáját.

Csak most nyílt alkalma politikai és művelődési ideáljait, melyeknek addig élt, legalább részben megvalósítani. Már 1867. megszavazta az országgyűlés a zsidók emancipációját, 1868. pedig országos kongresszust hívott össze a miniszter e felekezet belső ügyeinek szervezésére. Két évvel később katolikus kongresszus gyűlt össze és tanácskozott, de ennek munkássága nem vezetett eredményre. Legfontosabb alkotása azonban kétségtelenül a népiskolai törvény volt. Egységes állami és művelődési szempontok szerint szervezni a népnevelést Mária Terézia ideje óta még nem kísérlette meg magyar kormány. A Thun-féle rendszer pedig nemzeti és felekezeti szempontból egyaránt az állam minden beavatkozása ellenségévé tette a nemzetet. E.-nek is meg kellett küzdeni a protestánsoknak történeti alapon álló gyanújával, midőn a felekezetekkel szemben megállapította az állam jogát és kötelességét. A felekezeti iskola meg is maradt, de a köteles iskoláztatás törvénybe iktatott és létrejött a községi népiskola és a népesebb helyeken a polgári iskola. Az állam főfelügyeleti jogának gyakorlására a tanfelügyelők intézménye állíttatott fel. Az azóta lefolyt negyedszázad mutatja, mennyire előmozdította e törvény a közművelődést. A középiskolán a tanárképző-intézet felállítása, az egyetemen kitűnő erők alkalmazása jellemzik E.-nek, fájdalom, nagyon is rövid kormányzatát. A szorosan vett egyházi politikában E., a jó katolikus, ki némileg hajolt Montalembert irányához, kívül személyes érintkezésben is állott, igen liberális irányt követett. A pápai csatlakozhatatlansági dogma proklamálása után ad audiendum verbum regium citáltatta a fehérvári püspököt, ki azt kihirdette. Szakának vezetésén kívül igen élénk részt vett az általános politikának, különösen a kiegyezésnek védelmében. Andrássy gróf távollétében ő szokott elnökölni a minisztertanácsban. E sokféle munka és fáradság végkép aláásta különben is gyenge szervezetét. A közgyász, mely halálakor nyilatkozott, mutatja, minő pótolhatatlan volt hazánkra nézve a veszteség. A kormány azt a férfit veszítette el benne, kire nézve a nemzeti művelődés és az egyházi viszonyok igazán erkölcsi felfogása több volt pusztá jelszónál. 1879 május 23. leplezték le szobrát a róla nevezett téren. Hamvai Ercsin, neje családjának birtokán nyugsznak.

E. a magyar szépirodalom történetében is oly előkelő helyet foglal el, mint a politikai életben, s újabb történetünk alakjai közt az első, ki az államférfiú és a költő hivatását egyesíté magában. Soha politikusunk erősebb lélekkel, kiterjedtebb szemkörrrel és európaibb kultúrával nem bírt nála, s előtte a hasonló típus egyáltalán ismeretlen volt. Mint politikusnak és írónak pedig legfőbb sajátsága, hogy igazi filozofus is volt, aki bölcsészetét szívével is érezte. Egyéniségében mindez áthatja egymást s írói munkássága szerves kapcsolatban van a közéletivel. Amely eszméért a társadalmi és a politikai pályán küzdött, ugyanazokat öltöztette művészi formákba is, s költeményei és regényei a legnemesebb értelemben irányművek. Első szépirodalmi kísérletei kora ifjúságában, 1830-ra esnek s kivált 1832 óta többször találkoztak nevével a zsebkönyvek és lapok olvasói, így 1836-tól fogva az Athenaeum és a Társalkodó is. Némely prózai tanulmány mellett kivált lírai versekkel lépett föl, melyek hang, alak és kifejezés tekintetében Vörösmarty körének sajátságait mutatják, de nemes érzelmességgel, bensőséggel könnyen kiváltak az akkori u. n. szobaköltészet termékei közül s általánosan tetszetek, noha a nyelvvel és technikával való küzdés miatt kissé nehézkesek. A szelíd és szent fájdalommal vegyes honfi érzés s küldetésének sejtelve sugallják legszebb ódáját és dalát (Bucsu, Végrendelet), míg balladái közt A vár és kunyhóban a természet jogát hirdeti a társadalmi válaszfalakkal szemben (ismert darabja A megfagyott gyermek is). E. azonban, nem sok költeményt írt, s írói munkásságának a regényirodalom történetében van nagy fontossága. Igazán ünnepeletté a Karthausi tette nevét, mely 1838-40. jelent meg az Árvíz Könyvben, melyet Eötvös a 38-iki pesti árvíz alkalmával nagyban károsított Heckenast könyvkereskedő fölsegítésére adott ki. A magyar regény ép ekkor, a harmincas években kezdett fejlődni s vette át a 20-as évek epikájának örökét. Jósikánál meg folytatta az époszok történelmi irányát, a midőn Eötvösnél egyszerre más légkörbe csapott, a modern társadalmi problémák, eszmék, törekvések ábrázolása felé. Új hang, új irány volt ez, mely a szűk hazai körből kiemelkedve, európai álláspontra helyezkedett, az emberiség lelkébe hatolt,

s éppen oly magas bölcsészeti szellemmel, mint mély költői érzéssel rajzolta a kor forrongó eszméit, szenvedélyeit és küzdelmeit. Csak - különben nemes, de bonyolult és nehézkes, nem éppen magyaros - előadása volt akadály, hogy még nagyobb körben el nem terjedt. De a huszonhatéves elme e tartalmas és rendkívüli intuicióval alkotott műve idegen nyelvekre is fordítva, európai hírre tett szert.

Amint azonban Eötvös a 40-es évek folyamán a gyakorlati politika mezejére lépett, mint szépíró is közelebb jött az aktuális élethez, a hazai viszonyokhoz. Második regénye A falu jegyzője (1845) szintén társadalmi regény, de magyar földön játszik, s E. akkori politikai törekvéseinek művészi kifejezője, valóságos irályregény. Pár év múlva új regénnyel lépett föl: Magyarország 1514-ben, mely már történeti regény, de szintén célzatos. A Dózsa-féle pórlázadást rajzolja benne nagy történeti tanulmánnyal és jellemző erővel, kidomborítva a jelenre nézve ama nagy tanulságot is, hogy a nemesség elvakultsága és a zaklatott nép szenvedélyei nemzeti katasztrófához vezetnek. Teszi ezt a történelem szellemének megmásítása nélkül, sőt a regény fő érdeme a rajzolt kor nagy kérdéseinek és e kérdéseket képviselő személyeknek történelmileg és bensőleg igaz feltüntetése, úgy hogy az inkább különbségekhez tapadó Jósika mellett E. e regénye nagy lépés volt a mélyebb történelmi felfogás felé, s ami inkább az invencio és a cselekvény tekintetében fogyatékos. Még egy nagyszabású szépirodalmi művet írt, a forradalom után, a Nővérek c. regényt 1857., mely a 31-iki kolera-zavargások háttéréből veszi tárgyát, s azt az alapeszmét rajzolja, hogy az ember minden társadalmi helyzetben lehet boldog v. szerencsétlen, mert a megelégedettség főforrása szívünkben van. Alapeszméje hasonlít tehát Karthausiéhoz, színezete azonban derültebb; célzatossága nincs, a 30-as évek felvidéki magyar viszonyait sok igazsággal rajzolja; míg azonban a külső elbeszélés e művében, E.-nek ismét fejlettebb, mint a többiekben, addig az élet kevesebb benne s tartalma nem oly megkapó. Eötvös e munkájával búcsút is vett a szépirodalomtól, de még ezután is aratott akadémiai és politikai beszédeivel egy másik rokontéren, a szónoklat mezején kiváló érdemeket.

1839-1867. tartott emlékbeszédeit (Kazinczy, Széchenyi, Vörösmarty, Szalay László, Kölcsey, Kőrösi Csoma Sándor, Reguly, Dessewffy József és Emil fölött) és elnöki megnyitót 1868. összegyűjtve is kiadta Magyar államférfiak és írók c. a. A nagy vonásokkal rajzoló, eszmékben, érzésekben gazdag és költői retorikával előadott beszédek egyaránt foglalkoztatták a hallgatók szívét és képzeletét, s a magyar közéletnek mindig ünnepei voltak, gyűjteményben olvasva azonban kevésbé változatosak. Az akadémiai szónoklatnak E. Kölcsey után sokáig mindenesetre első képviselője volt nálunk.

Önálló munkái: A kritikus apotheosisa, Pest 1831. (Bajza ellen a Conversations-Lexikoni pörben); A háramlók, vigj. 3 felv. (1833); Boszú, szomorújáték (1834); Angelo, dráma Hugó V. után (1836); Vélemény a fogházjavítás ügyében (1838); Die Emancipation der Juden (1840. Eredetileg magyar nyelven a Budapesti Szemlében jelent meg, németre Klein Hermann fordította; olaszul 1842); Kelet népe és a Pesti Hirlap (1841); A karthausi (1842. két köt., első kiadása az Árvízkönyvben jelent meg, a többi 1852, 1856, 1862, 1871, 1875, 1882, kétféle is; 1892. németre fordította Klein Hermann 1842., 5. kiadása Dux Adolftól 1862. 6. kiad. Bécs, 1872, életrajzzal Duxtól; van francia fordítás is); Emlékbeszéd Kőrösi Csoma Sándor felett (Bpest 1893); A falu jegyzője; reg. (3 köt., 1845, újabban: 1865 és 1891 német ford. Majláth János gr. Bpest 1846, újabb német kiadások: 1851, Bécs 1872 és 1878; angolul Wencksten Ottótól Village Notary c. a. London 1850. Pulszky Ferenc előszavával; olaszul Helfy Ignáctól Verona 1855.); Reform, (Lipcse 1846 és Pest 1868. németül Lipcse 1846); Magyarország 1514, regény, (Pest 1847, újabban: 1886 és 1892. németül Dux Adolf 1850); Über die Gleichberechtigung der Nationalitäten in Österreich. (Lipcse 1850, újabban: Bécs 1851, és Pest 1871). A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra (Bécs és Pest 1851, 1854. 2 kötet; újabban Pest 1871, németül saját ford. Lipcse 1851-54); Nővérek, regény (Pest 1857, két kötet, újabban 1862, németül Dux Adolftól u. o. 1858); Elbeszélések (1859, újabban 1890, németül Dux

Adolftól Ungarische Dorfgeschichten c. a. 1862); Die Garantien der Macht und Einheit Österreichs (Lipcse 1859); Felelet b. Kemény Gábor néhány szavára, (Pest 1860); Die Sonderstellung Ungarns vom Standpunkte der Einheit Deutschlands (Lipcse 1859, magyarra ford. Toldy István: Magyarország különállása Németország egységének szempontjából Pest 1861). Emlékbeszéd gr. Széchenyi István felett, (Pest 1860, németül is); 1861. máj. 17. tartott országgyűlési beszéde (1861. németül is); Gyöngysorok b. Eötvös József összes szépirodalmi műveiből, füzte Vachott Sándorné (1861); Gondolatok (1865, ujabban a hátrahagyott kéziratokból bővítve 1874, 1884; németül: Bécs 1864, Pest és Bécs 1867); A nemzetiségi kérdés (Pest 1865, németre ford. Falk Miksa 1865) Emlékbeszédei. Magyar írók és államférfiak (Pest 1868); Költeményei (1871 Székely Bertalan és Lotz Károly rajzaival); Für den Glanz des Hauses. Nach einem unvollendeten Romane des Verfassers bearbeitet und ergänzt von Adolf Dux (Bécs 1873); Beszédei I. kötet (Budapest 1875); Összes munkái (1886, kiadja Ráth Mór, 14 köt.).

7. E. Loránd (vásárosnaményi) báró, a magyar főrendiház tagja, Eötvös József báró és Rosty Ágnes fia, született Pesten 1848. július 27. A piaristák pesti gimnáziumában tanult, ezután két évig a pesti egyetemen jog- és államtudományi tanokkal foglalkozott. Minthogy azonban hajlamai inkább a természettudományok felé irányultak, matematikai és természettudományi előadásokat is hallgatott, különösen Petzval Ottó matematika és Than Károly kémiai előadásait. 1867. külföldre indult, hogy tanulmányait ott folytassa. Különösen Königsbergában Neumann-nál és Heidelbergában Kirchhoff- és Bunsennél fizikai és kémiai tanulmányokkal foglalkozott. Ezen időben azon elhatározásra jutott, hogy tudományos pályára lép. Visszatérése után 1871. a budapesti egyetemen habilitáltatta magát és előbb az elméleti fizika helyettesítésével bízott meg, aztán pedig ugyane tanszék rendes tanárává neveztetett ki. Midőn a kísérleti fizika tanára, Jedlik Ányos 1875. nyugalomba lépett, E. vette át a kísérleti fizika tanszékét. Ezen időtől fogva több rendbeli kísérleti vizsgálattal foglalkozott, különösen a hajcsövesség körében, utóbbi időben pedig a gravitáció meghatározásával foglalkozott, mely célra igen érzékeny és megbízható mérőeszközt szerkesztett. E. 1873. óta a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1883. óta rendes tagja; 1889. máj. 3. az akadémia elnökévé választott. E azonkívül az ország. tud. és társad. mozgalmaiban élénk részt vesz. A hetvenes évek eleje óta a Kir. magy. természettudományi társulat egyik tevékeny tagja, több mint egy évtized óta a társulat egyik alelnöke. A társulat ülésein számos előadást, 1888 telén a fizika köréből tíz előadásból álló ciklust tartott. 1891. a Mat. és Physikai társulatot alapította, melynek fennállása óta elnöke. Részt vett 1883. a Párisban tartott nemzetközi elektromos kongresszusban, melynek feladata volt az elektromosságban használandó egységek megállapítása. E már gyermekkorától a szabad természet barátja volt, különösen hegyes vidékeket szeretett felkeresni, sokat járt az alpesi vidékeken és a legmerészebb turisták egyike volt, ki több oly csúcsot mászott meg, mely addig hozzáférhetetlennek tartatott. A Magyar Turista-Egyesületnek fennállása óta elnöke. Elnöke volt annak a fényesen sikerült nemzeti jubiláris ünnepnek, melyet 1894 január 6. Jókai Mór ötven éves írói munkássága alkalmából rendeztek. Kiválóbb dolgozatai a következők: Doppler elve és alkalmazása a hangfénytanban (Természettud. Közlöny.); Az éjszaki fény színképéről (u. o.); A fluorescentia tanának egy törvényéről (u. o.); Indítvány országos érdekű kutatásokra nézve (u. o.); A rezgési elméletből következő távhatás törvényéről (u. o.); Van-e a Holdnak befolyása az időjárásra (u. o.); Ujabb Bunsen-féle galvánelemek (u. o.); A víz színéről és a vízi növényekről (u. o.); A klorofill természettani szempontból (u. o.); A nap fizikai alkatáról (u. o.); Fényíró sugarak elnyelése a Nap légkörében (u. o.) A fény kettős törése (u. o.); A folyadékok összetartása (u. o.); Hidraulikus légszivattyú (u. o.); Villanyszikra némely hatása (u. o.) A capillaritás elméletéről (u. o.); Az égitestek látszólagos alakjáról (u. o.); A cseppekről (u. o.); A rezgési elméletből következő távolbani hatás törvényéről (Akad. értesítő); A rezgések intenzitása (u. o.); A folyadékok felületi feszültségének összefüggéséről a kritikus hőmérséklettel (székfoglaló, u. o.); Vizsgálatok a gravitatio jelenségeinek körében (u. o.); Jelentés a Sz. Gellérthegy vonzó erejére

vonatkozólag (u. o.); Akad. elnöki székfoglaló beszéd (1890); A föld vonzása különböző anyagokra (u. o.); Nagy lengéssidők méréséről (u. o.); Új módszer a capillaritás jelenségeinek vizsgálatára (Műgyet. Lapok); A folyadékok felületi feszültségének összefüggése a kritikus hőmérséklettel (Math. és Természettud. Értesítő); A folyadékok felületi feszültsége és vegyi alkata közt fennálló kapcsolatról (u. o.); Über den Zusammenhang der Oberflächenspannung der Flüssigkeiten mit ihrem Molecularvolum (Wiedemann, Annal. d. Phys. und Chemie). Nehány szó az egyetemi tanítás kérdéséhez (Budapesti Szemle); A földi gravitációról (Math. és phys. lapok); Megjegyzések a Wiener-féle kísérletek magyarázatához (u. o.); A folyadékhártyák feszültségének méréséről (u. o.); A rezgési elméletből következő hatás törvényéről (Akad. érték.); A rezgések intenzitása, tekintettel a rezgési forrásnak és az észlelőnek mozgására (u. o.); Ugyanez németül a Poggendorff-féle Annalen der Physik und Chemie című folyóiratban; A távolba hatás kérdéséről (Magyar tudományos akadémia évkönyvei); Vizsgálatok a gravitáció jelenségeinek köréből (Mathematikai és Természettudományi Értesítő); Rectori székfoglaló beszéd 1891 szept. 15.; A fizika tanításáról az egyetemen (Egyet. ünnep 1892 május 13.). Az elnöklete alatt álló Mathematikai és Fizikai társulattal egyetemben szerkesztője e Lexikon matematikai, asztronómiai és fizikai részének.”

.....

Arcanum:

Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

Kézikönyvtár

Nagy Iván: Magyarország családai

NEGVEDIK KÖTET

Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok>

Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

A vásáros-naményi **Eötvös** családnak - mint előneve mutatja - hazája Bereg vármegye, honnan egy előre főleg Szathmár megyébe terjedt át. E két megyében viseltek hivatalt a család tagjai már a XVII. században.

Családi közlemény hiányában kénytelenek vagyunk röviden csupán a nyomott források és köztudomás szerinti adatokat felhasználni.

Vásáros-naményi **Eötvös** Miklós 1696-ban Szathmár megye szolgabírája, 1699-ben adó-rovója (Dicator) volt. A Rákóczy forradalom alatt ennek kerületi főbiztosa * (Districtualis Commissarius), 1710-1714-ben pedig Szathmár vármegye alispánágát viselte *.

Ennek egyik utóda **Miklós** Mária Terézia király-asszony korában, mint a Szathmár megyei fölkelő nemesség vezére, majd, mint cs. kir. tábornok szerzett érdemeket, és **1768. február 2-án* ágazatának bárói rangot szerzett.**

Tőle a bárói ág következőleg származott le:

Miklós cs. kir. tábornok.; I. Ignác báró szül. 1763. † 1838. főpohárnok. (b. Szepessy Mária); Gábor cs. kir. kam. s kincstári tan.; II. Ignác báró főtárnok-mester. (b. Lilien Anna csillagker. és palotahölgy † 1858. kora 72.); József szül. 1813. m. akad. elnök. (Rosty Ágnes); Dienes szül. 1817.; Julia (gr. Vieregg Károly); Ilona; Jolán; Loránt; Mária

I. Ignác szül. 1763-ki jan. 6-án. A középtanodát Kis-Szebenben, a bölcsészeti tanfolyamot Vácson, a törvényt Kassán bevégezvén, 1783-ban nőül vevé b. Szepessy Máriát, és életének e legszebb

korszakát Borsod megyében, Sályi magányában tölté. 1786-ban II. József császár az általa szervezett új rendszernél őt a Tiszán inneni kerületi táblához Eperjesre titoknokul s előadóul alkalmazta. E hivatalnak a császár kora halála után megszüntével ismét szerényen Sályi birtokába vonult, honnét csak az 1790., 1792. és 1796-ki országgyűlések szólíták ki őt rövid időre. Nagybátyja báró Splényi Ferencz váci püspök hagyatékának tárgyalásakor érintkezésbe jövén a kir. udvari kamarával, humanus de férfias föllépése annyira megkedveltették őt, hogy 1797-ben minden folyamodás nélkül ugyanazon kir. udv. kamarához tiszteletbeli, majd rendszeres tanácsosnak neveztetett ki. Ezen minőségben annyira kitünteté érélyességét, hogy hivataloskodása első éveiben is több érdekes kiküldetésekkel megbízták, s a többi éveket is többnyire a kir. kincstár körén kívül biztosi minőségben tölténé. Ő hajtotta végre többi közt az egri püspökség, s belőle kiszakasztott kassai és szathmári püspökségek és káptalanok közt az osztályt, és ez osztálynak első tervezője is ő volt. 1802-ben a felség felszólítására tervet dolgozott ki a koronai és kincstári jóságok jövedelmeinek emelésére, mely után belső titkos tanácsosi czimmal feldíszítve, a kincstári jóságok igazgatásával bízták meg. 1806-ban a kir. udv. kamara elnöke lön 1812-ig, midőn korona-örre neveztetett, és e hivatalába dec. 12-én be is iktattatott. 1814-ben Gömör, 1816-ban pedig Hont vármegyei főispáni helyettesé, 1824-ben pedig Abauj vármegye valóságos főispánjává, és kir. főpohárnok-mesterré neveztetett ki. Közben az 1825., 1830. és 1832-ki országgyűlések, s az ezeket követő bizottsági munkálatok foglalák el idejét. Mégis talált módot, hogy munkásságát a tudományos irodalom terén is hasznossá tegye. Kiadott munkái ezek: 1) „Extractus Synoptico-Encyclopaedicus Legum in Corpore Juris Hung. content. in suas materias divisus.” Budae 1829. ivrét. - 2) „Index Synopticus Actorum Comit. ab Anno 1790/1 usque 1825/7.” Budae. ivrét. - Hűségét és munkásságát a felség 1838-ban szent István-rendjének középkeresztjével jutalmazta meg, mely kitüntetés után röviddel utóbb június 12-én munkás és hasznos életét befejezé.

II. Ignác atyjának nyomdokin járt a hivatalos pályán. 1823-ban már Sáros megye főispáni helyettesévé lön, mely hivatalba febr. 3. iktattatott be, utóbb ugyanazon megye főispánja, cs. k. kamarás, m. kir. udv. alkanczellár, val. belső titkos tanácsos, és főtárnok-mester (1841.) Meghalt 1851. aug. 21. Özvegye báró Lilien Anna csillagkeresztes és palotahölgy meghalt 1858-ban, kora 72-ik évében. Gyermekai közül:

József szül. 1813-ki sept. 3-án Budán. Eleintén a hivatalos pályán állott, s 1837-ben az eperjesi ker. tábla ülnöke volt. Később azonban teljesen az írói térre lépett, melyről 1848-ban magyar közoktatási miniszterül választatván, erről lemondása után ismét magányába vonult. Mint író (A „Karthausi” stb. szerzője) és publicista egyiránt a legkitűnőbb helyet foglalja el*. 1855-dik óta a magyar Akadémiának másod elnöke.”

.....

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/3-kotet-33CD/eotvos-vasarosnamenyi-nemes-es-baro-546D/>

Arcanum:

Eötvös (vásárosnaményi), nemes és báró.

Kézilyvtár

Kempelen Béla: Magyar nemes családok

3. kötet

Eötvös (vásárosnaményi), nemes és báró.

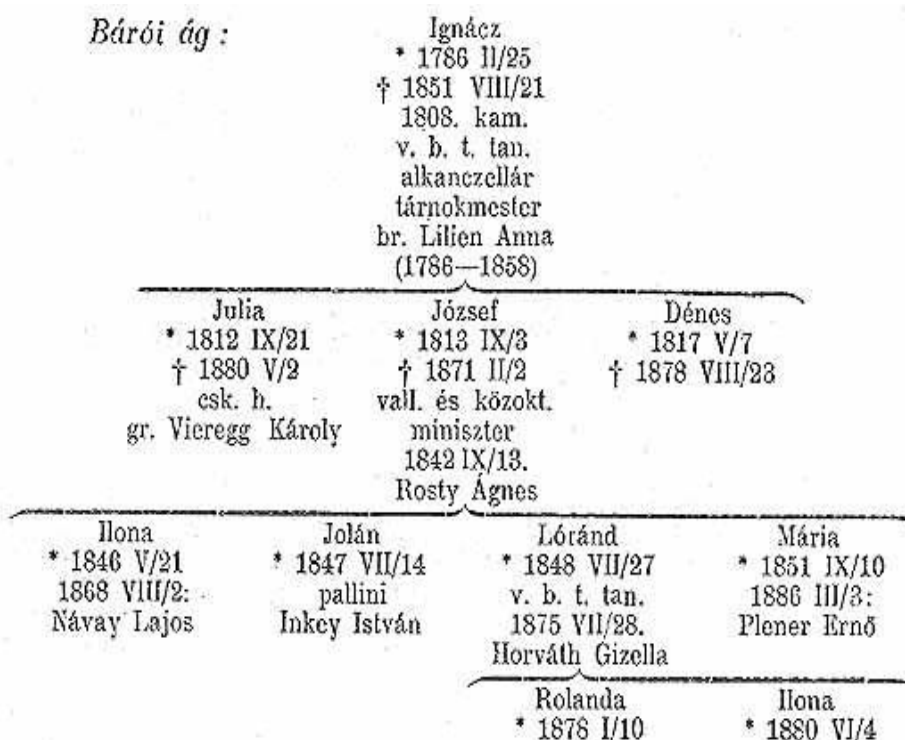
„**Eötvös** (vásárosnaményi), nemes és báró.

A bárói méltóságot 1768. febr. 2. E. Miklós és gyermekei: Gábor, Ignác, Károly, Antal, Ignác, Alajos, Francziska, Kata, Teréz, Anna nyerték. (LR. XLVIII/19.)

- Bereg megyei eredetű család később Szatmár megyébe is átszármazott.

- Bárói címér: négyelt paizs; a 3. és 4. mező közé ékelt ötödik mezővel és szivpaizsszal, ebben az ősi címér: kék mezőben ágaskodó griff jobbában kardot tart, a griffet jobbról csillag kíséri; a nagy paizs: 1. és 4. ezüst mezőben zöld földön befelé fordult ágaskodó fekete medve jobbában nyitott könyvet tart; 2. és 3. vörös mezőben befelé ágaskodó oroszlán jobbában liliomszárat tartva; 5. zöld mezőben ezüst hullámos pólya 3 sisak; sisakdiszek: 1. (középső): ezüst-feketével és vörös-aránnyal vágott 2 elefántormány közt, melyeknek nyilásaiból a jobboldalinál kék, a baloldalinál fehér zászlócska nyulik ki, növekvő pánczélos vitéz jobbában karddal; takaró: arany-kék; 2. a griff kard nélkül; takaró: ezüst-fekete; 3. az oroszlán liliom nélkül; takaró: arany-vörös; paizstartók 2 ezüst egyszarvu. (MNZsbk. I. R. I/322.) - A család történetét és részletes leszármazását I. NI. IV/50-54., pk. 222.; T. XII/88-94., 124-30., 189-92.; a bárói ág leszármazását I. alább. család örökös jogon tagja a főrendiháznak.

Bárói ág: **Ignác** * 1786 II/25 † 1851 VIII/21 1808. kam. v. b. t. tan. alkanczellár tárnokmester br. Lilien Anna (1786-1858); **Julia** * 1812 IX/21 † 1880 V/2 csk. h. gr. Vieregg Károly; **József** * 1813 IX/3 † 1872 II/2 vall. és közokt. miniszter 1842 IX/13 Rosty Ágnes; **Dénes** * 1817 V/7 † 1878 VIII/23; **Ilona** * 1846 V/21 1868 VIII/2: Návay Lajos; **Jolán** * 1847 VII/14 pallini Inkey István; **Lóránd** * 1848 VII/27 v. b. t. tan. 1875 VII/28 Horváth Gizella; **Mária** * 1851 IX/10 1886 III/3: Plener Ernő; **Rolanda** * 1878 I/10; **Ilona** * 1880 VI/4;

Vö. még MNZsbk. I. R. I/322-3.; Szerencs 517.; Siebm. 156., pk. 131.; Tóth I/303.; Gorzó 34.; Kősz. 91.”

Wikipédia: **Eötvös család (vásárosnaményi)**

URL: [https://hu.m.wikipedia.org/wiki/E%C3%B6tv%C3%B6s_csal%C3%A1d_\(v%C3%A1s%C3%A1rosnam%C3%A9nyi\)](https://hu.m.wikipedia.org/wiki/E%C3%B6tv%C3%B6s_csal%C3%A1d_(v%C3%A1s%C3%A1rosnam%C3%A9nyi))

„A vásárosnaményi nemes és báró **Eötvös** család Bereg és Szatmár vármegye egyik előkelő családja. Első ismert őse, Eötvös József a 16. század második felében élt, ő már vásárosnaményi előnévvel szerepelt. A család egy későbbi tagja, **Eötvös** Miklós, Szatmár vármegye szolgabírája volt 1696-ban, 1699-ben a vármegye adószedője, és a Rákóczi-szabadságharc alatt a tiszántúli kerületi főbiztos (districtualis commisarius). Ezután 1710 és 1714 között Szatmár vármegye alispánja, III. Károly magyar király tanácsosa.

Utóda, az igen tehetőes köznemesi származású **Eötvös** Miklós (1716-1783), a 18. század közepén a szatmári felkelő nemesek vezéréként tűnt ki, majd királyi tábornokká lépett elő. **Tetteiért Mária Terézia császárnőtől bárói méltóságot kapott 1768. február 2-án.**[1] Báró **Eötvös** Miklós először négyesi báró Szepessy Zsuzsannát vette el, azonban gyermektelenül hunyt el, majd másodszor is megnősült. Miháldi báró Splényi Annát (1732-?) vette feleségül, akitől születtek a gyermekei. Mária Terézia úrbérrendezése korában, báró **Eötvös** Miklósnak Abaúj-, Bereg-, Szabolcs- és Szepes vármegyében összesen 21 úrbéres földbirtoka volt, 4712 úrbéres holdja, 235 jobbágyja, 21 zsellére volt.[2]

Eötvös Miklós és Splényi Anna fia, báró **Eötvös** Ignác (1763 - 1838) királyi főpohárnok, Hont vármegye főispánja lett. 1783-ban feleségül vette négyesi báró Szepessy Máriát (1767-1833), akitől egyetlen egy gyermeke született, báró **Eötvös** Ignác (1786-1851) császári és királyi kamarás, magyar királyi udvari alkancellár, valóságos belső titkos tanácsos, főpohárnokmester, és Sáros vármegye főispánja volt.

Ez utóbbi báró **Eötvös** Ignác kétszer házasodott meg. Az első felesége, fáji Fáy Konstancia hamarosan hunyt el gyermektelenül. A második neje Freiin Anne von der Lilien (1786-1858) palotahölgy lett, aki öt gyermekkel áldotta meg: báró **Eötvös** Júlia (1812-1880), Vieregg Károly (1798-1864) felesége, báró **Eötvös** Dénes (1817-1878) és báró **Eötvös** József (1813-1871), vallás- és közoktatási miniszter. Eötvös József feleségül vette barkóczi Rosty család sarját, barkóczi Rosty Ágnes (1825-1913),[3] barkóczi Rosty Albert (1779- 1847) Békés vármegye alispánja és ehrenberghi Eckstein Anna (1801-1843) leányát. Eötvös József és Rosty Ágnes három leánygyermeké volt: báró **Eötvös** Ilona (1846-1924), földéaki Náray Lajos (1842-1905) felesége; báró **Eötvös** Jolán (1847- 1909), pallini Inkey István (1842-1905) neje és báró **Eötvös** Mária (1851 - 1928), báró Plener Ernő dr. (1841- 1923) házastársa.[4] **Eötvös** József és Rosty Ágnes egyetlen fiúgyermeké pedig báró **Eötvös** Loránd (1848-1919), fizikus professzor, miniszter, akinek a nevét az Eötvös Loránd Tudományegyetem viseli. **Eötvös** Loránd felesége Horváth Gizella (1853-1919), Horvát Boldizsár (1822-1898) igazságügyi miniszternek a lánya volt. A házasságukból három leány született, azonban nem mentek férjhez és így ezzel **nem csak férfi, hanem női ágon is kihalt a család bárói ága.**

A család köznemesi ágából származott **Eötvös Sándor** Bereg vármegye táblabírájának fia, nemes vásárosnaményi **Eötvös Tamás** (1800 - 1867), Bereg vármegye főispánja, aki az 1848-49-es szabadságharcban tevékenyen részt vett, fogságba is esett. A szabadságharc után, 1861-ben országgyűlési képviselővé választották. Ennek a Tamásnak a testvére **Miklós**, aki szintén harcolt 1848-49-ben, később követ, alispán és kormánybiztos is lett, 1874-ben hunyt el. Az **Eötvös** család a 19. század első felében Szatmár vármegye egyik leggazdagabb családja volt, különösen nagy vagyona tett szert az említett Miklós.”

A leküzdendő örökség

A népszerűtlen **Eötvös** név

Ferenczi: Bárá **Eötvös** József

„**Eötvös** családja, mint a «Vásáros-Naményi» előnév is mutatja, Bereg megyéből eredt; itt és a szomszéd Szatmár megyében volt honos. Ez utóbbi megyében **Eötvös** Miklós, kitől a költő egyenes ágon származik, 1696-ban szolgabíró, 1699-ben adó kirovó, majd a Rákóczy-forradalom alatt kerületi főbiztos és 1710-14-ig alispán volt. Ennek fia, József, 1738-46-ig szintén ispán; de unokája e néven második Miklós, már a harctéren tűnt ki. Szatmár megyében 1716-ban született és 1782-ben halt meg; 20 éves korában a huszárokhoz lépett be, végig harcolta az osztrák örökösödési és a hétéves háborút, kitüntette magát, már mint ezredes, 1756-ban Guntersdorfnál, 1757-ben Hirschfeld megrohanásával, majd Prágánál, 1758-ban Hallenál, Maxennél, 1762-ben Kirchheim mellett. Ez érdemei miatt tábornok lett és **1768 február 2-ikán egyenes örökösével együtt bárói rangot nyert.**[3] Neje b. Splényi Anna volt, a kitől született Kassán 1763 január 6-ikán e néven első Ignác (Alajos), a költő nagyatyja, ki a harctér helyett békésebb foglalkozásokra adta magát s így írói és tudományos hajlamaival előkészítője lett híressé vált unokája pályájának. Nevezetes szerepe volt II. József alatt, utóbb pár országgyűlésen tűnt ki; ezért udvari kamarai tanácsos, 1803-ban kamarás, 1807-ben főpohárnok, majd belső titkos tanácsos, udvari kamarai alelnök, 1812-ben koronaőr, 1810-1822-ig Gömör- és Kis-Hont megye főispáni helytartója, 1820-ban Abauj megye főispánja lett. Részt vett az 1825-től 1836-ig tartott országgyűléseken, mint főrendi tag, nevezetes szerepe volt a rendszeres munkálatok kidolgozásában, mint az úrbéri alosztály elnökének. Meghalt Budán, 1838 június 12-ikén, midőn kevéssel előbb a Sz. István-rend középkeresztjét kapta. Több latin műve maradt, melyek az országgyűlési tárgyalások tartalmára, a magyar corpus jurisra vonatkoznak, továbbá ránc maradt három beírtató beszéde is.

De a száraz életrajzi adatoknál, melyeket kimeríteni éppen nem kívánunk, jellemzőbb róla az az odaadás, melylyel Ferencz kormányát alkotmányellenes törekvéseiben is szolgálta, s mint ilyen, nevét valósággal gyűlöltté tette. Ugyanis 1822-ben egyike volt az adóbeszédessel megbízott «ambulans»-oknak, mint akkor a királyi biztosokat hívták, s mint ilyen ment a leghevesebben tiltakozó Nyitra megyébe, hol oly kiméletlenül fogadták, hogy boszúságában Uzovics János alispánt és Ocskay Ignác szolgabíró, mint az ellenzék vezéreit, lánczra veretve börtönbe hurczoltatta. Ezért midőn az adó-rendelet kihirdetése miatt a megyegyűlésen megjelent, a felingerült nemesség halál-kiáltásokkal fogadta; sőt egy erős legény már mellen is ragadta. Talán meg is ölik, ha a vele volt tisztek meg nem mentik.[4] E dicstelen szereplés után Borsod megyébe, sályi jószágára vonult s főleg ezután foglalkozott írói munkásságával.

E férfiú tehát, leszámítva a természetes öröklést, minden kiválósága mellett legfőlebb nemleges hatást gyakorolhatott unokájára.

Annál nagyobb volt azonban nagyanyjának, b. Szepessy Máriának (1825 óta csillagkeresztos hölgy) befolyása, kiről Eötvös később is mindig szeretett beszélni. Valódi régi magyar nagyaszonny volt, tudott latinul is; a németet csak törte s gyűlölte is; azt szokta mondani, hogy még Ferencz császárt sem véve ki, egyetlen német sem ér egy fabatkát és az öreg Lilien báró, a ki

fiának apósa volt, az egyetlen tisztességes német ember. Mint erélyes, katonás nagyasszony, uralkodott egész cselédségén; tetszése szerint házassította s adta őket férjhez. Szigorú, de igazságos és nagyon vallásos nő volt; egy ferenczrendi vagy minorita szerzetest tartott állandóan udvari papként, ki a házi kápolnában naponként misét mondott; ezért úri ellátása volt, de a szigorú fegyelem és házi teendők sora rá is kiterjedt. Egyiket egyszer saját kezűleg felpofozta, miért nem kevés baja volt az egri érseki káptalannal.

A költő apja, ifjabb **Eötvös** Ignác, éppen oly tanult ember volt, mint az idősebbik; több nyelvet folyékonyan beszélt, széles körű, általános ismeretei voltak. Sályon született 1786 február 25-ikén, egyetemet végzett Pesten, bölcséleti és jogi doktoratust is tett, mely utóbbi alkalommal ünnepélyesen avatták fel. Fokként udvari tanácsosi méltóságra emelkedett a magyar osztályban, Bécsben; 1825-1842-ig Sáros megye főispáni helytartója, majd főispánja, 1830-ban másod udvari alkanczellár és belső titkos tanácsos, ismételt királyi biztos, végre gróf Pálffy Fidél után (1836 július 7-ikén) királyi főtárnokmester lett; de megromlott anyagi viszonyai miatt 1841-ben összes hivataláról lemondott, Velenczére vonult vissza, meghalt 1851 augusztus 21-ikén s ugyanott van eltemetve. E visszavonulása alatt pár névtelenül megjelent német munkácskát írt; számos beszédét ismerjük, mert az országgyűlési tárgyalásokon a főrendiházban élénk részt vett, hol a legszigorúbb ó-conservatívekhez tartozott. Szaktudása majdnem kizárólag a magyar jogra s hivatalára szorítkozott; nagy emlékezőtehetségű, beszélni sokat tudó és szerető, a dialektikát kedvelő ember volt, ki olykor önmagát is belebeszélte valamely sophistikus állításába. Mondják, hogy néha látogatóját egy óráig is az ajtóban tartotta beszéddel, midőn az egyszer már el is búcsúzott volt; egyébként vidám, tréfás kedélyű, szerfölött egyszerű, nagyon jó, nemes szívű embernek ismerjük, s ha még azt is olvassuk róla, hogy külsőleg szikár, alacsony termetű volt, rögtön világos lesz előttünk, hogy a költő nemcsak külsejét, hanem belső tulajdonaiból is néhányat apjától örökölt.

Jegyzetek:

3. Gyermekai voltak: Gábor-Ignác, Károly-Antal, Ignác-Alajos (a költő nagyatyja), Francziska-Anna, Katalin-Zsófia, Teréz és Anna. A család címérét l. Nagy Iván Magyarország családai IV. 51. lap. V. ö. Pótkötet 222. l. Ennek a Miklósnak volt-e fia s talán épen Károly-Antal, az az Eötvös Károly, ki 1750-ben született s szintén katona lett, hol hősiességeért a Mária Terézia-rend lovagja és Oberstlientenant lett? bárha valószínű, nem bizonyos. Ez Neuhoftnál kapott sebében 1797 július 29-ikén halt meg. Életét l. Hirtenfeld: Der M.-Teresien-Orden 423. és 1739. l. s ennek nyomán Wurzbachnál.

4. Magyarország vármegyéi és városai. IV. Dedek Cr. Lajos: Nyitra vm. története. 168. l. Ezért az egész országban hazaárulónak mondták s egy pasquillusban még a fiáról is ez áll:

«A haza nem várhat semmi jót fiadtól,
Mert nem messze esik az alma fájától.
Ő belőle sem lesz egyéb mint gazember,
Így jár az a haza, melyet Isten megver.»

(Ferenczi Zoltán: **Eötvös** József 1813-1871

Magyar Történeti Életrajzok, Budapest, 1903., A Magyar Történelmi Társulat kiadása

URL: <http://mek.oszk.hu/05700/05708/05708.pdf>)

.....

Eötvös hite

Egy hiteles ember, közéleti hatékonysága
2014. Agora Kiadó- Tanulmányok

Czeininger Tamás: A családból hozott hit fontossága Bárány **Eötvös** József életében
27. oldal

„Ifj. **Eötvös** Ignác életében van egy olyan esemény, ami nem kerülhető ki, nem hallgatható el. Ez pedig az 1831 nyarán kirobbant koleralázadás leverésében és rendteremtésben vitt vezető szerepe. Az ázsiai eredetű járvány Galícia felől érkezett hazánkba, és fertőzte a főként északi, szegény vármegyéket: Zemplént, Szepest, Gömört, Sárospatakat.

A kolera terjedt más megyékben is, és összesen több mint félmillió ember betegedett meg, és ebből közel 240 000 meg is halt.

A karantén csak részben segítette a kór terjedésének megállításában.

A műveletlen paraszti rétegek, a „tótok”, a hatóságok kútfertőtlenítésében az „urak és zsidók kútmérgezését sejtették, és hogy céljuk a parasztság kiirtása” - írja Szegfű.

A felháborodott tömegek kastélyokat gyújtottak fel, nemesi kúriákat fosztottak ki, és úrgyűlöletükben odáig jutottak, hogy az elfogott tisztviselőket, nemes embereket agyonverték.

Eötvös Ignác, mint sárospataki főispán, mint alkancellár és főként, mint királyi biztos előtt, két út állt.

Vagy szép szóval csillapítja a már-már kuruc korra emlékeztető véres zavargást - ami már szinte lehetetlen volt -, vagy a gyors, de kemény megoldást választja.

A többség védelmében a báró, a katonaság bevetésével, halálbüntetések kiszabásával rendet teremtett.

Erről sokan, sokféleképpen vélekedtek, írtak.

Összegezve kijelenthető, hogy a lázadás leverése sem használt az **Eötvösök** népszerűségének.

Viszont rend lett az országban.

Az is tény, hogy a jobbágyság nehéz helyzetére is sokkal többen felfigyeltek.”

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF ÉS BORSOD MEGYE*

GÁNGÓ GÁBOR

Báró Eötvös József 1838-tól 1841-ig tartó Borsod megyei tartózkodása az észak-magyarországi régió irodalmi és politikai hagyományának jeles fejezetei közé tartozik. A borsodi helytörténeti irodalom ennek megfelelően jelentős figyelmet szentelt Eötvös élete ezen időszakának¹ – egyetlen epizód kivételével. A *távozás* körülményei mindmáig homályban maradtak. Azonban mivel Eötvös József új, korszerű életrajza elképzelhetetlen a család tönkremenetelének és a csődpernek a beható vizsgálata nélkül, a kegyeleti szempontoknak háttérbe kell húzódnia a történeti igazság keresésének igényével szemben. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár anyagai, melyek alapján a per rekonstruálható, jelentős család-, gazdaság-, birtok- és jogtörténeti forrásértékkel rendelkeznek. Magának a pernek az ismertetése² meghaladná a jelen közlemény kereteit: célom az Eötvös József Borsod megyei tartózkodásáról, kapcsolatairól szóló helytörténeti irodalom áttekintése és kiegészítése a perre vonatkozó források fényében. Főleg négy szempontot tárgyalok: Eötvös Borsodba érkezésének motívumait, megyebeli tevékenységét, távozásának lehetséges indokait és körülményeit; végezetül a családi birtokok feltérképezése felé teszek lépéseket.

Eötvös József nagyapja, id. Eötvös Ignác halála után kapcsolódott be Borsod megye közéletébe, ahol kezdetben jobbra sikereket és elismerést vívott ki magának.³

Letelepedésének színhelye Sály, a fő családi birtok volt, amely a Szepessyek révén ősi, nem pedig szerzett birtoknak számított (id. Ignác felesége, br. Szepessy Mária hozományként kapta Sályt⁴), jóllehet ez idő tájt az ősi és a szerzett birtokok közti megkülönböztetés már kezdte érvényét veszteni, főleg ha azok csőd miatti elidegenítéséről volt szó. Sályon született atyja, ifj. Ignác.⁵ Eötvös elsősorban nem azért költözött Sályra, hogy árnyas lugas alatt elmélkedhessen *A karthauzi hőseiről*, hanem azért, hogy lakja, művelje, megtartsa a birtokot. Minden jel arra utal, hogy hosszú távra tervezett: művészi és politikai ambícióival kényelmesen megférte volna a sályi földesúri lét kellemes terhe. Ahogy br. Vay Miklós főispáni helytartó írja 1837. november 2-i, Eötvöst táblabíróvá kinevező levelében, Eötvös

* A tanulmány a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0008 jelű projekt részeként – az Új Magyarország Fejlesztési Terv keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

This work was carried out as part of the TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0008 project in the framework of the New Hungarian Development Plan. The realization of this project is supported by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

¹ Vö. BARSÍ 1967; BARSÍ 1991; DÖMÖTÖR 1979; PORKOLÁB-BUIDOS 1997, 87–89. RUSZOLY 1988; RUSZOLY 1992; SZECSKÓ 1964. A helytörténeti irodalom újabb áttekintése: DEVESCOVI 2009

² Ehhez vö. GÁNGÓ 2012

³ Vö. RUSZOLY 1992, 41. skk.

⁴ Vö. BARSÍ 1991, 554.

⁵ Vö. BARSÍ 1991, 551.

Borsod megyében „szándékozik venni lakást”⁶ – azaz állandó borsodi lakos lett belőle. A levelet a közgyűlés november 6-án iktatta, Eötvös pedig, aki jelen volt, esküt tett.⁷

Eötvös politikai célja ugyanaz volt, mint később Békésben: alsó táblai követ akart volna lenni (azaz nincs elváló irodalmi és politikai program borsodi tartózkodása idején, hanem egyidejű törekvésekről beszélhetünk).⁸ Szalay Lászlóhoz írott, 1837. december 19-i leveléből tudjuk, hogy a Kaszinónak is tagja lett, az iskolákat és a gazdaságot előmozdító társaságot alapított, és a borsodi Karok és Rendeknek való, jó értelemben vett „hízelgés” érdekében kiadta tömlőcjavítási munkáját.⁹ A pesti árvíz után indítványt tett megelőző rendszabályok tételére. A Duna-szabályozásról tett javaslatát a megye elfogadta, amint arról Széchényinek is beszámolt.¹⁰ 1838. június 11-i közgyűlésben kinevezték, Szemere Bertalannal együtt, a tömlőcügyi bizottságba.¹¹ 1838. november 8-án beválasztották az országgyűlési utasítást és előleges sérelmeket összeállító bizottságba.¹² Borsod megye közgyűlésén 1838. november 9-én megbízták a négy járás szolgabíráját, hogy toborozzanak előfizetőket az Eötvös szerkesztette *Budapesti Árvízkönyv*-re.¹³ Az 1839. február 4-i közgyűlésben a Karok és Rendek köszönettel vették Eötvös és Szemere önköltségen kinyomtatott fogházjavítási munkáját, mely tény a jegyzőkönyvben dicsérettel megörökítették,¹⁴ és ugyanakkor örömmel fogadták a felajánlott példányokat, melyet a megyékhez intézett körlevélhez csatoltak.¹⁵ Szemere személyesen, Eötvös az alispán előtt tette felajánlását – ebből arra következtethetünk, hogy aznap nem volt jelen. A megküldött fogházjavítási munkákat köszönettel vette Ugocsa,¹⁶ Nyitra¹⁷ és Zaránd.¹⁸ Az 1839. május 14-i közgyűlésben kijelölték őt az egri járás tisztújítási szavazatszedő bizottságába,¹⁹ és távolléte esetére helyettest rendelni ki ugyanakkor.²⁰ Öccse, Dénes is elindult a megyei karrier útján: 1839-ben táblabíróvá nevezték ki.²¹

Az 1839. évi tisztújításkor Bük Zsigmond másodalispán alulmaradt a volt és leendő első alispánnal, Szathmáry Károllyal szemben, és ezután másodalispáni tisztét is elvesztette. Ruszoly József nyitva hagyja a kérdést, milyen viszonyban állt Eötvös a katolikus és szabadelvű Bükhöz, mindenesetre Bük Zsigmond csödgondnokként jelentős szerepet vállalt a

⁶ RUSZOLY 1988, I. 14.

⁷ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1837: 3843.

⁸ Vö. levele Szalay Lászlóhoz, 1837. december 19. Idézi: RUSZOLY 1988, I. 15.

⁹ EÖTVÖS 1976, 118. skk.

¹⁰ Vö. RUSZOLY 1988, I. 16.

¹¹ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1838: 2043.

¹² B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1838: 3831.

¹³ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1838: 3853.

¹⁴ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1838: 196.

¹⁵ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1839: 197.

¹⁶ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1839: 2453.

¹⁷ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1839: 2956.

¹⁸ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1839: 2488.

¹⁹ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1839: 1792.

²⁰ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1839: 1811.

²¹ B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1839: 3573.

két évvel későbbi perben, és kifejezetten ellenségesen nyilatkozott Eötvösről, gúnyosan „a bukott Ház kitünő lelkületű sarjadéka”-nak jellemezve őt.²²

A fivérek ígéretesen induló Borsod megyei pályája 1841 augusztusában vett, ha nem is váratlan, de minden következményében előre bizonyosan nem látható fordulatot. A törvényi szabályozás megváltozását, azaz az adósságok betáblázásáról és a csődeljárásról rendelkező 1840: XXI. és XXII. cikkelyeket kihasználva az Eötvös-család hitelezői kifizetetlen váltóikkal szinte megrohamozták Borsod megyét. A követelések mennyisége, az egész családra való kiterjedése, mégpedig egészen a század elejéig visszamenően, minden kétséget kizáróan bizonyítják, hogy az Eötvös-biográfia tévesen értékelték a csőd okait, amely elsősorban nem a rossz ercsi gazdálkodás, hanem évtizedes, felelőtlen túlköltekezés eredménye volt.

A borsodi helytörténeti irodalom Báró Eötvös József Borsod megyéből való távozásának körülményeit illetően megelégedett annak tapintatos feljegyzésével, hogy 1841-ben a közélet „elszólította Eötvöst a falusi élet csendjéből.”²³ Mivel a vidéki birtokosság nem volt akadálya a közéleti szerepvállalásnak, sőt ellenkezőleg, annak inkább előfeltétele volt, e magyarázat a források fényében a továbbiakban át kell, hogy adja a helyét egy a valósághoz jobban közelítő megfogalmazásnak: Eötvös Józsefet a fenyegető csődper készítette távozásra Borsod megyéből. 1841. június 6-i sályi levele Szalay Lászlóhoz az utolsó adat arra nézve, hogy Sályon tartózkodott.²⁴ Ez az időpont helytörténészek által csak futólag említett, ám számos, itt sajnos nem vizsgálható bonyodalom forrását képező Hirschl Mózes-féle váltóügylet és az augusztusi botrány közé esett. Eötvös 1841-ben a következő országgyűlés borsodi követutasításait összeállító bizottságban még benne volt (tipikusan megyei politikai feladatot látva el), de később törölték a névjegyzékből.²⁵ Komoly oka volt rá, hogy feladatait hátrahagyva távozzon: mivel ő volt a családban nem csak az elsőszülött, hanem az állandó Borsod megyei lakos is, ha nem mondott volna le a vagyonról, neki kellett volna helytállnia a perben. Továbbá a minden ingó és ingatlan vagyonra kivetett bírói zár, az összeírások és a követelések behajtásával kapcsolatos intézkedések, ha pusztán megélhetést nem is, az úri életforma továbbvitelét Sályon amúgy is teljességgel lehetetlenné tették volna.

A peranyag jelentős forrásértékkel rendelkezik a családi birtokviszonyok tekintetében. Eddig is ismert volt, hogy „az Eötvös családnak Borsodban, Sályban és Tisztartjánban volt birtoka”.²⁶ Dömötör Sándor adatai szerint a familia „a kamarával együtt” volt Tisztartján földesura, 6038 holdon. Sály (4267 hold) a Szepessyeké volt.²⁷ A peranyagokból kiderül, hogy a Sályhoz közeli Geszten erdővel, Vattán házhelyekkel bírtak az Eötvösök. Említés tételük sajószögedi és sajóládi földekről is. A szatmári Bere helységben, a beregi Vásárosnaményban voltak „részjóság”-ok tulajdonosai, míg a zempléni Mádon és a szabolcsi Balsán haszonbérrel rendelkeztek. Fejér megyében Ercsin és a hozzá tartozó felső- és alsó-

²² B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a. 1842: 2506.

²³ BARS 1967, 65.

²⁴ BARS 1991, 551.

²⁵ Vö. RUSZOLY 1988, I. 14.

²⁶ SZÉCSKÓ 1964, 91.

²⁷ DÖMÖTÖR 1979, 63–64.

besnyői és Göböl-járási pusztán kívül Szent-Iványban és Pusztá-Szalatnán voltak birtokok. Debrecenben házuk volt.

A csődper az 1848-as polgári átalakulásig nem fejeződött be. A tény, hogy Eötvös 1848-ban mezőkövesdi képviselőként (ahová Sály is tartozott)²⁸ jutott be a népképviselői országgyűlésbe, azt mutatja, hogy akkor még valószínűleg rendelkezett ott a család birtokkal. Fényes Elek adatai szerint Ercsi 1851-ben báró Sina tulajdona volt.²⁹ Geszt, Sály, Vatta részben báró Eötvös Ignác kezén maradt vagy maradt még.³⁰ Borsod falu, Balsa, Bere, Besnyő pusztá, Göböl, Tarján más kézen volt már.³¹ Vásárosnaményban is maradtak Eötvös-birtokok, de az lehet a másik ágé is.³²

Összegezve megállapíthatjuk, hogy Báró Eötvös József borsod megyei tartózkodására, tevékenységére vonatkozóan kerek és jól feltárt történettel rendelkezünk, ám ezt a történetet a jobban megismert végkifejlet némiképp átértékeli.

A csőd megindításának összehangolt előkészítése, a megye és a régió elitjének vallásra és pártállásra való tekintet nélküli összefogása még a per (amúgy nem kétséges) végkimenetele előtt nyilvánvalóvá tette, hogy Eötvös Józsefre az ígéretes kezdet után aligha vár fényes jövő Borsod megyében. Kapcsolatait a per szétzilálta. Például a korábban vele közösen munkálkodó Szemere Bertalan, ahogy Dömötör Sándortól tudjuk, 1842-ben főszolgabíróként a geszti erdők felosztásánál és rendbehozatalánál járt el a megye nevében.³³ Nem alaptalanul feltételezhetjük, hogy a csődkereset, jelentős részben, maga Eötvös József ellen is irányult. Mint elsőszülött betelepült a sályi birtokba, mint fiatal arisztokrata talán túlságos buzgalommal lépett fel a megyei közéletben. És mindenekelőtt: irodalmi tevékenysége mellett, a *majoresco* minden földesúri jogának élvezése mellett annak egy kötelességéről szemmel láthatóan megfeledkezett: a családi adósságok visszafizetéséről.

²⁸ Vö. RUSZOLY 1988, II. 16.

²⁹ FÉNYES 1851, I. 306.

³⁰ Vö. FÉNYES 1851, I. 46., IV. 7., IV. 283.

³¹ FÉNYES 1851, I. 81., 117., 127., II. 52., IV. 179.

³² FÉNYES 1851, III. 132.

³³ DÖMÖTÖR 1979, 68.

FORRÁSOK

B-A-Z. m. Lt. IV. 501/a.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, IV. 501/a. Borsod vármegye levéltára: Borsod vármegye nemesi közgyűlésének iratai, Jegyzőkönyvek.

BIBLIOGRÁFIA

BARSI 1967

BARSI Ernő: Emlékek a sályi Eötvös-kastélyról. *Borsodi Szemle* 11. 1967/4., 64–66.

BARSI 1991

BARSI Ernő: Eötvös József sályi évei. In: *A Herman Ottó Múzeum évkönyve*. XXVIII–XXIX. évf. Miskolc, Herman Ottó Múzeum, 1991, 551–565.

DEVESCOVI 2009

DEVESCOVI Balázs: Hol írhatta Eötvös József első regényét? *Beszélő* 14. 2009/11., 132–140.

DÖMÖTÖR 1979

DÖMÖTÖR Sándor: Eötvös József Borsod megyei és miskolci kapcsolatai. In: *Borsodi történelmi évkönyv VI*. Miskolc, MTT Borsod-Abaúj-Zempléni Csoportja, 1979, 63–78.

EÖTVÖS 1976

EÖTVÖS József: *Levelek*. Szerk., ford., előszó, jegyz. OLTVÁNYI Ambrus. Budapest, Magyar Helikon, 1976

FÉNYES 1851

FÉNYES Elek: *Magyarország geographiai szótára*. I–IV. Pesten, Kozma Vazul, 1851

GÁNGÓ 2012

GÁNGÓ Gábor: A báró Eötvös-család Borsod megyei csödpere, 1841–1847. *Századok* 146. 2012/6. (s. a.)

PORKOLÁB–BUJDOS 1997

PORKOLÁB Tibor–BUJDOS Tibor: *Irodalmi emlékhelyek Abaújban, Borsodban, Gömörben és Zemplénben*. Miskolc, Bátor–Felsőmagyarország, 1997, 87–89.

RUSZOLY 1988

RUSZOLY József: „Eötvösünk és Szemerénk.” Eötvös József borsodi működése és kapcsolatai I–II. *Napjaink* 27. 1988/8., 14–16. és 27. 1988/9, 14–16.

RUSZOLY 1992

RUSZOLY József: *Három borsodi örökgyógyó. Palóczy László–Szemere Bertalan–Zsedényi Béla*. Miskolc, Felsőmagyarország, 1992

SZECSKÓ 1964

SZECSKÓ Károly: Néhány adalék Eötvös József borsodi kapcsolataihoz. *Borsodi Szemle* 8. 1964/2., 91–92.

Gángó Gábor:

Báró Eötvös József Borsod megyében

ISSN_1219-5448_tomus_17_fas_1_2012_171-175.pdf

1

URL: http://phd.lib.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/displayContent?docId=13794&secId=5965&cast=pdf

2.

URL: <http://midra.uni-miskolc.hu/jadox/portal/displayImage.psml?docID=13794&setFontSize=medium>

(???)

Tanárnő café

TANÍTÁS, PEDAGÓGIA ÉS TUDOMÁNY

„Hazaárulóból a nemzet büszkesége - az **Eötvös** dinasztia apukái

Az életművész miniszter, a szorgalmas hazaáruló és a hegymászó fizikus története.

Eötvös József

Idősebb **Eötvös** Ignác, **Eötvös** Loránd dédnagyapja mindent elért, ami politikailag csak lehetséges volt a 19. században. Egy darabig úgy tűnt, innen már tényleg csak lefelé vezethet az út. Unokájának és dédunokájának azonban más elképzelései voltak.

Eötvös Ignác nagypapa, a szorgalmas hazaáruló

Vásárosnaményi báró **Eötvös** Ignác apukája, az idősebb Ignác igencsak magasra tette a családi mércét. Egy szem fia, ifjabb Ignác bizony felköthette a nemesi nadrágját, ha a főispán, udvari tanácsos és főpohárnok mester édesapja sáros nyomába is akart volna érni. Ifjabb Ignác azonban már igazi felvilágosodott arisztokrata úr volt, tisztában volt a lehetőségeivel és nem ijedt meg csak úgy a saját (és apja) árnyékától. Szép sorjában, ahogy illik elvégezte a jogi egyetemet, aztán bölcséleti és - nyilván - jogi doktorrá is avatták, majd lett ő is főispán és tanácsos és a többi és a többi. A család büszke volt, mindenki biztosra vette, hogy a dinasztia jövője ifjabb Ignáccal biztosítva van. Aztán nagyot fordult a világ.

A forradalom előtti évtizedekben ugyanis a korona hű szolgálata már egyáltalán nem volt olyan hálás feladat, mint a régi szép időkben. A nemzeti öntudatra ébredő nép kezdett ferde szemmel nézni a karrierje csúcsán lévő ifjú Ignácra, azt suttozták, hogy aki az osztrák királyt buzgón szolgálja, az a hazát elárulja. A felvidéki kolerafelkelés vérbefojtása pedig végleg betette a kaput **Eötvös** Ignác népszerűségének.

Idősebb Ignác, a karrierépítő

Ifjabb Ignác, a szófogadó fiú

József, az államférfi

Loránd, a superman

Eötvös József, a lázadó fiú

Más szelek fújtak már a forrongó országban, amikor **Eötvös** Pepi, vagyis a kis József iskolába kezdett járni. Hiába volt a gondos főúri neveltetés és a dicső családi múlt, József bizony nehezen viselte, hogy hazaárulónak csúfolták az iskolában és senki nem volt hajlandó mellé ülni a padban. Az osztálytársak nyomása végül megtette a hatását, **Eötvös** József ugyanis elhatározta, hogy ő bizony megtanul rendesen magyarul és jó hazafi válik majd belőle. Ennek öröme állítólag olyan lelkesítő beszédet tartott az egyik szünetben, hogy a nagy ünneplés és éljenzés hatására a teljes osztályt büntibe zárták egy egész napra.

Ignác apuka és Ignác nagypapa aggodalommal figyelték a kis Pepi „elmagyarosodását” és az a vad ötletük támadt, hogy majd ők felfogadják mellé a szörnyű ember hírében álló magyar érzelmű házitanítót, Pruzsinszky Józsefet, és akkor Pepinek biztos elmegy a kedve ettől a bolondságtól. Nem tudom, kedves Tanítványaim, hogy tényleg meglepődött-e a két Ignác, amikor ez a képtelen ötlet mégsem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A házsártos Pruzsinszky ugyanis igen megkedvelte az értelmes gyereket és végül csak még jobban telebeszélte József fejét mindenféle forradalmi magyarsággal.

Eötvös József családja pici színezett képen.

Amikor az 1841-es válságban a család elvesztette majd minden vagyonát, **Eötvös** József előtt is végleg bezárultak az arisztokrata politikai karrier lehetőségének kapui. Na, de annyi baj legyen, így inkább országszerte ismert reformpárti politikus, miniszter és politikai író lett belőle, akire világhírű fizikus fia egész életében büszke lehetett.

Eötvös Loránd, a hegymászó fizikus

Nem lehetett semmi ebbe a családba születni, és forradalom ide vagy oda, főnemesként Lorándot is csak a szokásos jogi egyetem várta tárt kapukkal. A halk szavú fiú azonban halálra unta a paragrafusokat és addig gyözködte szeretett József apukát, amíg az beleegyezett fia természettudományos tanulmányaiba. Nem tűnik ez most már túl nagydolognak, de akkoriban még igencsak meredek ötletnek számított, hogy egy arisztokrata csemete egyetemi óraadásból akarjon megélni. Állítólag Loránd első székfoglaló előadásán még a csillárról is lógtak a hallgatók, mindenki látni akarta ugyanis a báróból lett természettudóst. A tudós báró aztán később is megbotránkoztatta a népet, hiszen főnemeshez méltatlan módon hintó helyett lóháton járt be a külvárosi birtokáról tanítani az egyetemre, és jó sportemberhez híven magasról tett rá, hogy ki mit gondol erről. Nahát.

Eötvös Loránd csapata ingával mér. (Az inga a sátorban van.)

Eötvös Loránd hosszú élete alatt aztán rendesen meghálálta a felkínált lehetőséget, a kapilláris jelenségek vizsgálatával és az Eötvös-inga megalkotásával világhírű, élvonalbeli fizikussá nőtte ki magát, akit még Einstein is elismerően nevezett a fizika fejedelmének.

Érdekességek a famíliáról

Eötvös Lorándról nem csak tudományegyetemet, hanem egy hegycsúcsot is elneveztek, televízió és internet híján a világhírű tudós ugyanis kirándulással és hegymászással mulatta a szabadidejét. Olaszországban a 2837 méteres **Cima di Eötvös**, itt nálunk pedig a dobogókői turistaház viseli a nevét a fizikus-hegymászonak, aki három lányát is belebolondította a természetjárásba.

Eötvös Józsefről a korabeli Pesten közismert volt, hogy Párizsban azt jósolták neki, bitófán fogja végezni az életét. Talán ennek is köszönhető, hogy bár az első felelős magyar kormányban még miniszterséget vállalt, a szabadságharcot már inkább a távoli Münchenből kísérte figyelemmel. A jóslat végül nagy meglepetésre mégsem teljesedett be.

Az 1831-es felvidéki kolerafelkelés kezdetekor már hónapok óta tartott a fertőzött területek karanténja, ennek ellenére mintegy 250.000 áldozatot szedett a betegség, miközben súlyos éhínség is pusztított, hiszen a jobbágyok nem tudtak dolgozni járni. A helyzetet tovább rontotta, hogy a hatástalan kútfertőtlenítési kísérletek miatt a lakosság meg volt róla győződve, hogy a földesurak meg akarják mérgezni őket. A felkelés végül mintegy 15 áldozatot követelt, a teljhatalmú biztosként megbízott **Eötvös** Ignác pedig 120 embert végeztetett ki és 4000-an kerültek börtönbe. A kemény fellépés elérte a hatását, a lázadás nem terjedt tovább, viszont Eötvös Ignácra az eset végleg rányomta a hazaáruló bélyegét.

Eötvös Loránd hegymászó A **Cima de Eötvös** a kép bal oldalán.

Eötvös Pepi József fiatal korában nagy huncut hírében állt, feljegyezték például róla, hogy egyszer a barátjával névtelen szerelmes levelekben randevúra hívtak számos bécsi öregurat, majd a bokorból figyelték, ahogy a schönbrunni kastélynál azok nagy bőszen várják a nem létező rajongókat. Hát ez igazán nem szép dolog.

Válasz

Okos Sándor szerint:

2016-01-21 - 07:39

Puskás őrnagy is hazaáruló volt mégis kinyalták a seggét!

Válasz

Czeininger Tamás szerint:

2018-02-13 - 22:20

Kedves Tanárnő!

Bocsánat, de azért egy kicsit pontosítanék:

Sem ifj. Eötvös Ignác báró sem id. Eötvös Ignác báró nem volt hazaáruló!!!!!!

A koleralázadást le kellett verni 1831-ben. Nem örömmel tette, de sajnos máshogyan nem lehetett nyugalmat teremteni a megvadult parasztság sorai között.

Aulikus tehát dinasztia hű emberek voltak, ahogyan József báró is az volt. Pruzsinszki nem tudta kiírtani a legfontosabbat: A mély katolikus vallásosságot, ami az **Eötvösöket** jellemezte.

Eötvös József miniszter nem azért menekült el előbb Bécsbe majd német földre mert félt a Haynau féle megtorlástól hanem a vad forradalmároktól a „csőcseléktől” félt és ezért menekült el az egyre radikálisabbá váló országból. „Én a forradalom embere nem vagyok” vallotta és már 1848 őszén elment családjával és Trefort Ágostonékkal együtt.

Rengeteg szakirodalom foglalkozik az **Eötvös** családdal, amiről írtam az mind olvasható, hozzá-férhető.

szeretettel,

Czeininger Tamás tanár

Válasz, tanárno szerint:

2018-02-15 - 10:02

Kedves Czeininger Tamás!

Tisztában vagyok vele, hogy a hazaáruló szó nagyon erős kifejezés és éppen ezért köszönöm a kiegészítését. Nem állt szándékomban igazságtalan lenni sem az ifjabb, sem az idősebb Ignáccal. Viszont nagyon érdekesnek tartom, hogy míg gyakorlatilag teljesen hasonló karriert építettek fel, addig hatalmasat változott a közvélemény hozzáállása egyetlen emberöltő alatt. Míg idősebb Ignác teljes köztiszteletnek örvendhetett életében, addig az uralkodó hasonló szolgálatával ifjabb Ignác már magára vonta a nép haragját. Erre utaltam ezzel az erős szóval.

Üdvözléssel és köszönettel: Tanárnő”

tanarnocafe.hu © 2020 Tanárnő café

Emlékezés a halálra, síremlék, sírkő

Sály

Aluszik

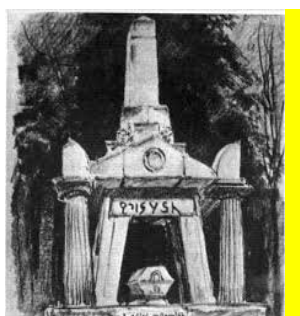
Grafománia - Blogger.hu :

URL: <http://ozvegyeknek.blogger.hu/cimke/irodalomt%C3%B6rt%C3%A9net>

Vasárnap, Május 26, 2019.

„Sályi hieroglifák

1931-ben Balázsfy Rezső festőművész a Bükk lábánál fekvő Sályra látogatott, és az **Eötvös**-kastély elvadult parkjában meglátott egy különös síremléket. Az oszlopos szarkofág közepén kőkoporsó állott, három oldala kőlapokkal lezárva, rajtuk a mulandóság jelképei: halálfejes lepke, koponya keresztbe tett csontokkal... Az emlékmű homlokzatán keleties írásjelekből álló rövid felirat állott.

Q 7 1 5 Y S K

A faluban régóta találgatták, ki építtette és kinek az emlékét őrzi a szarkofág?

A legvalószínűbbnek az tűnt, hogy az építmény báró **Eötvös** József személyéhez köthető, mivel évekig a kastélyban élt, több művét ott írta, így A karthauzi c. regényének egyes részleteit is.

Két és fél évtizeddel később László János írásszakértő meglátta a sályi síremlékről készült Balázsfy-illusztrációt, amely egy újságban jelent meg. Abban a tudatban látott munkához, hogy miután megfejtette Gárdonyi Géza titkosírással írt naplóját, különösebb fejtörést nem okoz majd a mindössze hét jel értelmezése. (László János 1955-ös tanulmányában publikálta, hogyan oldotta meg Gárdonyi vaskos naplójának sifrírozását. Egy évtizeddel később azonban kiderült, igencsak mellétrafált. A helyes megfejtést Gilicze Gábor egyetemi hallgató kétéves kutatómunkával érte el - a szerk.) László elsőként az író és államférfi családi állapotát tanulmányozta, amelyről így írt: „**Eötvös** József 1842. szeptember 13-án nősült (felesége Rosty Ágnes, a Békés megyei alispán leánya), gyermekei (Ilona 1846, Jolán 1847, Lóránd 1848, Mária 1851) Pesten, ill. Budán születtek. Sályon nem született, nem halt meg és nincs eltemetve gyermeke.

Egyébként is **1955** szeptemberében Járdán József sályi róm. kat. plébános arról értesített, hogy a róm. kat. anyakönyvekben az **Eötvös**-család tagjai közül csupán **Eötvös** József nagyapjának, idősebb **Eötvös** Ignácnak a halála van feljegyezve, aki 1838. június 12-én hunyt el Budán. Őt Sályon temették el, de nem a kastély kertjében levő emlékmű alá, hanem az általa a sályi róm. kat. temetőben építtetett, és **1906-ban lebontott impozáns mauzóleum** alatt levő kriptába.

Az **Eötvös**-családról a keresztek anyakönyvében sem található feljegyzés. Ez a közlés arra enged következtetni, hogy a sályi anyakönyvek hiányosak, vagy részben elvesztek, mert adataink szerint **Eötvös** József édesapja, **Eötvös** Ignác Sályon született 1786. február 25-én.”

A szakértő az emlékmű keletkezésének idejét 1830-40-es évekre datálta, az ugyanis magán viselte a kor szentimentális, romantikus, egzotikumokat kedvelő sír- és parkkultuszát.

Miért véset fel valaki egy sírfeliratot ilyen egyáltalán nem közérthető jelekkel?

- elképzelhető, hogy a haláleset olyan mély fájdalmat váltott ki Eötvösből, hogy azt még egy olvasható sírfelirat útján sem kívánta mással megosztani.

Hosszas vizsgálódás után az írásszakértő megállapította: „a sályi felirat **magyar nyelvű**, különböző régi sémi írásokból összeválogatott jelekből áll és **jobbról-balra kell olvasni**. Tehát nem egy időben és egy helyen használt jelekről van szó, hanem különleges célra összeszedett, némileg megváltoztatott írás, amely így olvasandó:

'áleph (a) — lämedh — wäw (u) — sadhé — zajin — jödh (i) — qöph:

A-l-u-s-z-i-k

A megfejtéstől függetlenül továbbra is kérdés maradt, **kinek az emléke előtt tisztelegtek a különös kőszarkofággal?**

A válaszra pedig 1998-ig! kellett várnunk. Akkor ugyanis egy fiatal történész, Merényi-Metzger Gábor az Irodalomtörténeti Közleményekben tette közzé, hogy ezidáig egyetlen olyan családtörténeti feldolgozás sem született, amely akár csak említés szintjén is megemlékezne **Eötvös** József és neje, Rosty Ágnes ötödik gyermekéről. Az író és államférfi életéről készült legismertebb és legrészletesebb monográfiák sem térnek ki Andorra, aki 1854. június 10-én született és hathetes korában torokgyíkban hunyt el, a Kerepesi temetőben, mai nevén a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben alussza örök álmát. A történésznek a budapest-szentistváni (lipótvárosi) római katolikus plébánia anyakönyveiben sikerült rátalálnia báró **Eötvös** Andor keresztelei és halotti bejegyzéseire. Az okiratok szerint a család ekkoriban Pesten, az Új tér 10. sz. alatt lakott, ami a mai Erzsébet tér korabeli neve. Erről a lakásról az utókor megfedkezett, mivel sokan úgy tudták, hogy az emigráció után **Eötvös** állandó lakhelye a Svábhegyi villa volt.

Az pedig már egy másik, nem kevésbé érdekes történet, mármint annak nyomon követése, hol is volt ez a pesti lakás, miért nevezték Sina-háznak? Ismerve, hogy a történelem során milyen gyakorta változtatták a fővárosi utcaneveket; és milyen mennyiségű iratot, levelezést, naplóbejegyzést kellett átnéznie Devescovi Balázsnak, nem lehetett könnyű dolga, ám az irodalomtörténettel foglalkozó tudományos kutatók épp az ilyen feladatokra buknak.

Eötvös Józsefet sok emlék fűzte **Ercsihez**, ahol nagyapjának uradalma volt, szinte egész gyermekkorát ott töltötte. Végrendeleltében meghagyta, hogy halála után a Duna fölé 40 méterrel magasodó ercsi kápolnába temessék, ahonnan csodálatos kilátás nyílik a környező vidékre. 1871. február 2-án hunyt el, koporsóját Pestről gyászkocsival vitték végső nyughelyére.” (1871. február 6-án)

.....

De van még egy „titokzatos” sírlap.

Ez is felirat!?

Vilt Tibor alkotása

ERCSIBEN látható, **Eötvös** József csodálatos köztéri szobra mögött, eldugva.

Jelenleg ez a védett sírja, a Nemzeti Sírkert része!

2020. augusztus, PM.

.....

SÁLY.....

A megfejtéstől függetlenül továbbra is kérdés maradt, kinek az emléke előtt tisztelegtek a különös kőszarkofággal?

.....

URL: <https://www.kastelyok.com/adatlap.php?details=186>

URL: <https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/3083>

EÖTVÖS-GOROVE KASTÉLY

A település egyik legjelentősebb, mai is álló műemléke a település központjában található **Eötvös-kastély**. A kastélyt Szepessy Sámuel állítatja nővérének, Szepessy Máriának, barokk stílusban.

A kastély 1779-ben már áll.

1783-ban **Eötvös** Ignác - **Eötvös** József író, reformpolitikus **nagyapja** - feleségül veszi Szepessy Máriát. A kastély romantikus stílusban épített kertjét, egykor síremlékek és műbarlangok szegélyezték.

1814-ben állították a kastély kertjében azt a még ma is látható obeliszk alakú emlékművet, melynek

felirata héberből vett írásjelekkel írt **magyar szót ábrázol: aluszik**.

A helyi legenda szerint ezt **Eötvös** Ignác állította halva született gyermekének emlékére.

Emlékezz a halálra! (Memento mori)

אָלֻסְיִק

Az istenhívő házaspár, kereszt alakú **Eötvös** kastélyának kertjében áll, a rejtélyes építmény

Elképzelhető megfajtások a titokzatos síremlékhez:

Vásárosnaményi báró idősebb Eötvös Ignác (Kassa, 1763.01.05. - 1838.06.12., Buda),

felesége **Szepessy Mária bárónő** (1767 - 1833.02.28., Kassa).

Házasságkötésük ideje: **1782. augusztus 5.** (Vattán vagy Harsányban)

Első gyermekük:

Báró Eötvös Ferenc László Ignác

(Sály, 1783.10.04. - 1783.10.06., Sály)

Második gyermekük:

Eötvös Konstancia Mária Anna Krisztina bárónő

(Sály, 1785.01.03. - **1814.**02.25., Buda) - eltemették a budavári plébániatemplom kriptájában, 814.02.27-én.

/30 éves korában, reggel 3 óra tájban, száraznyavalya és vérhányás következtében halt meg/

Házasságot kötött: Sályban, 1804.10.10-én, fái Fáy Bertalannal.

Harmadik gyermekük:

Báró Eötvös ifjabb (II.) Ignác Károly Gábor (Sály, 1786.02.26. - 1851.08.20., Velence Fejér vármegye), felesége Lilien Anna bárónő (1786.09.28. - 1858.07.15., Pest).

Házasságot kötöttek: **Ercsiben**, 1807. augusztus 15-én.

Az ő harmadik gyermekük:

Vásárosnaményi báró **Eötvös (II.) József Károly Bertalan Adalbert**

???

Nagybácsijának vagy nagynénjének emléket őrzi-e, a sályi rejtélyes emlékmű?

(talán a helyi legenda igaz, hogy E. J. nagyapja állíttatta, valamelyik gyermeke síremlékének)

.....

SÍRHELY, SÍRBOLT

„...egyszer minden kedveseimet, kik most szétszórva nyugszanak, összegyűjtöm, és itt temettetem el a kápolna mellett, s itt készíttetek sírt magamnak is.”

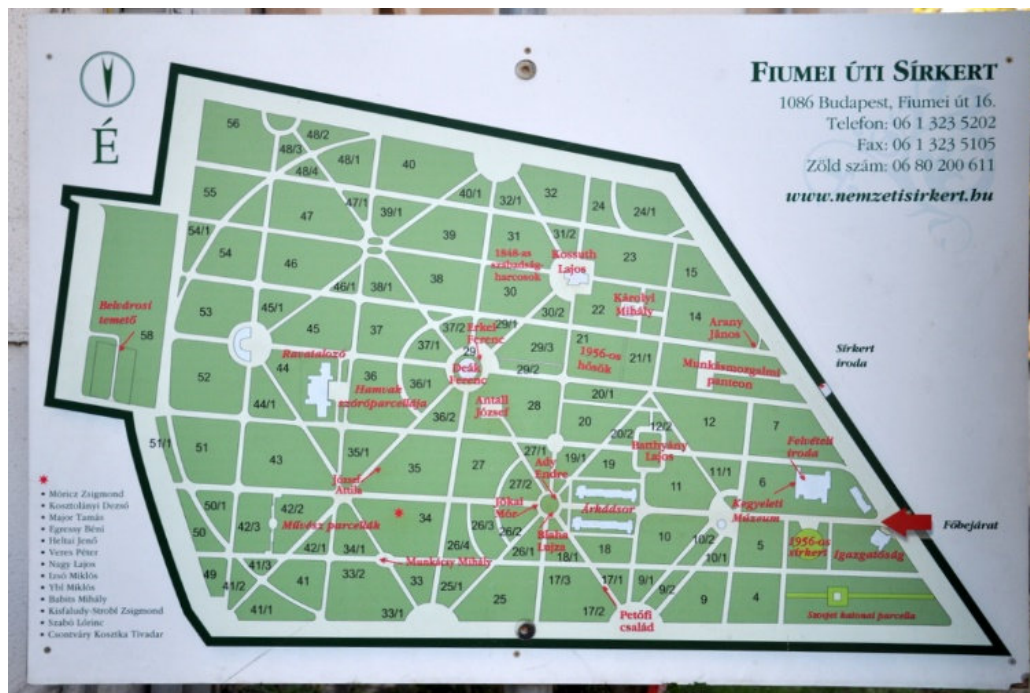
E. J. : Gondolatok: 1865. május 11. / Bényei: 1811

ERCSI Szapáry-**Eötvös** kápolna és emlékhely
Eötvös József és nagyszüleinek temetési helye

A közadakozásból készült emlékoszlopot **1879. június 15-én** avatták

10/1-1-9 és 10/1-2-9 parcella

FIUMEI ÚTI NEMZETI SÍRKERT **EÖTVÖS** sírbolt

(Ide helyezték át 1946. október 25-én báró Eötvös Dénes 1817-1878, és Eötvös Jolánta bárónő 1877-1879 földi maradványait.)

Ercsi, 2020. október

Iharosberény, **Eötvös** Józsefné (Rosty Ágnes) sírja a temetőben

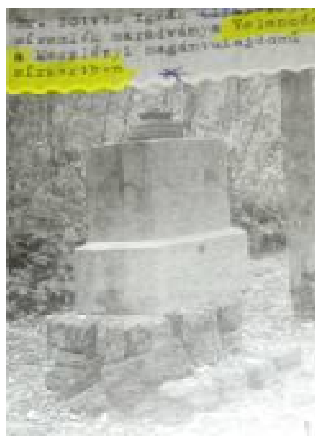
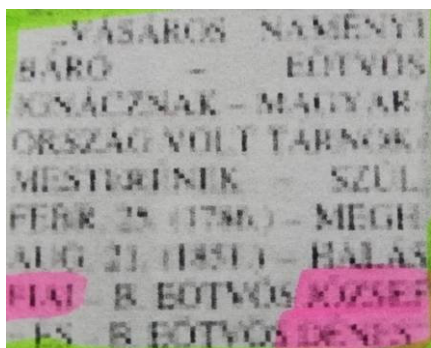
Iharos, **Eötvös** Jolánta sírja, Inkey kriptá a római-katolikus templomban

Bécs Hietzing temető, Plener családi sírbolt,
EÖTVÖS Mária bárónő itt nyugszik

Földeák temető, Náway-kripta,
EÖTVÖS Ilona bárónő sírhelye

Id. **Eötvös** Ignác sírkövének maradványa Velencén, (Meszleny birtok jelenleg, 2020-ban)

Vásárosnaményi báró Eötvös József anyai nagyatyja:

Lilien József báró 1753-1828

német származású,

Szászországban született,

a Fejér vármegyei Ercsibe nősülve

települt hazánkba.

„1805. évi VII. törvénycikk

gróf Desfours Ferencz, báró **Lilien József**, gróf Osorio Bukovszky Márton, Vehring Gerhárd
magyar honfiakká vétetnek föl

Gróf Desfours Ferenczet, a császári királyi és apostoli szent felség kamarását s vezérőrnagyot;

nem különben **Báró Lilien Józsefet**;

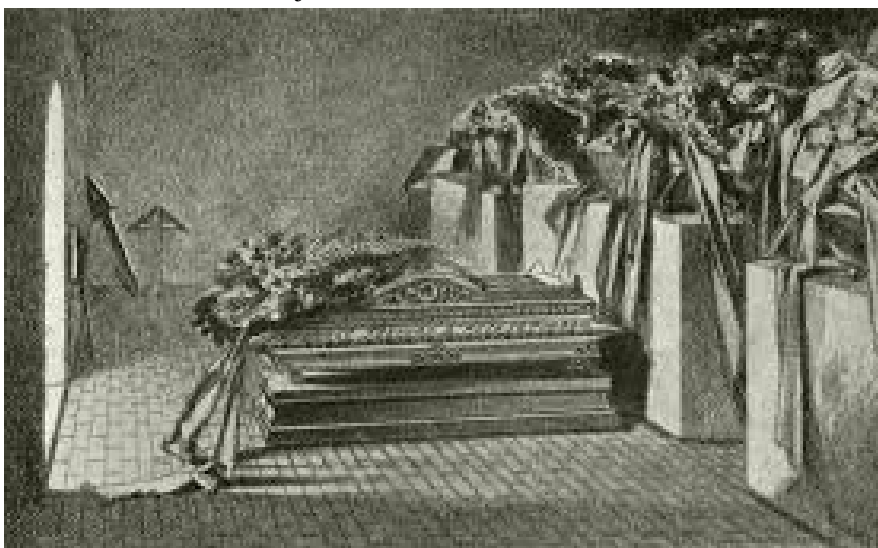
valamint Gróf Osorio Bukovszky Mártont;

végül Vehring Gerhárdot,

a király és az ország hasznára teljesített kitünő szolgálataikért, és azon kiváló odaadásuk s bizodalmukért, melylyel ez ország karai és rendei iránt viseltetének, más külön tekintetek is közrejárván, Ő szent felségének jóváhagyásával, a karok és rendek **Magyarország valóságos honfiainak sorába**, díjfizetés nélkül, a szokásos eskü letétele mellett, **utódaikkal együtt fölvtették**, nem állván ellen ezuttal Bukovszky grófra nézve Mátyás 6. v. 32. cikkelyének * rendelete: remélvén, hogy ők s utódaik a hazának hasznos polgárai leendenek.”

URL: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=80500007.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D26>

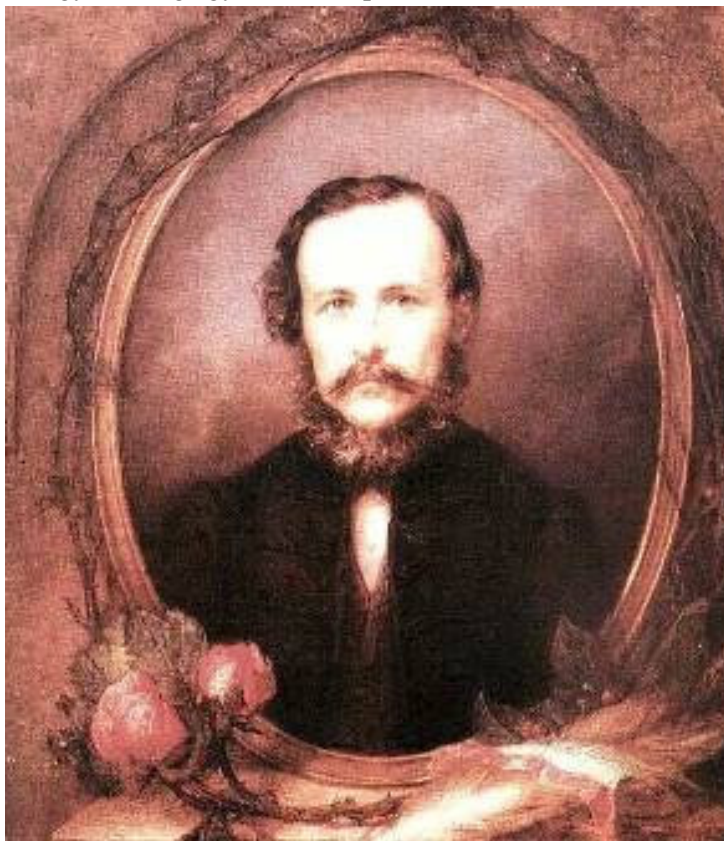
1828-ban építtette a kápolnát felesége Szapáry Julianna grófnő, a férje halálakor, majd ide temették őt is 1831-ben

Ercsi Szapáry-Eötvös kápolna kriptája

Ercsiben, Eötvös József temetésekor Radnics Imre, az Eötvös-család barátja, egykori ercsi plébános mondott **koporsója felett egy imát** a sírboltban.

Az akkori Magyarország egy másik településén is **imát mondtak az elhunytért**.

A közel **150** évvel ezelőtt, **temetése napján** elhangzott

Gyászima

Báró Eötvös József emlékére

Deézsen **1871. febr. 6-án** rendezett nemzeti gyászünnepély alkalmával, írta s a református templomban **elmondta Medgyes Lajos**

Mottónak Berzsenyi szavait használta:

„A derék nem fél az idők mohától;
A koporsóból kitör és eget kér;
S érdemét a jók, nemesek s jövődő
Századok áldják.” (Berzsenyi)

.....

Gyászima:

Élet és halál Ura nagy Isten! megdöbbsz lélekkel állunk előtted, az országos vesztesnek e gyászünnepe; midőn halálát siratjuk a férfúnak, ki lángszelleme s magas eszméinél fogva, nemzetünk nevét az egész mívelt világban ismertté és becsültté tette.

Mint jóltévő, mint teremő génius hatott és munkált első ifjúságától kezdve a művészet, a tudomány, a szószék és a társadalom terén. Mézédesen folyt a nemzeti nyelv ajkairól.

Ahányszor írt, ahányszor megszólalt: írása, szava mindannyiszor átrezgett a nemzet lelkén s azt megnemesítette.

Lesték irodalmi műveit, lesték nyilvános szónoklatait az idegen népek: hogy nyelvökre áttegyék, s nemzetök míveltségét, termékeny lelkének fénylő kincseivel meggazdagítsák.

Óh, nagy Isten! mekkorát veszítettünk dicső hazánkfiának halálával! Mintha a nemzet életgyökerét érte volna a halálos csapás: sajgó sebet érzünk mindnyájan szívünkben. Megrendült az egész nemzet; mint mikor a fejszés, irtó csapást intéz a százados élőfára: megrázkódik az, és remeg mindenik levélszála.

Nem tudunk szavakat adni óh, véghetetlen Isten! vesztesünk nagyságának. Csak érezzük a sebet, mely lelkünkben ég; s mélységét szemeinkre feltört könyűink árulják el, de amelyet csak te értesz óh, mindenható Isten!

A szépművészet, a tudomány, az ékesszólás Múzsái letartott fáklyákkal gyászolnak az idvezült nagy szellem hamvai felett; s néma búval néznek a jövőbe: mikor és ki fogja e hazában, üresen maradt helyét méltóan bétölteni?!

Nem csak az irodalom, nem csak az ékesszólás, de gyászol mindenk felett a vallás, s a közoktatás ügye e hazában, melynek őt, a láncából felszabadult nemzet, már másodízben is élére állította.

Mélyen érezte a hazát önfeláldozásig szerető lelke: hogy a nemzet nagyságát nem egyes kiváló szellemek ragyogásai teszik; de az összes nép legalsó rétegéig kiterjedt ismeret kincsek emelhetik a hazát európai színvonalra, s biztosíthatják nagyságát s alkotmányos függetlenségét.

Oda törekedett: hogy ne vakhitű, de értelmes és mívelt nép imádjon téged óh, világosság örök kútfeje nagy Isten! - imádjon, ne érthetetlen külső szertartásokban, de lélekben és igazságban; imádjon, ne az ajaknak beszédével, de jó és nemes tettek végbevitele által.

És az a férfiú, ki a népet ide akarta emelni; ki mint a megváltó lelkét adta az övéért - nincs többé! Félbeszakadt nemes munkája. Legszebb művét a közoktatás ügyében, ágyban fekvő betegsége miatt már másra kellett bízni, hogy a törvényhozás elé terjessze. S nem érte meg művének eredményét. Ez volt a legutolsó és legszebb országos műve a nevelés terén: Mint a hattyú, akkor énekel a legszebben, mikor halálát megéri.

Óh, Isten! mért fosztád meg, e sokat szenvedett és önhibáján kívül hátramaradt népet legnagyobb jótevőjétől?! a férfiútól, ki lelkének egész erejét - emelkedett szelleme napvilágát törekedett átöntené az összes nép lelkébe, hogy naggyá és dicsővé tegye a hazát, melyért vert és lángolt szívének minden dobbanása!

Óh, Isten! Isten! mekkora gyászt mértél szegény hazánkra, midőn kioltád a világító szövétneket, mely a téveteget népet a te nevedben az ígért földje felé - a közmíveltség, közegyetértés, és ezek útján a nemzeti függetlenség boldog Kánaánjába kívánta vezérelni!

És mennyit vesztett benne, mint emberben a társas élet! Mennyit vesztettek a barátság, a családi és rokoni összeköttetés! Hova lépett, hol megfordult: mindenütt világosság maradt nyomán. Nem csak fénye, de melege is volt az ő társalgásának, az ő emberekkel érintkezéseinek. Hasonló volt a naphoz, mely a pusztaföldet virágok ezereivel hímezi bé, s termő lombokkal koszorúzza.

Óh, akik őt nemcsak szellemi működéseiről, de személyesen ismerték, s vele meghitt viszonyban állottak - óh, azok érzik a mély gyászt, a megmérhetetlen veszteséget! Lelköknek egy ragyogó életága tört ki benne, s vérző nyomát halálig fogják viselni!

És még csak 57 évet töltött; mikor a szellemi téren működő lélek, gyűjtött eszme kincseivel legnagyobb mértékben rendelkezhetik, s áraszthatja szét bő és termő áldásként az egész hazára; sőt a lángész, mint az idvezült volt, az egész világra.

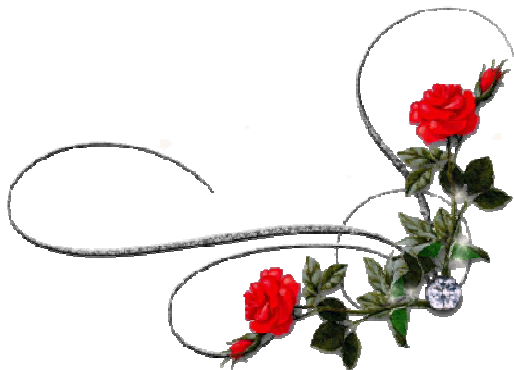
Annál mélyebben fáj lelkünk, szívben és szellemben legkiválóbb, legnagyobb, legnemesebb, s párt- és nemzetkülönbség nélkül leginkább becsült és szeretett, dicső hazánkfiának váratlan - meglepő halála miatt!

Örökké fog élni ugyan ő, eddigi műveiben is; de a haza ezután nyert volna többet azon a téren tőle, honnan a nemzet vallásos és közoktatási ügyeit intézte; s honnan alkotó lelkének szikráit szórta szét, a nemzet szellemi sötétébe; s azt felvilágosítani s megnemesíteni törekedett.

Irgalom örök Istene, mennyei édes atyánk, ki időről időre adtál e nemzetnek vezérlő Mózeseket és Józsuékat: hogy kétes és válságos perceiben a te népedet eltévedni, kétségbeesni ne engedjék - könyörülj rajtunk! s a közelebbi időkben egymás után kidült nagy embereink szellemét, támaszd fel új választottaidban: kik Magyarországot, az európai polgáriasodás, ez ezer éves védfalát összehullni - elesni ne engedjék!

Oltsd át a dicsők szellemét az összes nemzet életébe: hogy e haza elhullott vértanúinak s nagy embereinek árán váltassék meg; s viruljon fel állandó fényre és dicsőségre; s neved e hazában összetartó, mívelt, szabad és boldog népek millióitól áldassék és magasztaltassék végnélkül és mindörökké.

Ámen.

**„Az igazságnak és a szépnek élt,
Hit lakta szívét és nagy akarat,
Tett és ösztönzött, szebb jövőt remélt,
Minden java a nemzeté maradt.”**

(Koronghi **Lippich Elek**, Ráth György Sírverse, Fiumei, 10/1)

Jókai Mór / Írói arcképek: **Eötvös József**

Az ország fővárosának középületein gyászlobogó leng; az ország fájdalma az ország házában Deák Ferenc ajkain nyer hangot, mely visszhangozni fog egy-két nap alatt, széles e hazában!

Nincs párt, nincs felekezet, nincs nyelv, mely az Eötvös halála által támadt űrt ne érezze; sőt a távol hazák tudományos világa is megdöbbsen kebelével fog állani azon hír hallatára, hogy a XIX. század uralkodó eszméinek írója nincs többé!

A magyar irodalom és művészet vesztett legtöbbet. A Karthausi, a Falu jegyzője, Magyarország 1514-ben, megjelenésükkel korszakot alkottak, s a két utóbbi kiszámíthatatlan hatással volt a megyei visszaélések és a jobbagyság tovább fenntartása ellen. A magyar műképző művészet is benne bírta legerősebb és hívebb gyámolát.

A magyar szónoklat legkitűnőbb és kedvesebb tagját veszté el. Sokáig hasztalanul fogja keresni a szem Kölcsey tanítványát, a mindig nemesen érző, s szívből szívhez szóló hangot, mely ha nem mindig győzött is meg, mindig vonzott és becsülésre, szeretetre indított a szónok iránt.

Az Akadémia és Kisfaludy Társaság gyászát képtelen kifejezni az a könnyen lengő foszlány lobogó... Évekig fog ott űr lenni a szívben; évekig fog hiányozni az európai hírű tudós, s a mindenekfölött kedves költő!...

A kormány is egyik legmunkásabb tagját vesztette el. A történelem össze fogja nevének kötni azon közművelődési reformok kezdetével, melyek az ország jövő nagyságának magvát képezik, s melyekre, mint sokat ígérő vetésre, a megboldogult oly szerény előérzettel tekintett.

Nagyobb férfiát veszthette el Magyarország; de szeretettebbet, minden szellemi ismerőst szívéhez közelebb állót, soha!

Szelleme fényétől egész Európa látta hazánkat; halálának gyásza egész hazánkat betakarja.

Kit polgártársaink összesült áldása kísért az égbe, azt üdv várja az égben; örök élet ott fenn és itt alant!

[1871]

URL: <http://mek.oszk.hu/00700/00793/html/index.htm>

A házasság szent - a Vásárosnaményi báró Eötvösök jelleme szerint

„Isten, egy kincset rejtett minden szívbe.

Szeress! - s fel fogod találni.”

E. J. : Gondolatok/Bényei: 390

Eötvös József mindkét nagyszülői családban mélyen vallásos szellemet tapasztalt.

Szepessy nagynő nyíltan hirdette magyarságát, s az idegen népeket nem szerette az országban. Ilyen határozott nő mellett biztosan nem maradhatott volna meg egy magyarellenes, hazaáruló férj. Egy embert dicsért - fiának apósát -, Lilien József bárót, és róla mondta, hogy az egyetlen becsületes német, s kinek családjáról is csak jót mondott, mert művelt, szorgalmas, istenfélő embereknek tartotta őket.

A férfiak kötelessége volt a család anyagi jólétének fenntartása.

A két **Eötvös** Ignác is azért vállalt hivatal az udvarnál, mert az biztosított állandó jövedelmet. Nem az uralkodó iránti elkötelezettség vezette őket, viszont tisztségüket mindig lelkiismeretesen látták el, és amint úgy alakult körülményeik, le is mondtak hivatali pozíciójukról és a továbbiakban írással, gazdálkodással foglalkoztak.

A házastársak mindig kitartottak egymás mellett halálukig.

Az **Eötvös nagyszülők**, báró idősebb **Eötvös** Ignác és Szepessy Mária bárónő, még az 50. házassági évfordulójukat megünnepelelheték, a feleség halála előtti évben. Három gyermekük született.

A **Lilien nagyszülők** is, báró Lilien József és Szapáry Julianna grófnő, harmonikus kapcsolatban éltek, nem jelentett gondot, hogy a német báró őrizte és ápolta németiségét, ragaszkodott a német hagyományokhoz, mert elfogadta felesége magyar származását, alkalmazkodott mindenkinél a másféleséghez, tisztelte az emberek önállóságát.

Szerették a gyerekeket, két lányukat nagy egyetértésben nevelték, és az ercsi birtok jövedelme biztosította az unokáik jólétét is, ahol szeretettel foglalkoztak velük, boldog gyermekséget teremtvén részükre.

Természetes volt a jóban és rosszban együtt lenni.

Eötvös József **szülei**, báró ifjabb **Eötvös** Ignác és Lilien Anna bárónő.

Amikor a család súlyos anyagi válságba jutott, Lilien Anna feladta azt a helyet, ahol gyermekkorában élt, ahol felnevelkedett kellemes arisztokrata körülmények között.

Követte férjét egy idegen település szegényes, bérbe vett házába, és igen szerény életmódban élhetett tovább Velencén.

Ott halt meg házastársa, ott temette el, és azt mondta fiának, hogy gyászában az a vigasza van, hogy apja mindig hűséges volt hozzá és nagyon szerette őt és egész családját.

Báró Eötvös József is megtalálta méltó társát nemes Rosty Ágnes személyében.

Egy művelt, okos, jószívű hölgy biztosította számára, a küzdelmekkel teli életükben, a boldog nyugalom szigetét.

Összekötötték életüket, családot alapítottak gyermekekkel, hiszen nagyon szerették a saját és a rokonok utódait is, sokat éltek közösen együtt. Nagy fájdalmuk volt, amikor második fiúk csecsemő korában elhunyt.

„Minden gyereket szeretek.

Szeretek olvasni e kis lények szívében, létünk első lapjai ők, amelyek oly tiszták, oly reménybeliek; az ember olyan jó, mikor még semmi sem történt, előtte a jövő, mikor még nem tudunk semmit, de mindenben hiszünk, és mindent igaznak vélünk.

Ha velük szórakozom, mindig visszatér a boldogság emléke, s jól esik vele időznöm.”

E. J. : Levelek: Lady Helena Robinsonnak, London, 1837. március 4./ Oltványi: 34

Mozgalmas életükben a sok költözés, a sok utazás alatt is egyetértésben éltek, és a család együttlétekor igyekeztek pótolni a külön töltött időket, egymásra figyelve, meghitt nyugalomban.

Ilyen háttér adott feltöltődést, erőt Eötvös Józsefnek munkájához, politikai és közéleti csatározásaihoz.

Halála után feleségének, a gyermekeik szeretete adta az örömet. Gyönyörködött unokáiban, és 42 év után követte férjét az égi mezőkre.

Eötvös József fia báró Eötvös Loránd, szerelemből nősült és egy polgár lányt, Horváth Gizellát vett feleségül, aki a korábbi igazságügy miniszter lánya volt.

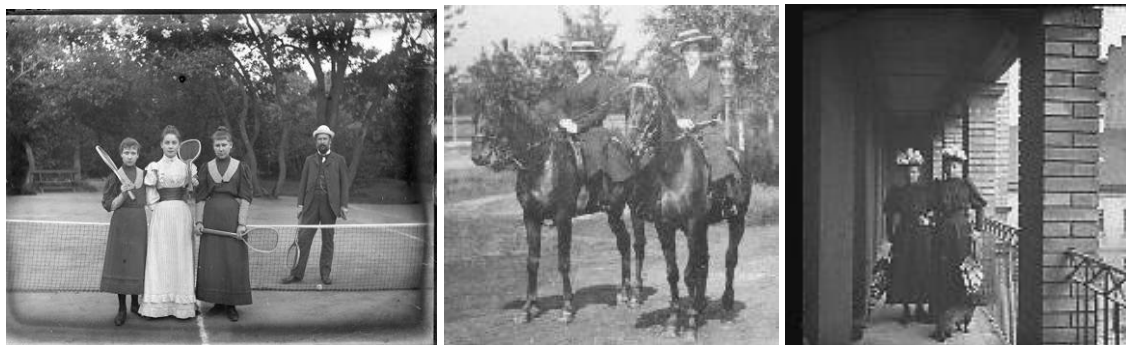
3 lányuk született, de első lányuk 2 évesen meghalt és ez nagyon megviselte őket.

Két lányukat sportos életmódban nevelte az apjuk.

Lovagoltak, teniszeztek, túráztak, hegyet másztak, kerékpár túrákra mentek.

Sajnos feleségénél elég korán egészségügyi (idegi) problémák jelentkeztek, amik nehézséget okoztak a felhőtlen házastársi kapcsolat megélésében, de Loránd mindig megértéssel és tisztelettel viseltetett választottja iránt, halálukig. Szinte egy időben távoztak - 9 nap eltéréssel -, az élők sorából.

Lányaik, valamilyen ok miatt, nem kívántak férjhez menni.

Így a Vásárosnaményi báró Eötvösök női ágon sem folytatódtak.

„Ha két darab fát összeteszünk, kereszt lesz belőle.

Ez szép allegória a házasságra.”

E. J. : Gondolatok/ Bényei: 237

Genealógiák

Nemes **Eötvös őstől** a Vásárosnaményi **báró Eötvösökhöz**

Nemes **Eötvös (Euthves) János**, polgári származású, ötvös foglalkozású, budai lakos volt, és a német-magyar vizsoly alatt halt meg 1439-ben. 1426-ban kapott nemességet Bereg vármegyében.

Leszármazottai:

Vásárosnaményi nemes idősebb **Eötvös** Miklós

Vásárosnaményi nemes ifjabb **Eötvös** II. Miklós 1656-1731 Pálfalván birtokos, Szatmár vm.

Vásárosnaményi nemes **Eötvös** József 1694-1746

Vásárosnaményi báró **Eötvös** IV. Miklós 1716-1783

E.J. dédapja

1768. február 2-án kapott bárói rangot.

felesége Splény Anna Mária bárónő 1732-? 9. gyermekük:

Vásárosnaményi báró idősebb **Eötvös** Ignác 1763-1838

E.J. nagyapja

felesége Szepessy Mária bárónő 1767-1833

h.: 1782.08.05. Vatta v. Harsány

3. gyermekük:

Vásárosnaményi báró ifjabb **Eötvös** Ignác 1786-1851

E.J. apja

felesége Lilien Anna bárónő 1786-1858

h.: **Ercsi**, 1807. augusztus 15.

(szülei: Lilien József báró 1753-1828, temetve az **ercsi** kápolnában

Szapáry Julianna grófnő 1759-1831, temetve az **ercsi** kápolnában)

gyermekük:

Eötvös Mária Buda, 1809.07.21-1809

Eötvös Mária Julianna Buda, 1810.09.21.-1880.05.02., München

h.: **Ercsi**, 1832.09.23., férje gr. Vieregg Károly

Eötvös (II.) József Buda (Úri u. 19.), 1813.09.03. 2:00 - 1871. 02.02. 23:00, Pest

(Erzsébet tér 10.) temetve 02.06-án az **ercsi** kápolnában

Eötvös Dénes Buda, 1817.05.07. - 1878.08.23. 7:00 Bp.

Eötvös János **Ercsi**, 1818.09.06. - 1820.04.27., **Ercsi** (helyi temető)

Vásárosnaményi báró **Eötvös** József felesége

Barkóczi nemes Rosty Ágnes Katalin Anna csillagkeresztes és palotahölgy

Pest, 1825.09.20. - 1913.05.09. 17:00, Iharosberény

h.: Pest (lipótvárosi katolikus templom), 1842. 09.13.

gyermekük: **Eötvös** Ilona 1846-1924

Eötvös Jolánta 1847-1909

Eötvös Loránd 1848-1919

Eötvös Mária 1851-1928

Eötvös Andor 1854-1854

Vásárosnaményi báró **Eötvös** Loránd felesége Horváth Gizella 1853-1919

gyermekük: **Eötvös** Jolánta 1877-1879

Eötvös Rolanda 1878-1953

Eötvös Ilona 1880-1945

Fiú utód hiányában a bárói ág kihalt.

Vásárosnaményi Eötvös bárók feleségei**Apai nagyanya:**

Vásárosnaményi báró **idősebb Eötvös Ignác** Kassa, 1763.01.05. - 1838.06.12., Buda
felesége Négyesi **Szepessy Mária bárónő** csillagkeresztes hölgy
1767 - 1833.02.28., Kassa
h.: 1782.08.05. (Vatta v. Harsány), 3 gyermek

Anyai nagyanya:

Lilien József Hohenbrucki báró 1753 - 1828.05.28., Ercsi, **ercsi kápolnában** eltemetve,
felesége Muraszombati **Szapáry Julianna grófnő** 1759 - 1831.07.31., Ercsi, **ercsi kápolnában**
eltemetve,
2 gyermek

Anyja:

Vásárosnaményi báró **ifjabb Eötvös Ignác** Sály 1786.02.26. - 1851.08.20., Velence
felesége **Lilien Anna bárónő** csillagkeresztes és palotahölgy
1786.09.28. - 1858.07.15. 14:00, Pest (Kígyó u. 1.)
h.: **Ercsi**, 1807. 08.15., 5 gyermek

Felesége:

Vásárosnaményi báró **Eötvös** (II.) József Károly Bertalan Adalbert Buda, 1813.09.03. 2:00 -
1871.02.02. 23:00, Pest (Erzsébet tér 10.), temetve az **ercsi kápolnában** 02.06-án
felesége Barkóczi **nemes Rosty Ágnes** Katalin Anna csillagkeresztes és palotahölgy
Pest, 1825.09.20. - 1913.05.09. 17:00, Iharosberény
h.: Pest (lipótvárosi rk. templom), 1842.09.13. (E.J. tanúja Deák F. volt), 5 gyermek

1847-ben Ilona lányukkal

Fiának felesége:

Vásárosnaményi báró **Eötvös** Loránd dr. Buda-Svábhegy, 1848.07.27. - 1919.04.08., 22:00, Bp.
felesége **Horváth Gizella** (Horváth Boldizsár volt igazságügy miniszter lánya)
Szombathely, 1853.07.30. - 1919.03.30., Bp.
h.: Marienbad, 1875.07.28., 3 gyermek

Vásárosnaményi báró Eötvös (II.) József gyermekei, unokái, dédunokái

(- 5 gyerek

x 10 unoka

+12 dédunoka)

- **Eötvös Ilona** Lujza Anna bárónő Pest, 1846.05.21. - 1927.10.07., Földeák
 férje földéaki nemes Náway Lajos 1842.03.05. - 1905.03.13., Földeák
 h.: 1868.08.02., Bp.-Krisztinaváros
 gyermekeik: x Náway Tamás Buda-Svábhegy, 1869.03.02. - 1925.11.09., Bp.
 x Náway Lajos dr. Földeák, 1870.09.18. - 1919.04.29., Kiskunfélegyháza
 (vá. melletti erdőben kivégezték)
 x Náway Emma Bp., 1884.07.01. - 1959.05.01., Pomáz
 férje Náway Andor Makó, 1888.08.05. - 1944.09.24., Földeák
 h.: 1913.10.04. (násznagy **Eötvös** Loránd és Náway Géza)
 gyermekeik: + Náway György Földeák, 1914.07.16. - 1989.03.14., Bp.
 (Farkasréti temető)
 + Náway Ilona Földeák, 1917.04.08. - ?
 (1992.08.31-én **Ercsiben volt** az Eötvös Napokon)
- **Eötvös Jolánta** Ilona Anna Albertina bárónő
 Buda-Krisztinaváros, 1847.07.14. - 1909.03.19., Bp. (temetve Iharosberényben)
 férje Pallini báró Inkey István László Polgárdi, 1842.01.24. - 1905.05.26., Iharosberény
 h.: 1870.07.19., Bp.-Krisztinaváros
 gyermekeik: x Inkey József Antal Pest, 1871.05.15. - 1945.05.19., Iharosberény
 felesége Apponyi Terézia grófnő Bécs, 1874.11.11. - 1928.11.02., Bp.
 h.: 1908.11.18.
 gyermekeik: + Inkey Lajos József István László
 Bp., 1909.10.27. - 1944.07.04., Pripet Lengyelo.
 (II. vh., keleti front)
 felesége Eber Amália (Eber Antal, Dobránszky Vilma
 h.: 1934.02.16., Bp.
 + Inkey Péter Antal József Lajos
 Bp., 1911.02.09. - 1996.12.04., Sarasota Florida USA
 1945-1948 között menekült Amerikába
 felesége Csantavéri Törley Livia Ilona Mária
 Bp., 1923.04.06. - 2009.
 h.: 1966.07.09., New York
 + Inkey Béla József István Lajos
 Iharosberény, 1913.09.04. - 1918.10.10.
 x Inkey Ágnes Iharosberény, 1872.10.02. - 1950.06.20., Bp.
 férje gróf Hoyos Miksa Pozsony, 1874.11.19. - 1956.07.21., Bp.
 h.: 1899.05.03., Pozsony
 gyermekeik: + Hoyos József Németlad, 1900.03.23. - 1977.09.20., Horn
 felesége Radvánszky Éva bárónő 1907-1979
 + Hoyos Béla Németlad, 1901.07.02. - 1978.08.23., Bp.
 felesége Teleki Hanna grófnő 1901-1988

x Inkey Pál Iharosberény, 1876.06.23. - 1942.10.25., Bp.

felesége nemes Sztankowánszky Ágnes

Kajdacs, 1887.03.15. - 1964.02.18., Brüsszel

h.: 1908.06.09., Kajdacs

gyermekük: + Inkey István Mária János Pál Iharos, 1909.03.10. - 1975.12.08.,

Ottawa Kanada

felesége Ingeborg Paradeiser 1924.04.04.-?

+ Inkey Mária Jolánta Tekla Ágnes Paula

Iharos, 1910.04.20. - 1992.06.27., Southampton Anglia

férje gróf Széki Teleki József Gyömrő, 1900.05.10. -

1985.02.10., Brüsszel

+ Inkey Klára Mária Jolán Tekla Veronika

Iharos, 1911.07.09. - 1981.09.09., London Anglia

férje Verőcei Pejácsevich Péter 1900.05.10. - 1987.02.16.,

Buenos Aires

h.: 1932.11.09., Bp.

+ Inkey János Mária László István Pál

Bp., 1915.07.02. - 1918.02.11., Iharos

+ Inkey Tekla Mária Ladislaja

Iharos, 1919.09.19. - 1997.04.19., Bp.

férje Ipolyi-Keller Tamás 1904.08.03. - 1972.10.23.

h.: 1964.09.09.

- **Eötvös Loránd** Ágoston Ignác Albert József báró dr.

Buda-Svábhegy, 1848.07.27. - 1919.04.08.22:00, Bp.

felesége Horváth Gizella Szombathely, 1853.07.30. - 1919.03.30., Bp.

h.: 1875.07.28.? Marienbad

gyermekük: x **Eötvös** Jolánta Ilona Mária bárónő Bp., 1877.01.05. - 1879.01.08., Bp.

x **Eötvös** Rolanda Mária Ágnes bárónő Bp., 1878.01.10. - 1953.04.13., Bp.

x **Eötvös** Ilona Ágnes Jozefa Jolán Gabriella bárónő

Bp., 1880.06.04. - 1945.02.15.12:00, Bp.

- **Eötvös Mária** Anna Júlia Ágnes bárónő

Buda-Svábhegy, 1851.09.10. - 1928.10.04.17:00, Bécs

férje báró Plener Ernő dr. Cheb (Eger), 1841.10.18. - 1923.04.29., Bécs

h.: 1886.03.03., Bp.-Szentistvánváros

gyermek: x Plener Ernő József Bécs, 1887.07.14. - ?

- **Eötvös Andor** Dénes József Ignác báró Pest, 1854.06.10. - 1854.07.23., Pest

A büszke **nagyapa** boldog öröme, első unokájának születésekor

3. ábra. Eötvös József 1869. március 2-i levele Lorándhoz

Kedves fiam!

Svábhegy 2/3 869.

Ma reggel fél ötkor szület Ilona egy egészséges fiút, s csak azért írom e sorokat, hogy a szerencsés eseményről tudósítsalak. Tegnap este még sokáig sétáltunk Ilonával a kertben, s mikor fél tizenegykor elváltunk, nem gyanította senki közülünk e közelgő eseményt, úgyhogy mikor felkeltem, ez öröndetes hírral lepettem meg, s már ebből láthatod, hogy minden jól folyt le. Hogy ez alkalmából senkire se gondoltunk többször, mint reád, ki maholnap 21 esztendeje léptél a Svábhegyen pályádra, azt elgondolhatod. Adjon az Isten e kis világpolgárnak annyi szerencsét, mennyit mi neki kívánunk, s nekünk annyi örömet általa, mint benned találtunk. - Ilona csókol, úgy anyád is. Ajánlom e kisfiút nagybátyai kegyességébe. - Ha tudsz, kérlek, tudósíts, utazási terveid nem változtak-e. Engem augusztus 1-től Karlsbadban találsz. Ég áldjon meg.

Szerető apád
Eötvös

Eötvös Ilona fia, ifjú Návay Tamás, az első unoka

(1869. március 2.)

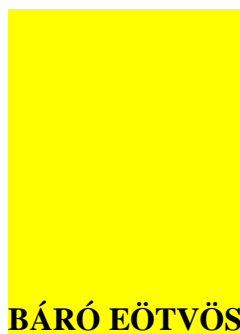
Svábhegy 2/3 869.

Kedves fiam!

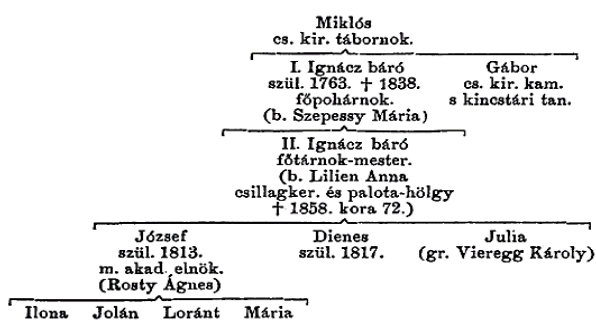
Ma reggel fél ötkor szült Ilona egy egészséges fiút, s csak azért írom e sorokat, hogy a szerencsés eseményről tudósítsalak. Tegnap este még sokáig sétáltunk Ilonával a kertben, s mikor fél tizenegykor elváltunk, nem gyanította senki közülünk e közelgő eseményt, úgyhogy mikor felkeltem, ez öröndetes hírral lepettem meg, s már ebből láthatod, hogy minden jól folyt le. Hogy ez alkalmából senkire se gondoltunk többször, mint reád, ki maholnap 21 esztendeje léptél a Svábhegyen pályádra, azt elgondolhatod. **Adjon az Isten e kis világpolgárnak annyi szerencsét, mennyit mi neki kívánunk, s nekünk annyi örömet általa, mint benned találtunk.** - Ilona csókol, úgy anyád is. Ajánlom e kisfiút nagybátyai kegyességébe. - Ha tudsz, kérlek, tudósíts, utazási terveid nem változtak-e. Engem augusztus 1-től Karlsbadban találsz. Ég áldjon meg.

Szerető apád

Eötvös

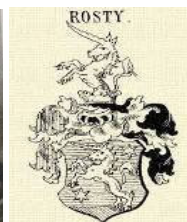
BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF családja

1842 SZEPTEMBER 13-ÁN KÖTÖTT HÁZASSÁGOT

Vásárosnaményi BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF

Barkóczi nemes ROSTY ÁGNES csillagkeresztes és palotahölgygel

Eötvös - Rosty LESZÁRMAZOTTAK:

GYERMEK	5	(utolsó gyermeke, második kislány, csak 6 hetet élt)
UNOKA	10	(kettő gyermekkorban elhunyt, az utolsó 1959-ben halt meg)
DÉD unoka	12	(1997-ben halt meg az utolsó)
ÜK unoka	6	(főképpen külföldön élők, nem ismert adatokkal)
SZÉP unoka	4	(az utolsó 1970-ben született, Inkey leszármazott- Hoyos Áron)

Gyermekeik:

1. **EÖTVÖS Ilona** Lujza Anna bárónő Pest, 1846.05.21.-1924.10.07., Földeák

férje földeáki nemes Náway Lajos 1842.05.05.-1905.03.13., Földeák

h.: 1868.08.02.

3 gyermek

Náway család			
Lajos	Anna	Ilona	Lajos
1842	1846	1846	1846
† 1905	† 1905	† 1924	† 1905
Gyermekek:			
Ilona	Lajos	Lajos	Lajos
† 1905	† 1905	† 1905	† 1905

Tamás

Lajos

Náway Tamás Buda-Svábhegy, 1869.03.02.-1925.11.09., Bp. (Náway Tamásné Almássy Anna)

Náway Lajos dr. Földeák, 1870.09.18.-1919.04.29., Kiskunfélegyháza (vasútállomás melletti erdő)

Náway Emma Bp., 1884.07.01.-1959.05.01., Pomáz

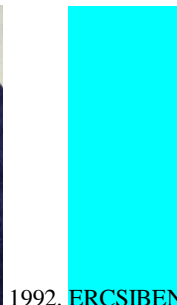
férje Náway Andor Makó, 1888.08.05.-1944.09.24., Földeák h.: 1913.10.04. (násznagy: Eötvös Loránd, Náway Géza)

2 gyermek:

Návay György Földeák, 1914.07.16.-1989.03.14., Bp. (Farkasréti temető)

Návay Ilona Földeák, 1917.04.08.- ?

1992. **ERCSIBEN** az Eötvös Napokon

2. **EÖTVÖS Jolánta** Ilona Anna Albertina bárónő Buda-Krisztinaváros, 1847.07.14.-1909.03.19. 14:30, Bp.

(temetve Iharosberényben)

férje pallini báró Inkey István László Polgárdi, 1842.01.24.-1905.05.26., Iharosberény Somogy vm.

h: Bp.-Krisztinavárosi, 1870.07.19.

3 gyermek

I.- **Inkey József Antal** Bp., 1871.05.15.-1945.05.19., Iharosberény

felesége Apponyi Terézia grófnő Bécs, 1874.11.11.-1928.11.02., Bp. h: 1908.11.18. 3 gyermek

- **Inkey Lajos** József István László

Bp., 1909. október 27. - 1944. július 4., Pripet, Lengyel o.~ II. világháború keleti front

felesége Eber Amália (Eber Antal, Dobránszky Vilma) Házasság: 1934. február 16., Bp.

- **Inkey Péter** Antal József Lajos Bp., 1911. február 9. - 1996. december 4., Sarasota Florida USA.

Amerikába menekült

felesége Csantavéri Törley Livia Ilona Mária Bp., 1923. április 6. - 2009.

Házasság: 1966. július 9., New York

- **Inkey Béla** József István Lajos Iharosberény, 1913. szeptember 4. - 1918.10.10.

II. - Inkey Ágnes Ihárosberény, 1872. október 2. - 1950. június 20., Bp.

férje Gróf **HOYOS Miksa** Pozsony, 1874. november 19. - 1956. július 21. Bp.

HOYOS-család, Németlad

HOYOS Miksa

Házasság: 1899. május 3., Pozsony

2 gyermek

- **Hoyos József** Németlad, 1900. március 23. - 1977. szeptember 20., Horn

felesége Radvánszky Éva bárónő 1907. ? - 1979. ?

2 gyermek- Hoyos Maximillian 1928. ? - ?, - **Hoyos Hanna** 1930. ? - ?

- **Hoyos Béla** Németlad, 1901. július 2. - 1978. augusztus 23., Bp.

felesége Teleki Hanna grófnő 1901. - 1988.

3 gyermek

- **Hoyos Béla** 1928. ? - ?

felesége Brigit Vestegar, n **3 gyerek: Hoyos Ferenc** ?, **Hoyos Stefán** ?, **Hoyos Zsuzsa** ?

- **Hoyos Pál** 1929. - 1944.

- **Hoyos Imre** 1930. - ?

felesége Johanna Schell,

1 gyermek: Hoyos Áron 1970. - ?

III. - Inkey Pál Ihárosberény, 1876. június 23. - 1942. október 25. Bp.

felesége Nemes Sztankowánszky Ágnes Kajdacs, 1887. március 15. - 1964. február 18., Brüsszel

Házasság: 1908. június 9., Kajdacs

5 gyermek

Máriával

- **Inkey István** Mária János Pál Iháros, 1909. március 10. - 1975. december 8., Ottawa Kanada

felesége Ingeborg Paradeiser 1924. április 4. - ?

1 gyermek: Inkey Mária Emília 1972. - ? (Erzsébet Schmid)

- **Inkey Mária** Jolánta Tekla Ágnes Paula

Iháros, 1910. április 20. - 1992. június 27., Southampton Anglia

férje Széki **Teleki József** gróf, Gyömrő, 1900. május 10. - 1985. február 10., Brüsszel

- **Inkev Klára** Mária Jolán Tekla Veronika Iharos, 1911. július 9. - 1981. szeptember 9., London

férje

Verőcei **Pejácsevich** Péter

1900. május 10. - 1987. február 16., Buenos Aires

Házasság: 1932. november 9., Bp.

1 gyermek: Pejácsevich Nóra 1933. -1940.

- **Inkev János** Mária László István Pál

Bp., 1915. július 2. -1918. február 11., Iharos

- **Inkev Tekla** Mária Ladislaja

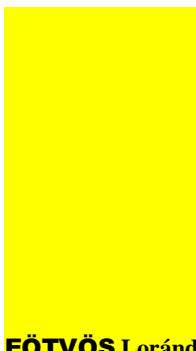
Iharos, 1919. szeptember 9. - 1997. április 19., Bp.

Ipolyi György * 1881 Ipolyi-Keller			
Anna * 1885	Gyula * 1885	Anna * 1874	
gyermek Fischer Margit	gyermek Anna	gyermek Károly	gyermek Erika
Mária * 1913	Károly * 1904	Anna * 1907	Anna * 1910

férje, **Ipolyi-Keller** Tamás

1904. augusztus 3. - 1972. október 23.

Házasság: 1964. szeptember 9. Bp.

3. **EÖTVÖS Loránd** Ágoston Ignác Albert József báró dr.

Buda-Svábhegy, 1848. július 27. - 1919. április 8. 22:00, Bp. /70/

Svábhegy

Kerepesi út temető

felesége Horváth Gizella Klára Mária Szombathely, 1853. 07. 30. - 1919. 03. 30., Bp.

Horváth Boldizsár volt igazságügyi miniszter lánya,

Házasság: 1875. július 28., Marienbad

3 gyermek

- **Eötvös Jolánta** Ilona Mária bárónő Bp., 1877.01.05. - 1879.01.08., Bp.
- **Eötvös Rolanda** Mária Ágnes bárónő Bp., 1878. január 10. - 1953. április 13., Bp.
- **Eötvös Ilona** Ágnes Jozefa Jolán Gabriella bárónő Bp., 1880. június 4. - 1945. február 15. 12:00, Bp.

4. EÖTVÖS Mária Anna Júlia Ágnes bárónő

Buda-Svábhegy, 1851. szeptember 10. - 1928. október 4. 17:00, Bécs (Hietzingi temető, Plener sírbolt) /77/

férje Bárá **Plener** Ernő dr., osztrák pénzügyminiszter

Cheb (Eger), 1841. október 18. - 1923. április 29., Bécs /Hietzingi temető, Plener sírbolt/

Házasság: 1886.03.03. Bp.-Szentistvánvárosi

1 gyermek: Plener Ernő József Bécs, 1887. július 14. - ?

5. EÖTVÖS Andor Dénes József Ignác báró Pest, 1854. június 10. - 1854. július 23., Pest

/ 6 hetesen halt meg, torokgyíkban /

Eötvös ág:			
Ignác * 1780 11/05 † 1851 10/02 2008. évi n. h. a. tan. alkancellár Magyarországon Dr. László Áron (1850-1900)			
Jolán * 1819 10/08 † 1884 1/9 csk. h. gr. Vitéz Székely	József * 1819 10/8 † 1871 10/3 vált. és székely. székely 1869 10/18 Rozsa Ágnes	Dénes * 1817 7/1 † 1818 10/23	
Born * 1849 1/18 2008 10/18 Sándor János	Jolán * 1847 10/14 párkai Iskóczy István	László * 1846 11/18 n. h. a. tan. 1870 10/18 Horváth Gizella	Mária * 1854 10/10 2008 10/10 Plener Ernő
	Rolanda * 1878 5/12	Ilona * 1880 10/4	

Fiú utód hiányában a vásárosnaményi bárói ág kihalt

Forrás a genealógiai adatokhoz:

Merényi-Metzger Gábor: Báró **Eötvös** József és családjára vonatkozó anyakönyvi bejegyzések.

FONS XXII. (2015), 2. száma, 295-313. oldal

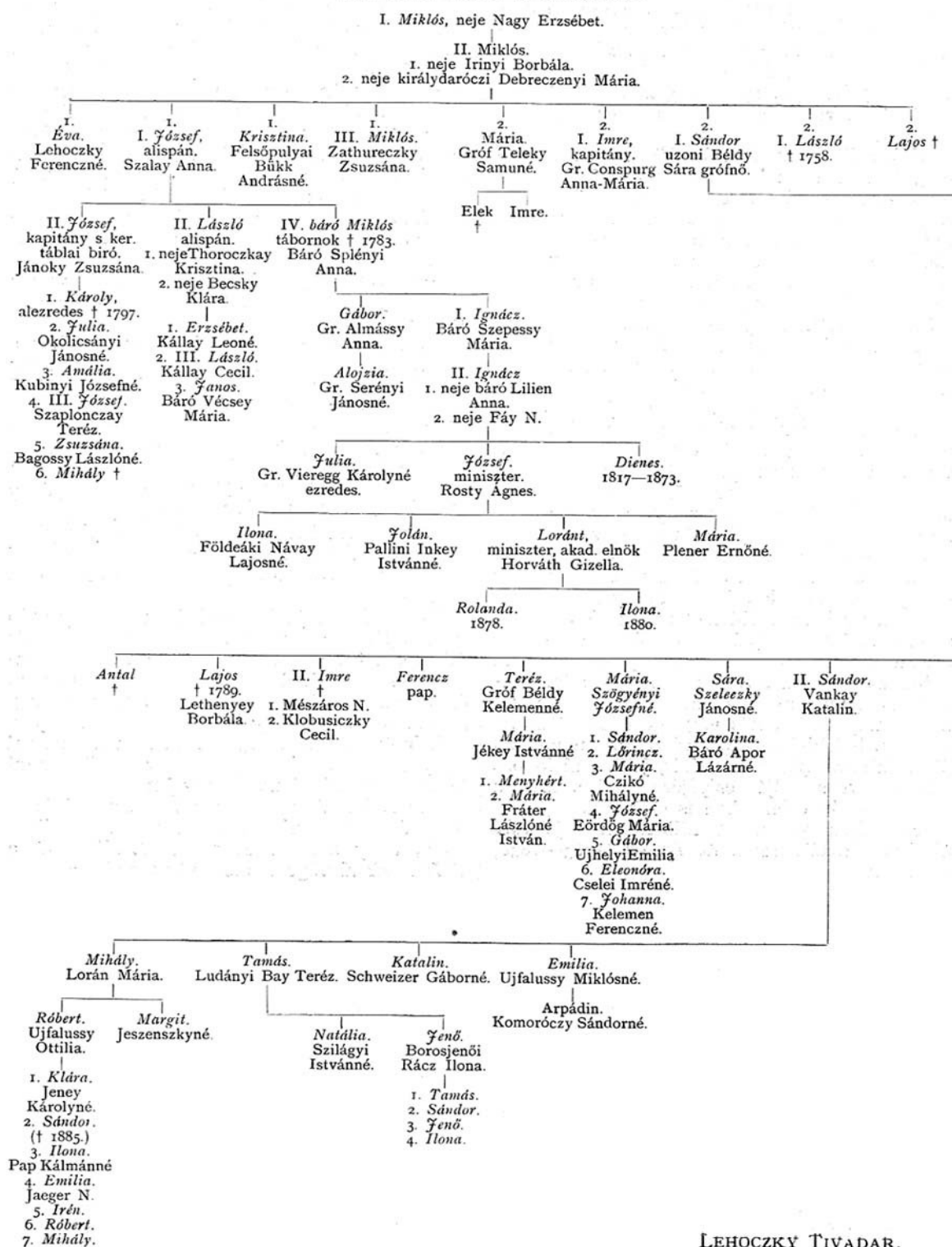
URL: http://EPA03304_fons_2015_2_295-313.pdf

Merényi-Metzger Gábor: A vásárosnaményi báró **Eötvös** család hat generációja.

FONS XXV. (2018), 2. száma, 247-269. oldal

URL: http://EPA03304_fons_2018_2_247-269.pdf

Az Eötvös-család leszármazása.

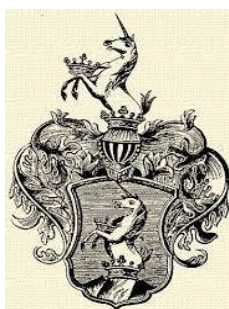
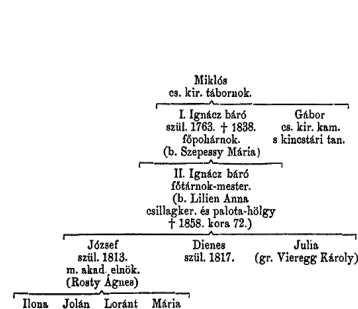
LEHOCZKY TIVADAR.

A NÉV kötelező

Összeállította: Pásztor Mária

Vásárosnaményi báró **EÖTVÖS** család

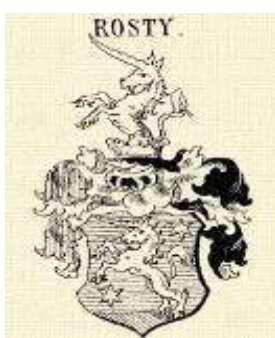
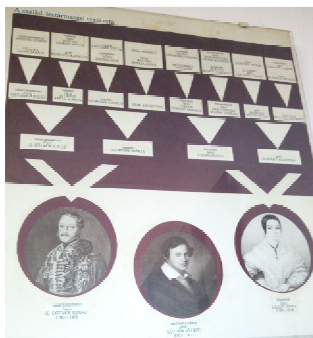

II. tábla.					
1. János, N. az I. tábla.					
1808. 1750.					
(Díry Zsuzsi)					
László	1760	Kristina			
(K. tiszás 1765.	János	Mecsey			
ősei 1775.	(Girinsky Anna)	László			
1. Nibéla Káta					
2. Sebe Kristina					
Klára	Zsuzsi	Sándor	Mária		
(Stein-Jancz (gr. Gyulay			(a. Eszter		
János)	(1. Batta Mária)		Igúzné)		
old János Antal	Perenc	János	Juli	Anna	2. old Lajos Jakab
úgy János (gr. Sebe) alezredes	József	(Kállay (Puskovik			(Tallán (Lejtes
1833.	János	József	András		János József
(gr. Eszterly Anna.	Adam	Eugenia			
Eszterly)	(Dietrich O. Wilhelm	Magdolna			
	Károly) Alezred.	(Seckendorf			
		Ferdinand)			
Karolina	Klára	Apd	Gabriel		
sz. 1846. nov. 4.	sz. 1850.	sz. 1861.	sz. 1863.		

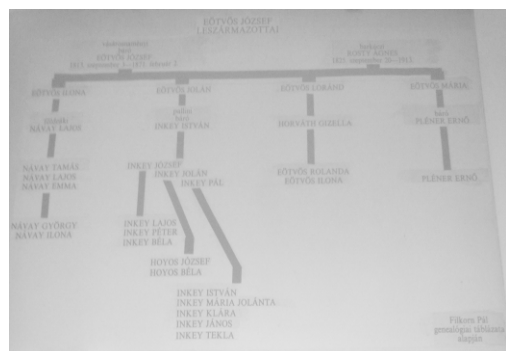
Szepessy

[illegible]

<p>Lilien Diedrich (1. Kleinsorger Maria. 2. Brunske Käte.)</p>				
<p>1-64 III. János (Bedlitzian Erze)</p>		<p>2-64 Hermine Fer. Enthl a sejar tuncal kit dagan.</p>		
<p>Georgiad Fer. sz. 1862. (Arasberg Janika)</p>				
<p>Georgiad Herm. sz. 1861, + 1872. Enthl a spher- dicki daj.</p>		<p>Ferencsik Mik. Flor. sz. 1836. Stajdor.</p>		<p>János Flor. sz. 1838. Enthl a sarg dj. daj.</p>
<p>Sándor bajor kir. kam. (gr. Löwenfels Károly 2. & Speck L.)</p>		<p>Károly †</p>	<p>József sz. 1853. + 1858. m. udvaras. (gr. Szaspey Juluanna)</p>	
<p>Károly Vilas. sz. 1780. + 1848. (h. Lili. Antonia.)</p>		<p>Antónia (h. Lilién Károly.)</p>		<p>Anna + 1858. (h. Károly Imre.)</p>

László (I. I. tábla)					
Csapody Mária					
Ferenccs kir. tanácsos vagy alispán 1760—1770 Bajkó Károly	Anna Varkas N.	Károly Nagy N.	János Pályi R.		
	Török Székely N.	Júlia Deser N. 1)	Ferenccs Károlyváry N. 2)	Júlia Frischer N.	
János hábitó apát	Károly Szegedy Ignác	Pál táblabíró Nedeczky Anna	Franz czika Percec N.	Berni Mária	
	Károly deszák † 1835	Albert Béke v. alispán † 1847 Eckstein A.	Berni Henriette		
	Anna	Ilona	Anna	Pál	
b. Bittay N.	Anna	Tudor N.	Anna	Anna	* 1830

[illegible]

Báróti ág :

Ignác

Julia	József	Dénes	
* 1812 IX/21	* 1813 IX/3	* 1817 VII/7	
† 1830 VII/2	† 1871 IX/2	† 1878 VII/23	
csk. h.	vall. és község.		
gr. Vitéz Károly	minister		
	1842 IX/13.		
	Rósty Agnes		
Dóna	Jólan	Lóránd	Mária
* 1846 V/21	* 1847 VII/14	* 1948 VII/27	* 1851 IX/10
1868 VII/2.	palinai	v. b. t. tan.	1886 III/2
Náday Lajos	Inkey István	1875 VII/28.	Pleier Ernő
		Horráth Gizella	
		Rolanda	Hona
		* 1876 I/10	* 1880 V/14

2020. október, PM.

Ercsi, 2020. október

Vásárosnaményi báró Eötvös család

vásárosnaményi báró	négyesi báró	báró	muraszombati gróf
EÖTVÖS II. Miklós táb.	Szepessy László	ifj. Lilien Sándor	Szapáry III. Péter táb.
1716-1783 báró: 1768.02.02.	báró: 1775	báró: 1756	báró: 1690 / gróf: 1722
neje Splényi Anna Mária bárónő	neje Sebe Krisztina	német birodalmi báró	birtok: Ercsi , Fejérv.
1732-?	birtok: Sály		neje Batthyány Izabella grófnő
EÖTVÖS idősebb Ignác báró	Szepessy Mária bárónő	báró Lilien József	Szapáry Julianna grófnő
1763.01.05.-1838.06.12.	1767-1833.02.28.	1753.-1828.05.28.	1759-1831.07.31.
Kassa Buda	Kassa	Ercsi	Ercsi
Abaúji főispán, író		honosítva: 1805	
birtok: Sály, Borsod vm.		birtok: Ercsi	
házasság 1782. 08.05.			

báró EÖTVÖS ifjabb Ignác dr.1804**LILIEN Anna** bárónő

Sály, 1786.02.26.-1851.08.20., Velence / Fejér vm.

1786.09.28.-1858.07.15., Pest (Kígyó u. 1.)

főispán Sáros vm., alkancellár, tárnokmester

csillagkeresztes és palotahölgy

házasság **Ercsi**, 1807. augusztus 15.

Mária Antónia	Mária Julianna bárónő	Dénes báró	János	barkóczi nemes Rosty Albert	paulai nemes Eckstein Anna
1809	1810-1880	1817-1878	1818-1820	1779-1847	1801-1843
	h. Ercsi , 1832.09.23.		Ercsi Ercsi		
	gr. Viereeg K.	táblabíró Borsod		alispán Békés vm.	
vásárosnaményi báró	EÖTVÖS II. József			barkóczi nemes ROSTY Ágnes Katalin Anna	

Károly Bertalan Adalbert

irodalmár, államférfi, tudós

csillagkeresztes és palotahölgy

Buda (Úri .u. 19.), 1813. 09.03.-1871.02.02., Pest

Pest, 1825.09.20.-1913.05.09., Ihárosberény

(temetése **Ercsiben** február 6-án)

házasság 1842. szeptember 13., Pest lipótvárosi templom

ILONA bárónő	JOLÁNTA bárónő	LORÁND Ágoston Ignác Albert József báró	MÁRIA bárónő	ANDOR
Pest, 1846.05.21.-	Buda, 1847.07.14.-	Svábhegy, 1848.07.27.-1919.04.08., Budapest	Svábhegy, 1851.09.10.-	1854
1924.10.07., Földeák	1909.03.19., Bp.	fizikus tudós, tanár, államférfi	1928.10.04., Bécs	Pest
h. 1868.08.02., Buda	h. 1870.07.19., Buda	házasság 1875.07.28., Marienbad	h. 1886.03.03., Bp.	
földeáki nemes	pallini báró	Horváth Boldizsár ig.ü.min. lánya	báró, dr Plener Ernő	
Návay Lajos	Inkey István	Horváth Gizella Klára Mária 1853-1919	oszt., pü.min.	
Földeák Csanád vm.	Ihárosberény	Jolánta Ilona Mária 1877.01.05.-1879.01.08.	Bécs	
2 fiú, 1 lány	2 fiú, 1 lány	Rolanda Mária Ágnes 1878.01.10.-1953.04.12.	1 fiú	
		Ilona Ágnes Jozefa Jolán 1880.06.03.-1945.02.13.		

2020. október, PM.

Ercsi, 2020. október

Felhasznált forrásanyagok

- Eötvös József művei, EÖTVÖS JÓZSEF: *Levelek*

Szerkesztette, az idegen nyelvű leveleket fordította OLTVÁNYI AMBRUS.

(350 darab levél, 1824-1871. között), URL: <http://mek.oszk.hu/05400/05480/05480.htm> Megjegyzésben röviden: E. J. : Levelek/ Oltványi

- EÖTVÖS JÓZSEF: *Vallomások és gondolatok*

Összegyűjtötte és szerkesztette BÉNYEI MIKLÓS, (2103 számozott, 1831-1871 közötti gondolat)

URL: <http://mek.oszk.hu/05200/05249/05249.htm>

Megjegyzésben röviden: E. J. : Gondolatok / Béneyei

- EÖTVÖS JÓZSEF *levelei fiához, Eötvös Lorándhoz*

Az anyagot összegyűjtötte, a szöveget gondozta és a jegyzeteket írta BENEDEK MIHÁLY /50 darab levele fiához, 1866-1870 között/

Szépirodalmi Könyvkiadó, 1988., 7. oldal, URL: <http://mek.oszk.hu/02000/02054/html/eotlj.html>

- MERÉNYI-METZGER GÁBOR: *Báró Eötvös Józsefre és családjára vonatkozó anyakönyvi bejegyzések.*

FONS XXII. (2015), 2. száma, 295-313. oldal, URL: http://EPA03304_fons_2015_2_295-313.pdf

- MERÉNYI-METZGER GÁBOR: *A vásárosnaményi báró Eötvös család hat generációja.*

FONS XXV. (2018), 2. száma, 247-269. oldal, URL: http://EPA03304_fons_2018_2_247-269.pdf

- FERENCZI ZOLTÁN: *Eötvös József 1813-1871*, Magyar Történeti Életrajzok, Budapest, 1903., A Magyar Történelmi Társulat kiadása, URL: <http://mek.oszk.hu/05700/05708/05708.pdf>

- FALK MIKSA: *Kor- és jellemrajzok / Báró Eötvös József életéből*

Bp., 1903., Révai Testvérek, 206. oldal

- *Eötvös hite Egy hiteles ember, közéleti hatékonysága*

2014. Agora Kiadó, - Tanulmányok

CZEININGER TAMÁS: *A családból hozott hit fontossága Báró Eötvös József életében*

22. és 27. oldal

- THURÓCZY JÁNOS: *Chronica Hungarorum (A magyarok krónikája)*

1488., Brünn és Augsburg, (XXV. fejezet)

Fordította: Horváth János

Helikon Kiadó, Bp., 1986. (257. oldal)

URL: <https://mek.oszk.hu/10600/10633/10633.htm>

- GÁNGÓ GÁBOR: *Báró Eötvös József Borsod megyében*
ISSN_1219-5448_tomus_17_fas_1_2012_171-175.pdf

1 URL: http://phd.lib.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/displayContent?docId=13794&secId=5965&cast=pdf

2. URL: <http://midra.uni-miskolc.hu/jadox/portal/displayImage.psml?docID=13794&setFontSize=medium>

- Wikipédia: *Eötvös család (vásárosnaményi)*

URL:

[https://hu.m.wikipedia.org/wiki/E%C3%B6tv%C3%B6s_csal%C3%A1d_\(v%C3%A1s%C3%A1rosnam%C3%A9nyi\)](https://hu.m.wikipedia.org/wiki/E%C3%B6tv%C3%B6s_csal%C3%A1d_(v%C3%A1s%C3%A1rosnam%C3%A9nyi))

- ARCANUM: URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok>

- Arcanum:

Eötvös

Kéz könyvtár

A Pallas nagy lexikona

E, É

Eötvös

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok>

- Arcanum:

Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

Kéz könyvtár

NAGY IVÁN: *Magyarország családai*

NEGVEDIK KÖTET

Eötvös család. (Vásáros-Naményi, báró).

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok>

- LEHOCZKY TIVADAR kétrészes tanulmánya:

A VÁSÁROS-NAMÉNYI EÖTVÖS-CSALÁD.

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1894-7A52/1894-2-7C73/a-vasaros-namenyi-eotvos-csalad-elso-kozlemeny-7D5F/>

Arcanum:

Kéz könyvtár

Turul **1894-2. száma (Első közlemény)**

URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Turul-turul-1883-1950-1/1894-7A52/1894-3-7DEF/a-vasaros-namenyi-eotvos-csalad-masodik-es-befejezo-kozlemeny-7E6C/>

Arcanum:

Kéz könyvtár

Turul **1894-3. száma (Második és befejező közlemény.)**

- URL: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Kempelen-kempelen-bela-magyar-nemes-csaladok-1/3-kotet-33CD/eotvos-vasarosnamenyi-nemes-es-baro-546D/>

Arcanum:

Eötvös (vásárosnaményi), nemes és báró.

Kézíkönyvtár

KEMPELEN BÉLA: *Magyar nemes családok*

3. kötet

Eötvös (vásárosnaményi), nemes és báró.

- KIS DOMOKOS DÁNIEL: *A természetszerető Eötvös Loránd*

Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet, Budapest, 2017., 116. oldal,

URL: <http://real.mtak.hu/50690>

- JÓKAI MÓR / *Írói arcképek: Eötvös József*

URL: <http://mek.oszk.hu/00700/00793/html/index.htm>

- *Gyászima*

Báró Eötvös József Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Miniszter emlékére

Deézsen **1871. febr. 6-kán** rendezett nemzeti gyászünnepély alkalmával, írta s a református templomban elmondta MEDGYES LAJOS

Kolozsvár, 1871, nyomtatta Boér Károly. 8 p. 14x22

- URL: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=80500007.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D26>

1805. évi VII. törvénycikk

- Grafománia - Blogger.hu :

<http://ozvegyeknek.blogger.hu/cimke/irodalomt%C3%B6rt%C3%A9net>

Vasárnap, Május 26, 2019.

Sályi hieroglifák

- URL: <https://www.kastelyok.com/adatlap.php?details=186> - *Eötvös-Gorove kastély, Sály*

URL: <https://www.muemlekem.hu/muemlek/show/3083> - *Emlékmű, Sály*

- Internet: tanarnocafe.hu

Tartalom

	oldal
- Egy név fontossága	3
- Lehetséges ősök	4
- Vásárosnaményi báró Eötvösök	8
- A leküzdendő örökség	33
- Emlékezés a halálra	45
- A házasság szent	59
- Genealógiák	61
- Felhasznált forrásanyagok	75
- Tartalom	78

